

VÁLASZ CHURCHILLNEK

Sztalin V. J.

Churchill nagy iestünést keltő amerikai körútján tartott beszédeit leplezte le Sztalin nyilatkozata a moszkvai „Pravda» egyik munkatársának. Az alábbiakban ezt a nyilatkozatot teljes egészében közöljük, mert fontosnak tartjuk, hogy a Szovjetunió minisztereinek és hadereje főparancsnokának, Sztalinnak minden szava eljusson olvasóinkhoz.

A nyilatkozat az újságíró által feltett kérdésekre való felelet formájában iött létre.

Kérdés: Mit tart Ön Churchill legutolsó beszédéről, amelyet az Északamerikai Egyesült Államokban tartott?

Felelet: Véleményem szerint ez a beszéd igen veszedelmes ténykedés, amelynek célja, hogy a szövetséges államok között elhintse a viszály magvát és megnehezítse együttműködésüket.

Kérdés: Ártalmasnak tekinthetjük-e Churchill beszédét a békére és biztonságra?

Felelet: Föltétlenül.

Valójában Churchill most a háborus bujtogatás alapján áll. És nem áll egyedül, barátai vannak nemcsak Angliában, hanem az Északamerikai Egyesült Államokban is.

Ki kell emelnünk, hogy Churchill és barátai ebben a tekintetben szembe-szökően emlékeztek Hitlerre és barátaira. Hitler a háborus uszítást azzal kezdte, hogy kihirdetve a fajelméletet, kijelentette, hogy csak a németül beszélő emberek alkotják a teljes értékű nemzetet. Churchill háborus bujtogatását ugyancsak a fajelmélettel kezdi, azt állítva, hogy csak az angolul beszélő nemzetek teljes értékűek és hivatottak a világ sorsáról dönteni. A német fajelmélet Hitlert és barátait arra a következtetésre vezette, hogy a németeknek, mint egyedül teljes értékű nemzetnek kell uralkodniuk az összes többi nemzetek fölött. Az angol fajelmélet Churchillt és barátait arra a következtetésre vezeti, hogy az angolul beszélő nemzetek, mint egyedül teljes értékűek kell, hogy uralkodjanak a világ összes többi népei fölött.

Lényegében Churchill és barátai Angliában és az északamerikai Egyesült Államokban az angolul nem-beszélő nemzeteknek ultimátumszerű valamit nyujtának át: ismerjétek el önszántatoktól a mi uralmunkat és akkor minden renaben van — ellenkező esetben a háboru e'kerülhetetlen.

De a nemzetek az ötéves, vad háboru folyamán lazák szabadságdért és függetlenségéért ontotték vértüket, nem pedig azért, hogy Hitler uralmát Churchill uralmával cseréljék föl. Ezért minden valószínűség szerint az angolul nem-beszélő nemzetek, amelyek ugyanakkor a földkerekség lakosságának túlnyomó többségét képezik, nem egyeznek bele, hogy új rabságba hajtsák a fejüket.

Churchill tragédiája abban áll, hogy mint megrögzött tory* nem fogja föl ezen egyszerű és kézzel fogható igazságot.

Kétségtelen, hogy Churchill álláspontja a háboru melléti állásfoglalás, 177

* Az angol konzervatívok gyűjtő neve.

hívás a háborúra az Sz. Sz. Sz. R. ellen. Világos az is, hogy Churchill ilyen állásfoglalása összeférhetetlen az Anglia és Sz. Sz. Sz. R. között fennálló szövetségi szerződéssel. Igaz, Churchill, hogy megzavarja az olvasókat, mellékesen kijelenti, hogy a kölcsönös segélynyújtási és együttműködési angol—szovjet szerződést könnyen meg lehetne hosszabbítani ötven évre. De hogyan egyeztethető össze ezen nyilatkozata az Sz. Sz. Sz. R. elleni háborús állásfoglalásával és az Sz. Sz. Sz. R. elleni háborúnak az általa való hangoztatásával? Világos, hogy ezen dolgok semmiképpen sem egyeztetetők össze. És ha az Sz. Sz. Sz. R. elleni háborúra buzdító Churchill úgy véli, hogy az angol—szovjet szerződés ötven évre meghosszabbítható, ez azt jelenti, hogy ő ezt a szerződést üres papírnak tekinti, amely csak arra jó, hogy mögé rejtse és vele dőlje a maga szovjetellenes alkáspontját. Ezért nem vehető komolyan Churchill angolai barátainak nyilatkozatai a szovjet—angol szerződés határidejének ötven évre való meghosszabítási leheletéről. A szerződés határidejét meghosszabbítani értelmetlenség, ha az egyik fél megszegi azt és üres papírrá változtatja.

Kérdés: Mj az Ön véleménye Churchill beszédének arról a részéről, amelyben támadja szomszéd államaink demokratikus berendezkedését és bírálja az ezen államok és a Szovjetunió között tereintett jószomszédi viszonyokat?

Felelet: Churchill beszédének ez a része a rágalmazás, durvaság és tapintatlanság keveréke.

Churchill azt állítja, hogy Varsó, Belgrád, Prága, Bécs, Budapest, Berlin, Bukarest, Szofia — mindezek a híres városok és az általuk kifejezett területek és népek a Szovjet érdekkörében fekszenek és mind alárendelik magukat nemcsak ilyen vagy olyan formában a szovjet befolyásnak, hanem egyre jelentősebb mértékben Moszkva ellenőrzésének. Churchill mindezt, a Szovjetunió határaitán »terjeszkedési irányzatának« minősíti.

Nem nehéz belátni, hogy Churchill így durván és tekintet nélkül rágalmazza úgy Moszkvát, mint az említett Sz. Sz. Sz. R-rel szomszédos államokat.

Először: képtelenség az Sz. Sz. Sz. R. kizárólagos ellenőrzéséről beszélni Bécsben és Berlinben, ahol szövetséges ellenőrző tanácsok vannak, amelyek négy állam képviselőiből állnak és amelyekben a Szovjetunió a szavazatoknak csak egy negyedével rendelkezik. Vannak olyan emberek, akik nem bírják ki rágalmazás nélkül, de mégis kell, hogy mértőket ismerjenek.

Másodszor: nem szabad elfeledni a következő körülményt. A németek az Sz. Sz. Sz. R.-t Finnországon, Lengyelországon, Románián, Bulgárián és Magyarországon át támadták meg. A németek azért hajthatták végre ezt a támadást az említett országokon át, mert azokban a Szovjetunióval szemben ellenséges érteletű kormányok voltak. A német támadás következtében, a németek elleni harcokban és hála a német megszállásnak és a szovjet embereknek a német rabságba való hajtása által a Szovjetunió visszavonhatatlanul elveszítette kb. hét millió embert. Más szavakkal a Szovjetunió néhányszor több embert veszített, mint Anglia és az Észak-amerikai Egyesült Államok összevéve. Lehetséges, hogy imit-amok vannak, akik hajlandók elfeledni a szovjet nép ezen ériási áldozatait, amelyek segítségével Európa megszabadult a hitleri járomtól. De a Szovjet Szövetség nem feledheti el őket. Kérem mi csodálatos van abban, ha a Szovjetunió, biztosítani akarván magát a jövőben, azon van, hogy ezen országokban a Szovjetunióval szemben méltányos kormányok legyenek? Hogyan lehetséges — ép ésszel — a Szovjetunió ezen békés törekvéseit országunk terjeszkedési irányzatának minősíteni?

Churchill azt állítja, hogy az oroszok a befolyásuk alatt álló lengyel kormányt nagy és igazságtalan kilengésekre bírják Németországgal szemben.

Itt minden szó durva és sértő rágalom. A mai demokratikus Lengyelországot közismert férfiak vezetik. Ezek ténykedésükkel bizonyították be, hogy meg tudják védeni hazájuk érdekeit és méltóságát úgy, ahogy elődeik erre képtelenek voltak. Mi oka van Churchillnek annak az állítására, hogy a mai Lengyelország vezető férfiai megengedik, hogy országukban bármelyik idegen állam képviselője »uralkodjék»? Churchill talán itt nem azért rágalmazza az »oroszozt«, mert az a szándéka, hogy Lengyelország és a Szovjetunió viszonyába ahintse az ellenségeskedés magvát? . . .

Churchill elégedetlen, mert Lengyelország a Szovjetunióval szemben folytatott politikában fordulatot hajtott végre a Szovjetunióval való barátság és szövetség irányában. Volt idő, amikor Lengyelország és a Szovjetunió közötti viszonyban az összeütközések és ellentmondások elemei uralkodtak. Ez a körülmény módot nyújtott olyan államférfiaknak, amilyen Churchill, hogy ezen ellentéteken játszanak és az oroszokkal szembeni védelem kifogásával megkaparintsák Lengyelországot, hogy rémítgessék Oroszországot egy lengyel háborúval és a maguk részére biztosítsák a döntőbírói szerepet. De ez az idő visszavonhatatlanul a múlté, mert a Lengyel- és Oroszország közötti ellenségeskedés barátságnak adta át a helyét és Lengyelország, a mai demokratikus Lengyelország nem kíván többé játéklabda lenni idegenek kezében. Ugy látom, hogy éppen ez a körülmény okozza Churchill ingerültségét és készteti, hogy Lengyelországgal szemben durva és tapintatlan kijelentéseket tegyen. Nem csoda: nem hagyják, hogy idegen számlára játszon . . .

Ami pedig Churchill támadásait illeti a Szovjetunióval szemben Lengyelország nyugati határainak azon területekre való kiszélesítésével kapcsolatban, amelyeket a múltban németek foglaltak el, úgy látszik itt Churchill nyíltan színt változtat. Ismeretes, hogy a Lengyelország nyugati hatáiról szóló határozatot, Lengyelország kívánságára a három hatalom képviselőinek berlini tanácskozásán hozták. A szovjetunió több ízben kijelentette, hogy Lengyelország követeléseit helyénvalóak és jogosak. Valószínűleg Churchill elégedetlen ezzel a határozattal. De vajjon Churchill nem takarékoskodva a nyilatkkal Oroszország irányában, ebben a kérdésben elhallgatja hallgatói előtt azt a tényt, hogy az emített határozatot a berlini konferencián egyhangúan hozták és arra nemcsak az oroszok szavaztak, hanem az angolok és amerikaiak is. Miért akarja Churchill az embereket tévedésbe ejteni?

Churchill azt mondja, hogy »a kommunista pártok, amelyek mindezen keleteurópai országokban jelentéktelenek voltak, rendkívüli erőre tettek szert, amely erő meghaladja számukat és ezen pártok arra törekednek, hogy mindeütt totális ellenőrzést létesítsenek és ezen állások majdnem mindegyikében rendőr kormányokat ültetnek nyeregbe. És mind máig Csehszlovákiát kivéve egyikben sincsen igazi demokrácia.«

Ismeretes, hogy Angliában az államot ma egy párt, a Munkás Párt vezeti és az ellenzéki pártokat megfosztották a kormányban való részvétel jogától. Ezt Churchill igazi demokráciának nevezi. Lengyelországban, Romániában, Jugoszláviában, Bulgáriában, Magyarországon, néhány — négy-hat — párt tömbje uralkodik és az ellenzéknek, amennyiben többé-kevésbé méltányosan viselkedik, megvan a joga, hogy részt vegyen a kormányzásban. Ezt Churchill totálitarizmusnak, zsarnökságnak, rendőrségi rendszernek nevezi. Miért, minek az alap-

ján, ne várjatok Churchilltől feleletet. Churchill nem fogja föl, hogy milyen neveléses helyzetbe vezették a totalizmusról, zsarnokságról, rendőrségi rendszerről szóló piaci kirohadásai.

Churchill azt szeretné, ha Lengyelországban Szosznovszki és Andersz, Jugoszláviában Mihajloviics és Pavelics, Romániában Stirbei herceg és Radeszku, Magyarországon és Ausztriában valamilyen Habsburg-házi király vagy ehhez hasonló uralkodna. Churchill szeretne minket meggyőzni arról, hogy a fasiszta kutyából való ezen urak biztosíthatják a »valódi demokráciát«. Ilyen Churchill demokratizmusa.

Churchill megkerüli az igazságot, amikor a kommunista pártok befolyásának növekedéséről beszél Kelet Európában. Meg kell jegyeznünk, hogy nem pontosan fejezte ki magát. A kommunista pártok befolyása nemcsak Kelet Európában, hanem Európa majdnem minden államában megnőtt, ahol azelőtt a fasiszmus uralkodott (Olaszország, Németország, Magyarország, Bulgária, Románia, Finnország (vagy ahol német, orosz vagy magyar megszállás volt), Franciaország, Belgium, Hollandia, Norvégia, Dánia, Lengyelország, Csehország, Jugoszlávia, Görögország, a Szovjetunió stb.)

A kommunisták befolyásának megerősödése nem véletlen, hanem teljesen természetes jelenség. A kommunisták befolyása azért növekedett meg, mert a fasiszmus uralkodásának nehéz éveiben Európában a kommunisták állhatatosan, bátran, önfeláldozóan harcoltak a fasiszmus ellen, a nép szabadságáért. Churchill beszédeiben néha megemlékezik a »kinyhók kis embereiről«, és urí módon vergetve vállukat, barátként tünteti föl magát. De ezek az emberek nem olyan közönségesek, mint ahogyan az az első tekintetre tetszhetne. Ezen »kis emberek« meg vannak a maguk nézeteik, a maguk politikája és képesek magukat megvédeni. A »kis emberek« ezen milliói érték meg Angliában a választásokon Churchillt és pártját a Munkás Pártra adva szavazataikat. A »kis emberek« ezen milliói szigetelték el Európában a fasiszmustal való együttműködés barátait, a reakciósoakat és részesítették előnyben a baloldali demokratikus pártokat. A »kis emberek« ezen milliói, a harc és a fasiszmustal szembeni ellenállás tüzeiben megismerve a kommunistákat, arra a következtetésre jutottak, hogy a kommunisták tökéletesen kiérdemelték a nép bizalmát. Így nőtt meg Európában a kommunisták befolyása. Ez a történelmi fejlődés törvénye.

Természetesen Churchillnek nem tetszik az események ilyen fejlődése és az erőszakra hivatkozva riadót kürtöl. De neki ugyanugy nem tetszett az első világháború után a szovjet rendszer Oroszországban. És ugyanugy riadót trombitált akkor és megszervezte a »tizennégy állam« hadjáratát Csoosország ellen azt a célt állítva maga elé, hogy visszafelé hajtsa a történelem kerekét. De a történelem erősebbnek mutatkozott Churchill beavatkozásánál és Churchill donquihoti* tagejtései teljes vereséget szenvedtek. Nem tudom, sikerül-e Churchillnek és barátainak, hogy a második világháború után új hadjáratot vezessenek »Kelet Európa« ellen. De ha ez sikerül nekik, ami alig hihető, mert az »egyszerű emberek« milliói állanak a béke vártáján, teljes biztonsággal mondhatjuk, hogy ugyanugy csufos vereséget szenvednek, mint ahogy vereséget szenvedtek a múltban 26 évvel ezelőtt.

* Don Quijote a lovagvilág száználmas regényalakja, aki vissza akarta állítani a rég betűnt kort. A hűsképű lovag szelmaomharca a hiábavaló erőfeszítések jelképe maradt.

TITÓ PARANCSA

I.

Tito elvtárs üget a menet élén,
a keskeny kaptatónak,

Magasan,
a csúcson, lég, Köszirt, sár köröskörül,
Lenn, a szorosban zavaros patak zúg.
Az égen barna, baljós fellegek,
s akár a füst borong a ködgemoly
a luc, a bükk s a fenyők erdejéből.
— Lovagol; ő nem látja, hallja mindezt.
A Gondolat hová ragadta? Mily
világban él? Mitől a mély redő
a homlokán s a görcs a száj körül?
De torpan hirtelen, megáli, megrendül.
Előtte Rém. Dermedtre szívta immár
a sár, a hó, a fagy. Áll. Hídeget áraszt
és szól:

Hová, te vakmerő? E hegyben
én uralkodom. Fordulj meg s tekints
a nyemorult fiúkra, kiket vezetsz,
pörék, mezitlábásak; aszott emberi hús.
Nyavalya vér, leheletemre megfagy.
Hová viszed a kínba és halálba?
Jégszobrokká fagyasztom mind egy szálig,
úgy álltok itt sóbálványok gyanánt
az éji vaksötétben s déli fényben
a hegyi útakon — reppant erőm
jelképeként s embernek intelméül:
hogy van határ, min átálléni rentás.
Fordulj s ereszkedj vissza völgyedbe,
melenged esentod tűzhelyed tővén;
alázatosan, esendbe; földi törvény,
a legkülönb: csak élni bármikép!
Így szól a Rém; Tito szemében villan
a tűz s tekintete lángot lövell,
lovát ugratja s letapossa a szörnyet
s kiált a csücsről:

Előre!

II.

Tito elvtárs üget a menet élén,
a hegyi út keményebb, fagyosabb.
Űj szörnyeteg vetődik most élébe
s elállja útját. Csúf iszonytatón!
Svany és sárga, bőre lóg, lefeg,
benne, mint üres zsákban a dió
zörög a csontja. Szól a lovasnak:

Állj!

Ámulj! Régóta ismersz, ámde torz
alakom még nem láttad testetöltve,
Én az vagyok, ki rég, akár az árnyék,
nyomodba jár e zúzott tájakon,
Ki ott ül minden udvaron és minden
tűzhely és csűr, pajták s istállók mélyén,
ahol csak éri, nyúl s kifoszt csontkezem
minden tarisznyát: — Éhség a nevem,
Szállj le lovadról; én ülök fel rája!
Majd én viszem a gyászvitézeid
erdőn, szoroson s pusztaságon át,
hol eledelt csak a feketerigó
s mókusz talál. Tépd le vörös zászlódat
s rúdjára tűzd fel fekete lobogóm!
Enyém a dics s a győzelem ehelyt! Állj!
Haggy fel lázálmáiddal s térj vissza
a síkra. Szánts, vess, arass szelíden,
mert mindennél fontosabb a kenyér
s a teli gyomor — boldogságok gyöngye!
Ide a kantárt, te tűnj, tágíts!

Tító

leszáll lováról, hátra sem fordulva,
lehajol és egy fagyos göröngyöt
perrá morzsolva nyálás potájába
vágja a Szörnynek s k'ált:

Előre! Előre!

III.

Tító elvtárs az élen vág, s az ormok
csúcsára hág.

Csak szirt, csak köd iedi
az ormokat. És ott, hol tépve, törve
vergődtek át: új Ré m a sziklatömbön --
a jövevényre mered mostohán,
Szeme akár a bagolyé, gambája
mint a rókáé, fogai patkányfogak.
S a görbe váz csuklója, csigelyája
tüskésen, élesen bök. Vigyorg és szól:
Mi szél hoz s honnan, te kalandor? Merre?
Ismersz-e valj? Kétségek apja vagyok,
a végzet és bűnhődés hírnöke,
Az, aki kénes körmökkel kapar
a fekiösmeretetekbe sirt
porladna benne m'nden földi agyrém.
Mondd, mire törsz? Mit vonszolod e ronc
fiaid éhbe, pusztulásba -- mondd!
Az ágat, melyen az Ezmény gyümölcse --
nem érheti el emberkéz schar!
E hegy egekbe fúrja gögös ormát,
Fordulj kalandor, térj vissza békén
s a tetteid erődhez igazítsd!

s gyarló léptekkel a földön topogj.
 De dörren-villan fönn a hegytetőn,
 fuvall a szél s a köd oszólva fölszáll.
 Vijjog a sas az ég alatt; kísüt
 a nap dicső, meleg, áldó sugárral;
 és Tító hangja zeng akár a zápor
 a bölcs szavára mindig szomjas és
 agyoncsigázott büszke hadra:

Előre!

Dudás Kálmán fordítása

AZ AKKORDMUNKA EGYKOR ÉS MA

Irta: Szalai József

Hazánk a gyors gazdasági újjáépítéséért folyó küzdelemben ma minden polgárától teljesítőképségenek maximumát követeli. Ugyanakkor elsőrendű feladat, hogy minden dolgozó, teljesítménye arányában — tehát a legigazságosabban — kapja meg munkájának ellenértékét a munkabéréért. E vezérelvnek az akordbér* felel meg, amelynél a munkás az előállított termék mennyisége szerint kapja fizetését. Az akordmunka a munkásság soraiban nem valami jó hírnévnek örvend, ezért jónak látom e cikk keretében rámutatni az akordmunka mivoltára a tőkésrendszerben és ma. De mindenekelőtt rá kell mutatnom a nálunk legjobban elterjedt munkabérformára, az órabérre és azokra az okokra, amelyek miatt ma ez a munkabérforma meg nem felelő.

Az órabér a munkabér egyik formája, amely nem mindig fejezi ki híven a munkás teljesítményét. Vagy több, vagy kevesebb annál amit a munkás egy óra alatt termelt. Az órabérnél az eltöltött idő a mérvadó és nem az árúmennyiség, amelyet a munkás az alatt termel. De vegyünk egy példát: Egy cipésmunkás órabére tegyük fel 15 dinár. Ha egy pár cipő elkészítéséhez 8 munkaóra szükséges, akkor a cipésmunkásnak 1 óra alatt $\frac{1}{8}$ pár cipőt kell elkészíteni, hogy a munkabére — az órabére — arányban legyen a kitermelt munkával. Ha ettől eltér, tehát, ha akár többet, akár kevesebbet termel, már megbomlik az egyensúly, amelynek vagy a munkás, vagy pedig a munkaadó viseli a következményeit.

De bennünket inkább az a lélektani hatás érdekel, amelyet a tények a munkásból kiváltak. Az órabér egyformán jár a munkásnak, ha akár többet, akár kevesebbet termel egy óra alatt. Az az órabéres munkás, aki túl lépi a termelési átlagot, miután nem látja és nem élvezi megnövekedett munkateljesítményének gyümölcsét, a megfelelő bért, — ha csak nem egészen öntudatos, rendszerint visszaesik a régi színvonalra. Az a munkás viszont, aki még nem érte el a termelési átlagot, nem igen érzi szükségét a termelés fokozásának, hiszen az órabér így is, úgy is jár. De vizsgáljuk meg állításunk helyességét előbbi példánkon.

* A szövegben előforduló «akkord» szót gépeírási hiba folytán tévesen egy k-val szedték: itt helyesbítjük, mert a lapzárta nem tette lehetővé az egész cikk átszedését.

Egy pár cipő elkészítésének átlagideje — normája — 8 óra, ami azt jelenti, hogy egy közepes cipőmunkás normális termelékenység mellett ennyi idő alatt készít el egy pár cipőt. De akad egy bőrmunkás, aki jobb munkabeosztással és nagyobb szorgalommal az átlagidőnél, a normánál gyorsabban, mondjuk 6 óra alatt készít el egy pár cipőt. Az ilyen munkás egy hét — tehát 48 óra — alatt nem 6, hanem 8 pár cipőt készít el. Példánk szerint a közepes munkás 15 dináros órabére mellett annak heti bére 720 dinár. Lányi a fizetése annak az órabéres munkásnak, aki hetenként 6 pár cipőt készít el és ugyanennyi annak is, aki fokozva a termelést, 8 pár cipőt csinál meg egy hét alatt. Ez így igazságtalan és a jobb, gyorsabb és leleményesebb munkás nem látja értelmét a termelés fokozásának és ha egyszer-másszor meg is haladja a termelési átlagot, újból visszaesik a régi színvonalra. Az órabér, amelynél a munkában eltöltött idő és nem az ez alatt termelt javak mennyisége és minősége szolgáltatják az alapot azért nem alkalmas, mert nem serkenti a munkást a termelés tökéletesítésére a nagyobb mennyiségi és minőségi teljesítményre. Pedig ma az újjáépítés idején ez hazánk egyik legfontosabb kérdése. Egész gazdasági politikánk, gazdasági talpraállásunk, pénzügyi politikánk, a dinár vásárlóerejének megtartása és emelése a végsőfokon a fasizmus és reakció ellen folyó gazdasági harc meggyerése függ attól, hogy az egyes munkás, a munkásosztály, az egész dolgozó nép mennyit és mit termel és azt mennyi idő alatt termeli.

Az eddigiekből láthatjuk, hogy a munkabér azon formái, amelyek az időt és nem a teljesítményt veszik alapul, gazdasági fejlődésünk mai állapotában, úgy az egyes munkás, mint a közösség számára nézve károsak.

Az új gazdasági alapokon nyugvó és épülő demokratikus Jugoszlávia nem maradhat a mai újjáépítésnek meg nem felelő bérrendszer alapján. Olyan bérrendszert kellett és kell bevezetni, amely az egyes munkás leleményessége és szorgalma folytán növekedő teljesítménnyel egyenes arányban nő — amely a munkás számára igazságos és amely a munkásosztálytól ma eszterteljesítményt követelő társadalom számára egyedül hasznos.

Ilyen bérrendszer az úgynevezett akordbér. Amikor nem a munka-idő szolgál a munkabér meghatározásának alapjául, hanem az előállított termék mennyisége. Korábbi példánk alapján, egy cipő elkészítésének átlag ideje — idő normája — 8 óra, ami pénzben kifejezve — mondjuk — 120 dinár. Másszóval egy pár cipő akordára 120 dinár. Annak a cipész munkásnak tehát, aki 8 óra alatt készít el egy pár cipőt, naponta 120, illetőleg hetenként 720 dinár lesz a fizetése. De ha ugyanez a cipész munkás a következő héten jobb munkarendszerrel és nagyobb szorgalommal nem 6, hanem 8 pár cipőt csinál meg, úgy a 120 dináros akordár mellett nem 720, hanem 960 dinár fizetést kap. Ez a példa minden beszédnél világosabban bizonyítja, hogy a munkás ügyességét és szorgalmát, csakis az akordbérrel lehet igazságosan díjazni. A többtermelés — tehát a közérdek — szempontjából az akordbér azért fontos, mert az ügyesebb munkásokat újabb sikerek elérésére, a lemaradókat pedig ezek utólérésére serkenti.

Ha az előbb megvitatott két munkabér-formát, úgy az egyes munkás, mint a közösség szempontjából mérlegre tesszük, azt láthatjuk, hogy az akordbér olyan előnyökkel rendelkezik, amelyek őt elsősor-

ban az iparban hazánk gazdasági fejlődésének mai állapotában — de jó ideig a jövőben is — feltétlen a másik munkabérforma az órabér elé helyezi. És mégis azt látjuk, hogy a munkások egy része az akordmunkát és bért idegenkedéssel fogadja és ha lehet akadályokat gördít annak bevezetése elé. Vizsgáljuk meg miért?

Az akordmunka nem új találmány. A tőkés rendszer fedezte fel és alkalmazta először, de nem a dolgozó nép érdekei szerint, hanem úgy, ahogy azt az egyes tőkés és a tőkés termelési rend önző, kizsákmányoló érdekei megkívánták. Az akordmunka a tőkésvilágban a munkások számára mindig egyet jelentett és ott még ma is egyet jelent, a fokozottabb kizsákmányolással, a rabszolgasorssal. Azt jelentette, hogy a munkás munkarejének utolsó cseppjét is kifacsarták és amikor a néhány évi megfeszített munka után kidőlt a munkából, akkor, mint alkalmatlan, munkaképtelen nyomorékot kidobták az utcára. Amikor nem marad egyéb a számára, mint a kegyelemkenyér, vagy a koldusbot. A munkás ezért volt ellensége az akordmunkának és a munkásosztály ezért szállt szembe annak alkalmazásával. A harc, amelyet a munkásosztály a tőkés rendszerben az akordmunka bevezetése ellen mindig folytatott és ma is folytat, igazságos és jogos. De a harc soha nem folyt az akordmunka, vagy az akordbér, mint bérforma ellen, hanem annak tőkés alkalmazása ellen.

A munkás a tőkés rendszerben, ha akordban dolgozott, elkészülhetett arra, ha szorgalmával, vagy ügyességével nagyobb teljesítményt nyújtott és jobban keresett, hogy előbb, vagy utóbb leszállítsák az akordárakat. Ez viszont azt jelentette, hogy dacára a nagyobb teljesítménynek és jobb eredményeknek a fizetése visszaesett a régi színvonalra. De a nagyobb kereseti lehetőség továbbra is arra ösztökélte a munkást, hogy többet termeljen és ha ez megint sikerrel járt, ez rendszerint az akordárak újabb csökkentését vonta maga után.

Újból elővesszük példánkat. Ha a cipésmunkások, amint már mondtuk, szorgalommal és ügyességgel egy pár cipő elkészítésének időnormáját lecsökkentették 8 óráról 6 órára, elkészülhetnek arra, hogy az akordárakat a haszonra éhes gyáros különféle kifogásokkal csökkentik, ha nem is az eredeti színvonalra, de mindig megközelítve azt, pl. 120 dinárról 100-ra. Ha egy pár cipő akordára 120 dinár volt, a munkás az első termelékenység mellett amikor 8 óra alatt csinált meg egy pár cipőt, hetente 720 dinárt keresett. A megnövekedett termelékenység mellett, amikor 6 óra alatt csinált meg egy pár cipőt, hetente 960 dinárt. A csökkentett akordárak mellett (példánk szerint 100 din.) hetente 800 dinárt keresett, ami több volt ugyan az előző 720 dináros keresetnél, de nem állt arányban a megnövekedett termeléssel (6 pár cipő helyett 8 pár hetente). Hogy a munkás a most már lecsökkentett akordár mellett is elérje a 960 dináros keresetet, újból növelnie kellett a termelést (9.6 pár cipőt hetente). Ha a munkás ereje végső megfeszítésével megint elérte, vagy esetleg túl is szárnyalta azt, az akordár csökkentése minden bizonnyal újból bekövetkezett. Mindez azt bizonyítja, hogy ha a tőkés akord polipkarja elkapta egyszer a munkást, fogvatartotta azt addig, amíg egy cseppnyi kizsákmányolható munkareje volt. Az akordár csökkentés csak akkor állt meg, amikor a munkás a megfeszített munka következtében kidőlt a munkából. A tőkés akord a munkást igavonó barom színvonalára süllyesztette, aki csak evett és dolgozott, nem hagyván számára sem időt, sem erőt, hogy

saját osztályhelyzetén és annak megváltoztatásán gondolkozzék. A tőkés rendszerben az akkordmunkás összetörve, fáradtan vánszorog hazas alig várja, hogy ágyba dőlhessen és pihenhessen.

Az ilyen munkás nem igen gondol szervezkedésre és harcra helyzetének megjavításáért.

A munkásosztály osztályszervezetei tisztában voltak a tőkés akkordlényegével.

Ezek a tények voltak okai annak, hogy a munkásság osztályszervezetei a tőkés rendszerben oly következetes harcot hirdettek és folytattak az akkordmunka bevezetése ellen. A munkások egy része főleg az idősebbek, akik résztvettek az akkordmunka ellen folytatott harcokban, hajlamosak ma is ellenséges álláspontot elfoglalni az akkordmunka bevezetése ellen. Ezek — tévesen — magát az akkordmunkát és nem annak tőkés alkalmazását tartják rossznak. Nem veszik észre azt az alapvető különbséget, amely a tőkésakkord és a ma keresztülvitt és még keresztül viendő akkordmunka között fennáll.

A tőkésakkord és a mai akkordmunka közötti különbséget hazánk a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság gazdasági, társadalmi — politikai és kulturális életében bekövetkezett gyökeres változások okozzák. Nemzetgazdaságunk igen jelentős hányadát az állami, vagy ügyismondhatnánk, szocialista szektor foglalja el. Ez azt jelenti, hogy a termelési eszközök nagy része a magántőke kezéből az állam, a társadalom kezébe ment át. Ezt egyben azt is jelenti, hogy az államosított termelési eszközökkel előállított javak nem az egyes tőkések jólétére, kényelmére és meggazdagodására szolgálnak, *hanem az egész társadalom elsősorban a dolgozó nép javára*. Nemzetgazdaságunkban teitalálható magántőkés szektor nem változtatja meg a helyzetet, mert elveszíti valm állásait, nem befolyásolhatja gazdasági életünk célkitűzéseit. A még fennálló magántőkés szektor *az állam állandó ellenőrzése alatt áll*. Ez biztosítékot nyújt arra, hogy a dolgozó nép nem lehet a magántőke embertelen kizsákmányolásának tárgya.

A mai akkordmunkánál nem cél a munkást elhajszolni teljesítő képességének legszélső határáig, miközben a fizetése állandóan csökken, hanem elsősorban jobb munkabeosztással, a termelés tökéletesítésével, anyag és időmegtakarítással a lehető legjobb eredményt elérni. A példánkban már ismert cipőmunkást, aki egy pár cipő elkészítésének időnormáját napi 8 órától 6 órára csökkenti, nem fenyegeti az a veszély, hogy a cipő akkordára 720 dinárról a 960 dinár helyett mindössze 800 dinárra emelkedik. Ellenkezőleg, ha egy munkás a termelés tökéletesítésével emeli a termelést is, ha ez átvihető a többi munkásokra is, még külön díjat is kap. Mindez azt bizonyítja, hogy a mai akkord merőben különbözik a tőkés rendszerben alkalmazott akkordmunkától.

A másik jelentős tényező, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság, a bekövetkezett társadalmi-politikai változások következtében tényleg népi állam, amelyben a demokratikus szabadságjogok megadják a módiát és lehetőségét annak, hogy a nép maga intézze saját sorsát. Ez az állam nem a tőkésosztály erőszakszerve a munkásosztály elnyomására, hanem a népfelzabardító harcokban elért gazdasági, politikai és kulturális vívmányok hű őrzője és továbbfejlesztője. Ebben az államban a dolgozó ember nem a tőkésosztály rabszolgája, hanem saját hazájának szorgalmas építője. Ez az ország a dolgozók országa, ez pedig alapvető különbség.

Ilyen körülmények között az akkordmunka jellege is megváltozik,

mert amíg az a tökéletes termelési rendben és a tökéletes államban a munkásosztály kíméletlen kizsákmányolásának és elnyomásának sötét esz-
köze, addig az ma a népi állam, a népi társadalom és népi kultúra —
tehát a mi államunk, társadalmunk és kulturánk minél gyorsabb föl-
építésének leghatásosabb eszköze. Az akordmunka ma fegyver a dol-
gozók, de elsősorban a munkásosztály kezében a fasizmus és a reakció
maradványai ellen, amelyek miután elvesztették a háborút és politikai
harcot, most gazdasági téren próbálják elgáncsolni népeink harcát ha-
zánk újjáépítéséért és kérdésessé tenni az eddigi vívmányokat. A munk-
ásosztály elsőrendű érdeke és feladata, hogy teljes egészében magáé-
vá tegye az akordmunkát, mert azzal saját magának épít szebb, jobb
és kulturáltabb életet.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

SÁNIICS ALEKSZA:

H A Z Á M

Nem csak e tépett, drága, tar rögért ver
szívem s szakad a bánaq könnye, nem!
Élő sebed, nép, mind az én sebem,
balsorsodért van lelkem tele éjjel.

Feldúlt jészkén a féltő fájdalomnak
korbácsok, kínok átkát hordozom:
ha vér tapad a gyilkos zsarnokon,
a cseppjei az én sebemből folynak.

Bús millióknak esd a telke bennem,
a sóhajuk, a könnyük visszazengem:
a fájdalommban zokog valahány...

És mindenütt, hol égnék árva lángok,
otthonra, drága tűzhelyre találók:
hol vérem egy is él — ott a hazám...

Eüdas Kálmán fordítása

SZÖVETKEZETI KÉRDÉS

Irta: Lőrinc István

A szövetkezeti mozgalom nem mai keletű. Azonban a tőkés társadalom viszonyai között szélesebb alapokon való kifejlődését politikai és gazdasági okok akadályozták. Csak egyes, kisebb nyugati országokban (Dánia, Hollandia) sikerült jelentősebb mértékben kifejlődniök. A szövetkezeti mozgalom a kis emberek társulása a tőkés kizsákmányolás elleni védekezésre. Egy tudatos mozgalom azzal a céllal, hogy amit külön-külön nem tudtak elérni, annak megvalósítását szövetkezés útján kísérlik meg. Az ismert szövetkezetek a fogyasztási, az értékesítési, a hitel és kisebb mértékben a termelő szövetkezetek. A tőkés társadalomban ezeket a szövetkezeteket megtűrték, mert lényegükben csak a kisebb tőkés érdekeltségeket akadályozták, míg működésük folyamán okvetlenül a nagy tőke alárendeltjeivé váltak. És ezért mondta a földműves gabona szövetkezeteket hitellel ellátó kanadai pénzcsoport egyik képviselője, hogy: »a paraszt szövetkezet olyan, mint a fagyasztott víz. Egy tömbben lehet vele foglalkozni és nem külön-külön minden esőppjével. Ez jövedelmezőbbé és biztosabbá teszi hitelüzletek lebonyolítását.« A történelem azt mutatja, hogy a nagytőkések a szövetkezeteket nem engedik annyira megerősödni, hogy azok magukat bármilyen módon is függetleníthetnék. Erről gondoskodik törvényhozás és nem utolsó sorban a nyújtott hitelek fölmondása.

A kisemberek szövetkezésének szabad fejlődési lehetőségét először az Októberi Forradalom biztosította. Attól kezdve a szövetkezetek elfoglalták a társadalom gazdasági életében az őket megillető helyet és szerepet. Ugyan így nálunk először a népköztársasági Jugoszlávia alkotmánya biztosította a szövetkezetek állami védelmét és segélyzését. Az ország gazdasági és társadalmi újjáépítésében kormányunk a szövetkezeteknek nagy szerepet ad.

Ezen feladatok teljesítésére a régi alkatú, egy foglalkozási ágra szorított szövetkezetek képtelenek. Különösen falvainkban, ahol a lakosság számaránya is nagy fontossággal bír a szövetkezet életképességére. Kívánatos tehát, hogy új szerkezetű összetett szövetkezeteket építsünk ki; falun a falu, városban a város gazdasági követelményeinek és társadalmi viszonyainak megfelelően. Azaz olyan szövetkezeteket, amelyek felölelik a társadalom gazdasági életének minden mozzanatát. Ezen szövetkezeteknek foglalkozniuk kell a beszerzéssel, a termékeknek és terményeknek értékesítésével, valamint a nyersanyagok feldolgozásával és kész árukénti eladásával.

Hogy a szövetkezetek kiépítésének feladatait könnyebben érthetővé és szemléltetőbbé tegyem; a bácskatorpolai szövetkezet fejlődését állítom mintaként, amely szövetkezet ma országunk egyik legnagyobb és legjobban működő szövetkezete.

Mindenek előtt nagy vonalakban fölvezetem magának a szövetkezet kialakulásának történetét.

A dolgozó emberiség elnyomásának és kizsákmányolásának tudatában van, de kevesebben vannak azok, akik tudják, hogy ezt az elnyomatást és kizsákmányolást, mely okok idézik elő, milyen törvényszerűségből

ereúnek és még kevesebben, akik tudják hogyan lehet ezen hátrányokat és földidézőit kiküszöbözni és megszüntetni. A kutatás, a tanulás és a gyakorlati tapasztalatok mutatják meg mindig a helyes utat. Mint a régi társadalmi rend szenvedő alanyai, ennek következtében annak ellenségei, a társadalmi kérdésekkel foglalkozva, figyelemmel kísérve a Szovjetunió szövetkezeteinek fejlődését, fölismertük a szövetkezeti mozgalomban és annak működésében, hogy a helyesen indított és vezetett szövetkezet a régi társadalmi rendszer alapjainak ellensége és a jövő társadalom gazdaságának egyik alkotó eleme lehet. És a tőkés viszonyok között szerzett szövetkezeti tapasztalatok, az összegyűjtött erkölcsi és anyagi erők, a nagy átalakuláskor, amikor a herék hatalmát a dolgozó nép megdönti és sorsának irányítását kezébe veszi, az újjáépítés megindításának alapjaként és a fejlődés hatóerejeként szerepelhetnek. A mi szövetkezeteinket úgy indítottuk el, hogy az a tőkés viszonyok között a kisemberek érdekeit megvédje és ugyanakkor a munkás-paraszt szövetség megvalósításának egyik formája lehessen.

Az ilyen fölismerésből kiindulva alakítottuk meg 1940-ben kb. 750 taggal a topolnai munkások, kisparasztok és kisiparosok, tehát községünk minden dolgozó rétegét képviselő elemekből beszerző, értékesítő és földolgozó szövetkezetünket.

Egy daráló malommal indultunk. Ennek működése keretében foglalkoztunk beszerzéssel (állati takarmányok, tűzifa, paprika stb), értékesítéssel (bab, krumpli, buza, hizott sertés stb.)

A megszállás nem segítette a szövetkezeti mozgalmat, sőt a magyar törvényeket ellenünk fordították, de a népi részvétel és a törhetetlen akarat erő minden akadály ellenére biztosította a szövetkezet fennállását.

A fölzsabadulás a további fejlődéshez tág lehetőségeket nyitott. Általános járási gazdasági szövetkezet néven alakultunk újjá és kezdtük meg a munkát. És azon vagyunk, hogy szövetkezetünk az új gazdasági és társadalmi rend kiépítésének, a magán-tőke elleni harcunknak, a munkás-paraszt szövetség teljes megvalósításának egyik legbiztosabb eszköze kell, hogy váljék. Ma több, mint kétezer taggal rendelkezünk és áruaktárunkból járásunk helyi szövetkezeteit látjuk el. Van öt elárúsító üzletünk, egy bérelt szotygyárunk, egy jól működő húszüzemünk, toll, baromfi és tojásértékesítő osztályunk. Tűzifa osztályunk ellátja az egész járást tüzelőanyaggal. Mint a Poljopromet megbízottjai járási viszonylatban gabona fölvasárlással foglalkozunk. Ezen kívül hizott sertések kötésével és szállításával, gyapjú és nyersbőr gyűjtésével. Van egy jól működő szövetkezeti éttermünk, ahol hivatalnokaink és munkásaink olcsó, jó és elégséges ellátásban részesülnek. Van a szövetkezeten belül egy mezőgazdasági gépcsoportunk traktorral, ekékkel, tárcsázóval és napraforgófejtő géppel, ezenkívül egy magtisztítóval. Legközelebbi terveink egy malom bérlése, fatelep létesítése épületfa és tüzelőanyag beszerzésére és értékesítésére, egy húskonzerv gyár és egy tésztagyár létesítése. Ezek merész tervek, de ahogy az eddig elért eredményeket tagságunk és vezetőségünk és nem utolsósorban alkalmazottaink lelkes odaadásával, tudásával és akarásával elértük, úgy ezeket is hisszük, hogy valóra váltjuk és még tovább építjük szövetkezetünket, amely nemcsak tagjaink részére biztosít szolgáltatásokat, hanem elsősorban hazánk újjáépítésében és társadalmunk rendezésében a mi viszonyainknak megfelelően fontos szerepet játszik.

Felfogásom szerint a falusi szövetkezeteknek így kell kiépülniök, mert csak így tudnak azon óriási feladatoknak is megfelelni, amelyek

rájuk háruinak nemcsak a társadalom gazdasági, hanem társadalmi föladatainak elvégzésében is. A gyakorlat azt igazolja, hogy a helyi szövetkezeteknek legalább is járási viszonylatban együtt kell dolgozniok. De legalább a beszerzés, értékesítés és a feldolgozás terén. A falu szövetkezeteinél maradvá, azok, mint a topolai szövetkezet kiépítéséből és működéséből látható, fel kell, hogy öleljék általában a falu dolgozóit és azok érdekeit kell, hogy védjék. Az ilyen szövetkezeteken és csak is az ilyen általános jellegű szövetkezeteken keresztül teremthetjük meg a falu dolgozóinak egységét és építhetjük tovább az egységet a város dolgozóival, azok szövetkezeteinek segítségével. Azaz az ipari és agrártermékek szövetségét a szövetkezeteken keresztül.

Természetes, hogy a szövetkezetek kiépítéséhez: idő, pénz és tapasztalatokon alapuló tudás szükséges. Sokan ferdén fogják fel a szövetkezetek feladatait. Azt is mondják például, hogy a szövetkezeteknek tilos haszonra dolgozniok. Pl. van egy kezdő szövetkezetünk, melynek még elegendő forgótőkéje sincs. Így kölcsönt kénytelen fölvenni. Ha már most ez a szövetkezet a haszonkulcsot leszorítaná az esetleges károk és a fenn tartási költségek fedezésére, ugyan miből fizetné a kamatokat, a tőkét és miből fejlesztené önmagát? A tisztán hitelen alapuló működésnek többek között az a veszedelme, hogy a pénzürték növekedésénél össze kell omlania. A szövetkezeteknek igenis nagyon ügyesen kell gazdálkodniok egyrészt, hogy az árakat leszorítsák és így a magántőkének győzelmes versenytársai legyenek és emellett tartalék tőkét keli gyűjteniök a tovább fejlődéshez. Sokan állami segítségre építik a szövetkezetet. Ez nem helyes. A szövetkezeteknek éppen azért, mert napi gazdasági szervezetek, a nép erején kell fölépülniök és gyarapodniok. Az állami segély csak átmeneti lehet. Mert, ha a nép az állam pénzével akar gazdálkodni, akkor nem szövetkezeteket, hanem állami vállalatokat létesít pld. a Na-Ma. Sokan meg azt hiszik, hogy a szövetkezet megalkításával már mindent megoldottak. A kezdő szövetkezettől ugyanazt követelik, amit az majd csak hosszú évek múlva adhat. Úgy tekintik őket, mint a senki tehenét, amely abrak nélkül is ad tejet mindenkinek. Ez helytelen és rövidlátó fölfogás. Mint mindennek, a szövetkezeteknek megvan a maguk fejlődési ideje és föltétele. Először ápolni és dédelgetni kell, mint a gyereket, hogy megerősödjék, hogy később elviselhesse föladatainak terhét. Sokan azt hiszik, hogy a szövetkezet vezetéséhez — jó vezetéshez — nem kell tudás, nem szükséges gazdasági és kereskedelmi tapasztalat, ezek tévednek. És jaj annak a szövetkezetnek, amelyet nem hozzáértők vezetnek. Az ilyen szövetkezetnek nincs fejlődési lehetősége és a tömegek szemében is elveszti jelentőségét. A szövetkezetek élére a legiobb tudású, legbecsületesebb, legkörültekintőbb és legvállalkozóbb szellemű embereket kell állítani, mert a tömegek megnyerése és a társadalom arculatának átváltoztatása — ha történelmi szükségyszerűség is — csakis sikerek eredménye lehet. És a sikerekért a tagság is lelkesül, áldozatra kész és inkább lemond osztalékáról, ha annak fejében a szövetkezet erősödését kapja cserébe.

A szövetkezeti mozgalmunk eddig is szép eredményeket ért el a szervezkedés terén. Most az a feladatunk, a vezetőségeknek és tagságunk egyaránt, hogy az eddigi eredményeket tovább fejlesszük. Mert nem elégséges a sikerekre és az eredményekre való hivatkozás, mert a megállás már pangást jelent és visszaesést. A szövetkezetek életrevalóságát csakis a folytonos haladás biztosítja és igazolja. Ezen cél érdeké-

ben igyekeznünk kell rátermett és igyekvő szövetkezeti vezető gárdát nevelni. Lenin a NEP-et bejelentő beszédében hangsúlyozta, hogy a társadalom gazdasági újjáépítése tudományának megszerzésében a legutolsó tőkés ügynöktől is tanulnunk kell. A tudás már maga hatalom. S ha ezt a nép érdekében helyesen használjuk, úgy országunk rövidesen gazdaggá és hatalmassá válik.

II.

Eddig a szövetkezeti feladatokat nagyobbára szervezési, értékesítési és beszerzési szempontból világítottam meg. Azonban ha csak ezekre szorítkoznánk, egész működésünk egyoldalúvá válna és sántítana. A termelés terén is — legyen az ipari, vagy agrár termelés — ugyanolyan előnyöket biztosíthatunk tagjainknak, mint a beszerzéssel és értékesítéssel. Az ipar területén már láthatunk cipész, szabó, asztalos, lakatos, építő stb. szövetkezeteket. Ezek bár termelési-tehnikai eszközeik ma még a régiéek, de a munkamegosztás terén már emelték a termelés színvonalát. Igaz ezek az ipari szövetkezetek egy kissé mellőfogtak a szövetkezet szerepének értelmezésénél, mert csak magukra gondoltak és a szövetkezet előnyeiből — azáltal, hogy hatalmas személyi jövedelemre tettek szeri — a nép részére, az újjáépítés részére lényegében nem nyújtottak semmit. Ha jövedelmük egy részét felszerelésük emelésére fordítanák, a termelési költségek leszállításán keresztül — és ezen van a hangsúly — a széles néptömegek szempontjából is megokolttá tennék fennállásukat.

De ami a legfontosabb a szövetkezeti mozgalomnak nem csak ki kell hatnia az agrártermelésre, hanem azt át is kell, hogy fogja. Az összes termelési ágak között agrártermelésünk színvonala a legalacsonyabb. Az ezen a téren használható gépek ma még igen nehezen, sokszor egyáltalán nem szerezhetők be és kihasználási lehetőségük is sok előfeltételhez kötött. De ez nem jelenti azt, hogy, amit ma nem lehet, azt őszre, vagy jövő tavaszra nem szerezhetjük be. Egyelőre állami traktorállomásaink kell igénybe venniük a megalakulandó mezőgazdasági szövetkezeteknek. A parasztság alakíthat mezőgazdasági gépszövetkezeteket, melyek arra szolgálnak, hogy a közös, azaz szövetkezeti tulajdont képező gépeket a tagok magán-gazdaságainak területén használják ki, vagy a tagság szükségleteire dolgozzanak, mint pld. darálómalmok, arató-cséplőgépek, tejfeldolgozó üzemek, gyümölcs és főzelék szárító üzemek stb. Az ilyen vállalatok létesítésén keresztül a termelők nagyobb jövedelemhez jutnak, mert a megtermelt árúk egy része nem megy fönkre, mint a multban már sokszor megtörtént — legkivált a konyhakerti veteményeknél — hanem azt, amit a piacon frissen nem tudnának eladni, konzerválják és az idény után értékesítik. Pld. zöldborsó, zöldbab, tök, uborka stb. mennyire hiányzik a téli hónapokban a dolgozók asztaláról. Ha azonban konzerválnánk, úgy a városi dolgozókat időben elláthatnánk egészséges főzeléssel.

Ezekén kívül, a mezőgazdaság át kell, hogy térjen a korszerű jószágnevelésre és hizlalásra. Mindenki külön-külön a maga néhány darabjával nem foglalkozhatik kiadósan, de szövetkezeti alapon ez a tevékenység is jövedelmezővé válna. A hizlaló telepeken lelkiismeretes és szakszerű felügyelet mellett sok milliót kártól lehetne megmenteni úgy a termelőket, mint magát az ország gazdaságát és mennyivel több sertést tudnánk idejére fölhizlaltani és olyan termékeket előállítani, amelyek külkereskedelmi mérlegünket is segíthetnék. Ugyanez áll a baromfi te-

nyésztésére is. Az, hogy udvarainkban a baromfi fajták ezernyi árnyalatát tartjuk és ezek helytelen keresztjeződéséből koresokat és rossz tojás és hús hozamú állatokat kapunk, sem egyéni, sem állami gazdaságunknak nincs hasznára. A tökéletes jövő kiépítése terén az a feladatunk, hogy gazdasági életünkben fokozatosan kiküszöböljük mindazon hátrányokat, amelyek itt maradtak, mint a múlt öröksége. Mert ha a régi rossz szokásokhoz ragaszkodunk, úgy magunk és gyermekeink előtt elvágjuk a boldogulás útját. Boldogulásunk útja a kölcsönös megértés, megbecsülés, együttdolgozás és a lankadatlan újat-akaráás.

Ha mi a föld dolgozó gazdasági erőnket, tudásunkat, akaratunkat összevetjük, úgy a főmálló hiányokat a legrövidebb időn belül pótolhatjuk. Lenin mondta 1917-ben az Októberi forradalom előestéjén:

»Az állam ügyei vezetésének átadása a dolgozók kezébe a tömegeken a történelem folyamán eddig még nem tapasztalt hatalmas forradalmi lelkesedést vált ki és a nyomorúságban való harcban ez annyira megsokszorozza a nép erejét, hogy sok minden, amely ma a mi korlátolt, vén bürokrata erőink számára lehetetlennek tűnik föl, a milliós tömegek ereje számára megvalósíthatóvá válik, ha azok elkezdenek nem a tőkésnek, hanem maguknak dolgozni.«

Az orosz dolgozók beváltották a hozzájuk fűzött reményeket.

És beváltjuk mi is. Lesz hamarabb, mint sokan gondolják, korszerű mezőgazdaságunk, amelyben büszkeségtől kipirult arcú fiatalok gépekkel végzi a termelést. Lesz modern állattenyésztésünk, tehenészetünk, sertéshizlaldáink és baromfi farmjaink. Lesz mert mi nem vagyunk egyedül, mint orosz testvéreink voltak. És az ipari termelőknek megadhatunk mindent, ami ellátásunkhoz és kényelmükhöz szükséges. Ők viszont megtermelik mindazon technikai eszközöket, amelyek segítségével a paraszt emberré válik.

És ez lesz mai erőfeszítéseinknek a megkoronázása. A harcok munkás-paraszt szövetség véget nem érő diadalmenete.

A LIMAMELLÉKI FIÚ

Irta: Zogovics Radován

Mögöttem a volt esendőrőrszobában három tiszt tartózkodott, akik három nappal az itteni olasz helyőrség lefegyverzése után (miután megbizonyosodtak, hogy a podgoricai »gépesített büntetőexpedíció« mégsem érkezik olyan »villámgyorsan«), beleegyeztek, hogy résztvesznek a felkelésben, beszereztek egy írógépet, elhelyezkedtek az őrszobában és rendleteiket kezdték írni, szétküldözgetni, melyeket senki sem olvasott és senki sem méltatott figyelemre, mintha ezek a dolgok soha semmit sem jelentettek volna. Amint a szoba ablakánál állva kinéztem, az udvarban levő vízimalomra — mely az eseményekkel és várakozásokkal telített forró napon, csendesesen és elfeledve örölgött, — hallottam, amint a civílbeöltözött vöröshajú százados papirosokkai zörög az asztalon, tollát a

tintatartó üvegfenekéhez verdesve, harcászati utasításokat ír küzdőiknek, akiket Plav és Gusinje irányában állítottunk fel a fenyegetett arcvonalon. A vezérkari őrnagy, vállrózsa-nélküli tiszti blúzban, hol megállt, hol pedig rövid és kövér lábaival kerülgette a csendőrfőhadnagyot, aki pipáját állandóan foga között szorongatva, ügyetlenül, két újjal gépelte a »mozgósítottak tekintendő évjáratokról« szülő köriratot. Mikor ők ketten komolyan és munkábamélyedten megbeszélték a mondatokat, az írógép hallgatott és az őrnagy nem járkált: amint a gép megindult, rögtön hallatszottak a tisztt rövid és kemény lépései.

Meg kellett volna fordulnom, hogy az asztalhoz lépjek és megbeszélést kezdjek a fontos feladatokról és kérdésekről, melyek az első felkelési napok feszültségében és rendetlenségében nem oldhatók meg köriratokkal és rendeletekkel, hanem közvetlenül új gépezetet kell alkotni, mely végrehajtaná eme utasításokat és rendeleteket. Mégsem tudtam odafordulni ezekhez az emberekhez, se megbeszélést folytatni velük, különösen a vezérkari őrnaggal nem.

Tegnap délután az őrségünk két plavkörnyéki muzulmán fiút fogott el, akik Berane felszabadítása alkalmából megszöktek a fogházból, ahova az olaszok zárták be őket, egy muzulmán földijükön elkövetett vérbosszú miatt. Az őrnagy és a csendőrfőhadnagy a fiúkat bosszúból ki akarták végezni, »mert a muzulmánok áprilisban árulóként viselkedtek és most a plav-i állásokban ellenünk harcolnak«. Ellenkeztem, még arra is hivatkozva, hogy mint tuzok vagy mint hírvivők szolgálhatnak nekünk. Amikor hajnalban a magas századossal a plav-i állásokba indultam, az őrnagy valahogy barátságosan mondta, hogy mégis engedni fogok, mint ahogy ő is engedett, amikor négy olasz fasiszta kivégzéséről volt szó, miközben huncutul csak jobbszemével nézett rám, a balt pedig lehúnyva tartalékolta, hogy azután azt gyorsan és örömteljesen nyissa ki, mint megegyezésünk jelét, vagy azzal hozza helyre a jobbszem bizalmaskodását, ha határozott ellenállásra találna. Amint a századossal visszatértünk a csendőrőrszobára, az őrnagy jel adott a főhadnagynak a gépelés félbehagyására és mintha, annak megtörténtét sajnálta volna, közölte velünk, hogy a fiúk megszöktek. Rögtön tudtam, miről van szó. Egyszerre a szoba oly idegen és szűk lett számomra, körülnéztem hova is menjek? Az ablakhoz léptem, az őrnagy halkán beszélve folytatta munkáját, mintha ő sem felejtette volna el a történeteket és tekintettel volna hangulatomra. Meg kellett volna fordulnom és beszélni velük, de nem voltam erre képes. Bizonyítottam magamnak, hogy továbbra is az ablaknál kell maradnom, míg meg nem nyugszom és össze nem szedem magam; néztem amint a vízimalom kereke lassan fordul, miként szórja szét a vízsugarakat és cseppeket, nedves léghullámokat támasztva, beharmatozva és egyenletesen mozgatva a vízimalom körül levő szilvafák ágait. Egyszerre úgy éreztem, mintha a négynapos nemalvás következtében fokozódó testi gyengeség fogna el, hogy a vízimalom kereke és a szilvaifaágak álomra csábítanak. Mit tegyek?

Ekkor, hirtelen valami szóváltásra lettem figyelmes, a folyosón két ember vitatkozott, akiknek úgy látszik valami régi számadásuk volt egymással: a jugoszláv parancsnok, azaz hogy a csendőrőrség olasz alparancsnoka, akit a tisztek tegnap őrnag állítottak fel a folyosóra és egy fiú, kinek hangjából a türelmetlenség és csodálkozás volt kiérezhető. Az első hang, mely megszokta a vezényszavak és tanácsok egyhangú darálását, azt mondta, hogy a fiúnak azonnal vissza kell mennie juhnyájá-

hoz, mert az apja azért hagyta ott, hogy a nyáját őrizze és segítsen anyjának, a felkelés pedig érett és tapasztalt emberek dolga. A fiú türelmetlenül és haragosan feleltetett, hangjából, szavaiból: hogy a parancsnok sehova sem kergetheti őt el, kiérezhető volt, hogy már semmiféle jelentőséget nem tulajdonít neki, ami volt, az elmúlt, hogy csak egy érthetetlen akadályt lát benne azokhoz az emberekhez való bejutásánál, akikhez jött és hogy úgy beszél vele, mint azok, akik sűrű bozótban törve utat, elhárítják az ágakat, melyek az előrejutásban akadályozzák, és arculüthetik őket. Egyszerre birkózás zaja hallatszott az ajtó mögött. Egy könyök csapódott a deszkához és az ajtó olyan hirtelenséggel nyílt ki, mintha tartó sarokvasai leváltak volna. A szobába egy furcsa, tizenhat év körüli, fedetlenfejű, durva fekete hajú, magastermetű fiú lépett be. A nyitott ajtó másik oldalán maradt a csendőrőrmester széttárt karokkal, azt hitette az ember, hogy a fiú éppen öleléséből szabadította volna ki magát. Megfordultam, néhány lépést tettem az asztal felé és néztem a jövevényt, nem gondolva többé a kényszerű megbeszélésre az asztal körül ülő emberekkel, jelenlétüket nem éreztem többé olyan nyomasztónak. A fiú megállt, rámnézett, bizalomtellen rámosolygott és leeresztette hosszú karjait. Ezután mégegyszer körülnézett és mintha betoppanásnak módja eszébe jutott volna, a már újból csukott ajtó felé pillantott, hosszúkás arcán pir jelent meg, beolvadva a balhalántékától egész a választékáig húzódó sebforradásba. Felemelte karjait, vállat vont, ajkai mosolyra húzódtak, mintha azt akarná mondani: Ime, nem tudtam megakadályozni a csendőrt, ott az ajtó előtt, hogy butaságokat kövessen el. Ekkor hirtelen megszűnt elfogódottsága, egyszerűen állt és minden bevezetés nélkül elmondta, hogy azért jött, hogy puskát kapjon, mert a plav-i állásokba akar menni. Az őrnagy felületesen ránézett, alig emelve fel fejét az aláírandó rendeletekről és megkérdezte, melyik évjárat. A fiú nem értette meg azonnal. Amikor a százados megmagyarázta a kérdést, azt felelte, hogy nemsokára betölti a tizenhatodik életet. Ekkor tekintete keresztezte az enyémet, visszaemlékezett valamire és ismét kissé elpirult. Erről eszembe jutott hol láttam azelőtt.

Crna Gora osztrák-magyar megszállása idején a crna-goraiak ellenállásuk és elvesztett szabadságuk felett érzett bánatuk jeléül nem tartották meg ünnepeiket és nemzetgyűléseiket. De most, a második elleneséges megszállás idején, amikor a Szovjet Szövetség már belépett a háborúba, elrejtett puskáikból tüzelve és dalaikban Oroszországot dicsőítve, ünnepelték petrovdáni ünnepségeiket hegyeikben, melyekre még nem merészkedett a megszálló. Egy ilyen ünnepségen a Mokra hegyen láttam a fiút, aki most előttünk állt: miközben a fensíkon, melynek fűvére a felhők árnyai vetődtek, a nagy kő forgott; egy nagyszemű és vidámtelketű lánnyal sétált. Hosszú parztorsubába volt burkolva, mely tisztai körgallérra hasonlított, fején pedig vörös bőrből formált, ötágú csillaggal díszített, jügoszláv katonasisakot viselt. Amikor az ifjú harcosok kartonból rögtönzött szócsövön keresztül csendesítették a gyülekezetet és a legújabb rádióhíreket közölték, észrevettem, hogy a kislánnyal közelemben áll és úgy, mint a többiek, önfelédten kiáltozik, sisakját lengetve és balkezét a kislány vállán nyugtatva. Ekkor találkozott tekintetünk és a fiú elpirult.

Mialatt én visszaemlékeztem első találkozásomra a fiúval, a kövérkés őrnagy átadta az aláírt parancsokat a csendőrfőhadnagynak, és töltőtollát kinyújtott kezében mutató és nagyujja között tartva, ránézett

a fiúra és így szólt: »A hadseregbe, fiú, nem tudunk felvenni. Még kiskorú vagy. Ezt láthatod a parancsból melyet most írtunk.«

Alig, hogy a tiszt ezt kimondta kinyílt az ajtó és a kis, satnya parancsnok lépett be, kezét a kilíncsen tartva. Azt mondta, hogy az ifjú valóban nem alkalmas katonának, hogy az apja az első naptól kezdve az állásokban van és hogy juhnyája most egyedül maradt a hegyen.

— Csirkefogó, a háború kitörése előtt ép az állomásépületre ragasztott egy röpíratot, tette hozzá az őrmester visszahúzódva, és az ajtót maga után húzva. A fiú, orosz rubaskához hasonló kötött gyapjú ujjasba bújtatott vállán keresztül nézett rá. Amint az ajtó bezárult, a fiú türelmetlenül és csodálkozva rázta meg fejét, mintha azt akarná kérdezni, hogy vajjon miért avatkozik ez az ő dolgaiba, s mintha egyidejűleg ezt a beavatkozást visszautasítaná. Ezután halkított hangon, talán, hogy a százados ne hallja meg, azt mondta, hogy egyik fiatalabb társa, aki még valóban nem alkalmas a harcra, a saját nyájával együtt az övének őrzését és elvállalta, hogy ők ezt már megbeszélték és társa érti a dolgát, így hát juhaira nincs gondja. Végül pedig mit ér ő a juhával, ha nincs »valami más« — mondta zavartan, mert szemmeláthatóan azt akarta mondani: ha nincs szabadság, de elszégyelte magát a nagy és fellengős szavak miatt.

A tiszt félbeszakította.

— Ha már a hadseregbe akarsz belépni, azt is tudnod kell, hogy ott nincs magyaráztás. Ne untass. Nem való neked a hadsereg — fejezte be az őrnagy.

— De én a hadseregbe való vagyok — szólt röviden az ifjú.

Hogy ne kerüljön élesebb összetűzésre a sor, mely a fiúnak fájdalmat okozna, vagy valami butasághoz vezetne, én is beleavatkoztam a vitába és elmagyaráztam a fiúnak, hogy valóban nincsenek puskáink, mert a zsákmányolt fegyvereket azonnal szétszötták. A fiú bizalommal nézett rám, magabiztosan és kívánságának jogosságáról mélyen meggyőződve, de már kissé szomorú volt. Amikor elhallgattam ismét felémelte hosszú kezeit és így szólt:

»De hiszen itt csak egyetlen egy puskáról van szó...«

Végül abban állagodtunk meg, hogy a fiú vár két-három napig, amíg új zsákmányhoz jutunk és akkor ismét jelentkezik. Ő pedig elment, kedvetlenül és fáradtan, de igazságában és kitartásában még mindig bízva. Indulás közben hátrasímitotta homlokáról kócos haját. Haja alatt apró izadtságcsseppek gyöngyöztek, sebhelye pedig most is vörös volt, mintha vérrrel volna tele. Mialatt a folyosón ment keresztül, a százados ismét hangosan mondott neki valamit és szavaiból megtudtam, hogy hívják és kinek a fia. Vuk volt a neve, apja pedig helybéli volt, akit azelőtt jól ismertem.

Másnap reggel amikor a falusi fényképésszel (aki a felkelésben a javítások és találmányok szakembere volt) kiléptem a csendőrségi sötétből, melyet a hadsereg ellátására kellett alkalmassá tenni, megpillantottam Vukot amint belép a szítává lőtt udvar-felőli kapun. Míg mi a fűvön leráztuk kabátujjunkról és nadrágszárunkról a lisztet és hamut, Vuk szégyenlősen mosolyogva, hozzánk lépett. Nedves arcán, szempilláin, vizes haján látszott, hogy útközben mosakodott és nem törülközőt meg. Fáradt arca arról beszélt, hogy nem aludt, vagy csak nagyon keveset, talán ágy és étel nélkül, miután ezen napokban nem

volt a házakban rendszeres élet: összekeveredtek a szokások és körülmények, dátumok és órák, a nappalról, éjszakáról, pihenésről és munkáról, étkezésekről és ágyról való fogalmak. De Vuknak sietős volt, hogy megmagyarázza nekem, miért érkezett — megbeszélés ellenére — ilyen gyorsan. Közölte, hogy maga gondoskodott puskáról: a falusi tanítónak és gazdának, Gyudovics Novicának, aki a felkelés első napján a Ljotics-párti orvostól bizonyítványt kapott, hogy beteg és alkalmatlan katonai szolgálatra, volt egy elrejtett kragujeváci gyorstüzelő fegyvere, melynek rejtekhelyét Vuk reggel felfedezte. A fiú azon a véleményen volt, hogy a tanítótól el kell venni a puskát.

Novica tanítót, aki már tizenöt éve tanítoskodott ebben a faluban, apja birtokán élve, és akit a gazdagabb parasztoktól csak kalapja, cipője és »tény és való« szólásmondása különböztetett meg — már a háború előtt is meglehetősen jól ismertem, de különösen az összeomlás után ismertem meg, amikor tíz év múltán falumba visszatértem. A háború előtt többet dolgoztam birtokán, mint az iskolában, gyümölcsfákat nevelt, disznókat hizlalt, pálinkát főzött, tököt savanyított, megtiltotta a béreseknek, hogy énekeljenek munka közben, káromkodott és veszekedett a parasztokkal a mesgye miatt, a tornát főtantárgynak tekintette az iskolában és választásokkor pálinkát kölcsönzött a kormány jelöltjeinek, akiket azután azzal vádolt, hogy becsapták és kifosztották. Az áprilisi napokban kikérülte a mozgósítást, megleste a katonákat, akik az albán frontról húzódtak vissza, takarókat és katonakabátokat vásárolt tőlük, azt prédikálva, hogy az erősebbet sosem szabad megharagítani, hanem hízelegni kell neki és kitérni útjából. A németeknek a Szovjet Unió elleni támadása után nagyon harcias lett, maga köré gyűjtve esténként néhány parasztot és volt csendőrt, akik előtt fogadkozott, hogy amint Cslaszország önkénteseket kezd toborozni, ő lesz az első crnagorai önkéntes a bolsevizmus elleni harcban.

Amikor egy reggelen, egy ilyen összejövetel után, három puska-golyót talált háza küszöbére téve, ahol mint három katona álltak, megértette a fenyegetést, a golyókat zsebkezdőjébe csavarta, elment az őrszobára, minden ismerősnek megmutatva azokat és fenyegetőzve, hogy mindezért a kommunisták fognak lakolni. Megsejtette a készülő felkelést és minden rendelkezésére álló eszközzel ellene dolgozott. Amikor az emberek körülötte felfegyverkeztek, kiváltott egy bizonyítványt, hogy hadiszolgálatra alkalmatlan. Világos volt tehát, hogy egy ilyen embertől el kell venni a puskát, mert egy puskának, amint ezt Száva Kovácsevics mondogatta, nem lehet sem alkalmatlansági bizonyítványt, sem betegszabadságot adni a felkelés idején.

Bevittem Vukot a szobába, hogy megírjam a behívót, amit Gyudovicsnak fog elvinni. Az őrnagy térdésére: »Hát ez a fiú még mindig alkalmatlankodik!« és Vuk válasza után, hogy »Most a parasztoknak is joguk van határozni afelől, hogy mit cselekszenek« a magas százados szó nélkül megírta a behívót és Vuk elment Gyudovics házába. Gyorsan visszatért, közölve, hogy a tanító nem akar jönni, mert azt állítja, hogy beteg.

— Orvosi bizonyítványt mutatott be, különben pedig egész nap öntözi kukoricáját. Mezítláb járkal és térdig iszapos a lába. Mielőtt elváltunk megmondtam neki, hogy mégis ide fogja adni a puskáját! — fejezte be Vuk.

Novica ezek után máshova rejtette puskáját. Vuk, aki ezt kileste és közölte velünk, a tanító fia segítségével felfedezte a puska új rejtékhelyét, újból eljött hozzánk és megegyeztünk, hogy két-három felfegyverzett emberrel elmegy Gyudovicsért, elviszik arra a helyre, ahova a puskát eldugta a felkelők elől és elveszik azt tőle. Csak az volt a kérdés, ki menjen vele. Az a néhány öregember, akik gyerekek módjára te nem vették egész nap a puskát vállukról és a faluban kóborogtak, az üres kávéház előtt üldögélve, elvállaltak ugyan ehhez hasonló feladatokat, de nem teljesítették azokat, hanem később azt mondták, hogy jobb ha ilyesmit a katonák intéznek, és pedig »a más vidékről valóak«. Az őrség volt parancsnoka pedig már a »tiszték kísérője« lett és nem is indult volna ilyen feladat teljesítésére. Várni kellett amíg néhány futár érkezik és azok indultak el Vukkal.

Aznap délután menekült-csoport érkezett Plavból, főleg meztlábás és fedetlenfejű asszonyok és gyermekek, akik gyorsan és mereven mentek, mintha nem volna térdük és talpuk fából volna. A menekültek újságolták, hogy a crnagorai falvak égnek és, hogy az olasz és muzulmán fasiszták gyújtották fel őket. Ekkor fojtó szél kezdett fújni, felkavarva az utak porát és a lekaszált füvet. Magával hozta az égés nehéz szagát. Mintha a tűz és menekülés törvényszerűen együttjárna a szelekkel és szerencsétlenségekkel, nehéz sötét felhők kezdtek gomolyogni és leereszkedtek a környező hegyekre. Sietni kellett a menekültek elhelyezésével, segítségül hívtam néhány falusi asszonyt és lányt. Gyorsan megbeszéltük, hogy a menekülteket azokba a házakba fogjuk elhelyezni, ahonnan a férfiak nem vonultak be, a többieket pedig a legközelebbi falusi otthonokba. Az őrszoba kijáratánál az asszonyokat már szemező eső fogadta és ők szaladva indultak a munkára, kendőjüket fejükre borítva és meztelen lábukkal cuppogva a nedves talajon. Az erős eső zaja lassanként minden más hangot elnyomott és elfojtott. A faágakról némán hullottak a zöld szilvák és levelek, a szoba elsötétült, borús és szűk lett. Miután a tiszték a körzeti központba mentek egy tanácskozásra, melyet néhány volt jugoszláv hivatalnok hívott össze, hogy meg tárgyalják kinek kell a háttország igazgatását szervezni, egyedül maradtam az állomáshelyen. Elhatároztam, hogy felkészülök és amint a zápor alábbhagy elindulok a Plavszko Jezero felé. De amint a zápor lecsendesedett és újból hallani lehetett a malmot és az ereszeket és leveleken az esőcseppek koppanását — megérkezett Vuk a futárokkal. Előttük feketére festett jugoszláv uniformisban, ázottan, a magas, száraz, hosszúkasfejű tanító ment. Bizalmaskodva és fontoskodva lépett a szobába, mintha csak félórája lett volna itt, amikor megbeszéltük, hogy elmegy a puskájáért és azzal jelentkezik. Kezét már az ajtónál üdvözlésre nyújtva, beszélni kezdett.

— Milyenek ezek a fiúk, nem hagyták kívánni, míg az eső alábbhagy, mondta a tanító, dorgáló és egyben dicséző hangján. Ezekben a napokban seholsem lehet munkást találni, még aranyért sem. Egyes egyedül kellett ilyen betegen, három napig térdig vízben állni, tóny és való... , pedig ha lett volna béresem, akkor nem pocskoltam volna el ennyi napot, hanem megszerveztem volna számotokra egyet s mást, hál' Istennek van tapasztalatom, habár komolyabb feladatokra — szolt miközben kezefogtunk.

Az ifjak a tanító mögött álltak, ő pedig kivette és megmutatta a bizonyítványt, mondván, hogy annak ellenére, hogy beteg nem akar

kivállani a népből, hogy házára újjal mutogassanak, tehát nincs rá ok, hogy elvegyék tőle a puskát. Munka akad nálatok bőven, menekültek is érkeznek... és ha kell — az állásokba is kimegyek, — mondta, nem gondolva arra, hogy ez valóban megtörténhet vele, nem engedte az ifjakat szóhoz jutni és meginagyarázni ezt a nem várt fordulatot.

A fiúk türelmetlenül és megvetően nézték, különösen Vuk. De a tanító nem jött zavarba. Akkoriban inkább azok jöttek zavarba, akiknek ítélni kellett ilyen ügyekben. Így Novica előrefurakodott, mint egy ember akivel egy puská is mozgósítva van. Igaz ugyan, hogy azt kapta, amire nem volt felkészülve: a futárokkal a tűzvonalba vezényelték. Vuk pedig ismét puská nélkül maradt. Amíg a tanító az őrszoba kijáratánál a felhőket nézte és reumájára panaszkodott, Vuk az ajtónál állt, kezével derékövét fogva, készen, hogy belerúgjon vagy leköpi a tanítót. Ez éjjel a vezető elvtársak összejövetelén vettem részt, amelyet magában az állásokban tartottunk meg, a tűz körül. Az elvtársak arról beszéltek, hogy a felkelés kezdetén csak az első összecsapásokat és harcokat éltük erősen át, nem gondolva, nem érezve, sőt kikerülve az elkövetkezendő problémákkal való tárgyilagos foglalkozás szükségességét. Most, amikor az első kérdéseket megoldottuk és amikor új kérdések vártak ránk, súlyosabbak az első ütközeteknél, meg vagyunk ijedve, vakon ragaszkodunk a régi szokásokhoz, mindig aprólékosabban foglalkozva a belőlük eredő csekélységekkel, továbbra is egyik embertől a másikig, egyik állásból a másikba szaladgálunk, mindannyian a tűzvonalba megyünk, melynek megvannak a maga határozott és állandó szokásai, eseményei. Ennek következtében a hátország szervező nélkül marad, azoknak az embereknek átengedve, akik elleneztek a felkelést és nem akarták a harcot. Mindenki tisztában volt azzal, hogy nincs többé halogatás és bármily nehéznek és megoldhatatlannak is látszik, hozzá kell látni az új feladatokhoz. Elhatároztuk, hogy négy tapasztalt és a front mögötti különféle munkában jártas ember azonnal visszatér a frontról. Reggel, igyekezve az új feladatokat határozott részletekben látni, részben pedig igyekezve megszabadulni a részletektől, amelyeket sehogy sem lehet szilárd láncba összefűzni, visszatértem az őrszobára, Mirko Jovovics kapitánnyal, aki az első naptól fogva künn volt az állásokban és most — hosszú turistabottal felszerelve — a községházára ment, hogy segítkezzen egy valódi katonai vezetés megservezésében az egész vidék számára.

Visszatértem után rögtön megláttam Vukot. Azt indítványoztam neki, hogy ne várjon többé puskára, hanem fogjon más munkába, amely épen olyan fontos. Egy ellenséges garnizon birtokbavételénél hat lovat zsákmányoltunk. Egyik közülük megsebesült és még aznap kimult, egy másik eltűnt valahova. A többi négy éhesen és gazdátlanul vonszolta magát a faluban, az használta őket, aki akarta, és arra, amire akartá. Szóltam Vuknak, hogy gyűjtse össze a lovakat és egy istállóba, csatolja és mossa le azokat — szükség lesz rájuk a futárok számára, az élelenek az állásokba való fuvarozásánál és ki tudja még mire másra. Vuk szeméj egy pillanatra felcsillantak, látszott rajta, hogy szereti a lovakat. De tüstént visszatért arcába a kemorság, azt mondta, hogy a lovakat gondozhatja az akinek tetszik, ő mást akarna. S elment, elgondolkozva, haját kisímitva homlokából.

Az eső után derűs volt az idő, s a napfény csillogott a nyitott ablaktáblákon, a háztetűkön, minden levélen és fűszálon. Ahogy elindul-

tam, hogy az első rádióhíreket kiüggesszem a falu közepén felállított táblára, szép kétemeletes házak között vitt utam, melyek szétszóródva álltak ott, ahol a tiszta hegyi folyócska beletorkellott a Limbe, két út kereszteződésénél s a nagy, valamint a kis folyó hídja körül. Egyszerre látom: a volt községi előljáró istállója előtt, aki a megszállás ideje alatt is hivatalában maradt és a felkelés első golyóinak eldördülése után elmenekült Cetinye felé, ült Vuk, s egy alacsony, sovány asszonnal beszélgetett, akin fehér kendő volt, vállán tarisznya, kezében pedig korsó. Vuk az istálló nyitott ajtajánál ült, s a térdei között tartott lószerszámot javította. Munkájába mélyedve, meggörnyedve, időről-időre felpillantott és halkán beszélgetett az asszonnal. Amikor egész közel értem hozzájuk, az asszony már indulófélben így szólt:

»Hát jól van Vuk, az még hagyján, hogy én egyedül maradtam és a juhokat magukra hagytad, de Istenemre, az apád nagyon fog haragudni. S mit mondanak én neki? Megint azt fogja mondani, hogy én eresztettelek el.«

Amikor engem észrevett, Vuk komoran rámnézett, s ajkait mozgatva folytatta munkáját. Az asszony felémfordult, letette a kancsót a földre, s szégyenlősen köszönt, mintha fiatal menyecske lenne. Fejformájáról, különösen ajkairól, még akkor is kitaláltam volna, hogy Vuk anyja, ha előbb nem ismertem volna. Egy plav-környéki törzsből származott, amely már majdnem kipusztult a plavi bégekkel folytatott küzdelmekben. Újból kezébe vette a korsót, megjegyezvén, hogy csak azért jött le a hegyről, hogy férjének élelmet és egy váltás ruhát vigyen az állásokba, még egyszer ránézett fiára, megkérdezte, hogy marad-e és elindult. Az elválásnál hozzám fordult:

»Hát tegye, ha kedve tartja. Sok szerencsét ahhoz, amibe belefogtatok...«

Ezelőtt a csendes, szerény asszony előtt, aki magáravette házának és nyájának gondját, s most férjének visz élelmet az állásokba, ép úgy mint azelőtt az aratóknak vitte, őszintesége és fia iránti szeretete láttán, én újból átéreztem, mindazokat az áldozatokat és szenvedéseket, amelyeket a népnek kíméletlenül el kell viselnie a szabadságáért vívott harcban, s mondtam is neki valamit erről, zavartan, mintha valami személyes vétkemért mentetegetőznék.

— Igen, igen, rendbejön minden. S nekünk a rossz nem ujdonság és a végén minden jóra fordul, — szólt és elment, sopánkodva, amiért sokáig időzött. Utána minden csendessé, s valahogyan szomorúvá vált, s csak az hallatszott, ahogy az istállóban, Vuk háta mögött a lovak a füvet ropogtatták, s prüszköltek a harmatcseppektől, amelyek a fűről orryukaikba szívódtak.

Vukot továbbra is sűrűn láttam, jött kérdezni, hol kaszáljon a lovak részére, s evvel a kérdéssel valóban zavarba hozott, mert körülöttünk csak falusi rétek voltak, s azokat nem akartuk bántani. Vuk ekkor válasz nélkül ment el, de pár óra múlva visszajött, s azt mondta, hogy véleménye szerint a dolog egyszerű: a községi előljáró rétyén kell kaszálni. Később panaszkodni jött a futárokra, akik állandó vágásban hajszolják lovaikat s váarakozás közben, kerítéshez kötözik, de se nem etetik, se nem itatják meg azokat. Láttam, amint megizzadva és lisztesen a koesi előtt ugrál és kenyeret rakodik be a sütődéből, és a falusi asszonyok, leányok tarisznyáiból, akik élelmet küldtek a tűzvonalba. Később írásbeli parancsot jött kérni, hogy csak azok kapjanak lovakat,

akk a tisztikar utasítását felmutatják. Egyszer megleptem, amint az istálló előtt egy lovat etet, kézzel nyújtva neki a lóhere csomókat. A ló megette kezéből a lóherét, s azután megnyalta ujjait. Vuk újabb marékért hajolt le, a ló pedig tarkóját nyalogatta.

Ezidőben arcvonalunkon súlyos változások zajlottak le. Egy napon, amikor az egész körzet politikai és katonai vezetősége a városkában gyült össze tanácskozáásra, s amikor állásainkban nem voltak jelen sem Jovovics, sem a tapasztalt és ismert elvtársak, Vászó Laban, volt crnagorai tiszt és jugoszláv nyugdíjas, aki egy felkelő egységgel a Plavszki Most közelében fekvő állásokat tartotta, összeköttetésbe lépett az olasz és muzulmán fasisztákkal és azt állítva, hogy a muzulmánok semlegesége végett akar tárgyalásokba fogni, találkozott az olasz parancsnokkal és egy Ferovics nevű fasisztával, a régi plavi bégek leszármazottjával. Megállapodtak abban, hogy felláztatja arcvonalunkat — a kommunisták elkülönítése végett — minekutána majd az olaszok, albánok és crnagorai »nacionalisták» együttes harcra fognak a kommunisták ellen. Vászó szürkületkor tért vissza. Elmesélte a fáradt, kialvatlan harcosoknak, akik gondterheltek voltak a helyzet bizonytalansága miatt, és ingerültek a dohányhiány következtében, hogy Podgorica felől hatalmas büntetőexpedíció közeledik, amelynek senki sem áll ellent és amelyik senkit sem bánt. Említést tett a plavi és gusinje-i olasz és muzulmán fasiszták hatalmas erejéről és felfegyverzéséről és a tizenkét albán zászlóaljról, amelyek a plaviak segítségére indultak. Végül azt mondta, hogy az olasz parancsnokság és a plavi-i bég csak azt kívánják tőlünk, hogy vonuljunk vissza az 1912-es montenegrói határra, hogy oszljunk szét házainkba, s így a büntetőexpedíció csendben és ártatlanul találjon bennünket, és akkor a plaviak egyetlen házat sem fognak bántani az általunk elhagyott falvakban. Ez megzavarta arcvonalunkat. Ezután kiváltak a parasztok, akiknek házai a front vonala mellett álltak, követelve, hogy a katonaságot azonnal vonják vissza területükről, vagy ők lesznek kénytelenek elkergetni a »garázdálkodókat». Ez volt az utolsó csapás — a front összeomlott. A parasztok kezdtek elszökдdödni, hangosan bizonygatva, hogy az embernek első sorban saját házatját kell megvédenie. Különnösen akkor kiabáltak leghangosabban és káromkodtak élesen, amikor csoportokban vagy egyenként elhagyták az állásokat.

Az éi közepén, mialatt mi még tanácskoztunk, telefonjelentést kaptunk, hogy bekövetkezett az arcvonal összeomlása és hogy az állásokban hatszáz emberből összesen csak nyolcvan kommunista és tíz halálhábörús harcos maradt. Kérdeztették az állásokból, hogy mitevők legyenek, s azt válaszoltuk, hogy tartsanak ki helyükön. Sürgösen elküldtük a záskmányvot luxusautót Beraneba, hogy az elvtársak, akik ott nagy hadizáskmányhoz jutottak, küldjenek néhány golyószórót, géppuskát és könnyű aknavetőt, löszerrel.

Hajnaltban a legjobb és legtapasztaltabb harcosok állásainkban új fegyvert kaptak. De a túljoldali parasztok észrevették ezt és értesítették a fasisztákat, akikkel egyezkedni akartak; lövöldözni kezdtek hátulról, a fasiszták pedig támadást indítottak, még mielőtt a mieinknek sikerült volna az új fegyvereket kipróbálni és azokat teljes mértékben kihasználni. S így az arcvonal maradványai harc közben visszahúzódtak a régi török-crnagorai határ felé.

Az olasz és muzulmán fasiszták aznap este elérték a régi crnagorai határokat, minden házat és istállót felgyújtva útközben, gyilkolva és harácsolva. A mieink itt megálltak, s heves gépfegyver és pus-

kaharcot folytattak az erdős részen és a kiszáradt patakmeder körül. A faluban az állomás körül rengeteg paraszt tolongott, akik előző nap elhagyták állásaikat. Megszégyenültek voltak, komorak, ingerültek, mellékutcákon jártak, üres kávéházi asztalokhoz ültek, az ellenség hírvéresét hallgatták, vitatkozza vele. S vártak valamire, főleg arra, hogy valakivel kivesszekedjék magukat, vagy valaki összezsidja őket. Estefelé elkezdtük őket újból beszervezni, és visszaküldeni az állásokba. Beszédék, szidalmak, könnyek, újabb beszédék, tisztí vezényszavak, szakaszok és századok szervezése és szétesése, sorakozók, névsorolvasás és számolás. Hajnaltól több mint négyszáz ember indult az új arcvonalba a baltársak sorainak megerősítésére, akik az ellenség tüze és rohama közepette, meghátrálás nélkül fenntartották állásaikat. Egyben elhatároztuk, hogy estefelé elentámadásba megyünk át. Ekkor ütött Vuk órája; a lovakkal a községházára irányították, hogy sürgősen vontassa át a mozsárágyút, melyet gyutacs és kapszli nélküli lőszerrel zsákmányoltunk és csak tegnap tettünk egy lakatos kitartó munkájával használhatóvá, aki a kapszlit egy francia háromlövetű lerövidített hüvelyéből, a gyutatót pedig egy dinamitkapszliból készítette el, melynek nyílásába sürgönydrótot erősített, amelyik kilégott a gránátból robbanást idézve elő, amint a földbe ütődik.

Délután a csendőrörszobában éles vita folyt egyrészt a három tiszt és másrészt köztünk »civilék« között. A tisztek készülődtek, hogy boszszúból felgyujtanak minden elfoglalt muzulmán házat. Mi elleneztük, követelve, hogy csak a vezető fasiszták és gonosztevők házeit gyujtsák fel. Az őrnagy és a főhadnagy tűzbejöttek, kiabáltak és fenyegetdztek. Szemünkre vetették, hogy az önműködő fegyverek, annak következtében, hogy tegnapelőtt csak a kommunisták maradtak az állásokban, kizárólag a kommunisták kezében vannak és követelték, hogy az ellentámadás előtt azok újból »igazságosan« elosztassanak. S míg a vita mind élesebbé vált, a szoba ablakai előtt felfegyverkezett emberek kezdtek gyűlkeezni, akiket a tisztek hoztak ide. Némán kémleltek be az ablakon, ugyanígy kémlelt be az őrnagy az ajtón, mintha keresnének valamit. Egyik közülünk »civilékből«, egy sánta és kissé harcias ifjú, felugrott helyéről és követelte, hogy ezek az emberek azonnal tünjenek el innen, aki pedig látni akar valamit, az menjen oda, ahol a harc folyik és ahol bőven akad látnivaló.

Alighogy egy kicsit megnyugtattuk az ifjút és az őrnagyot, amikor a szobába egy futár lépett be az állásokból. Mielőtt átnyújtotta volna a hozott levelet, így szólt: »Jön az ágyú és utána az egész dízkíséret«. Egymásra néztünk, hogy kijelöljünk valakit, aki átveszi és továbbirányítja az ágyút, s valahogy szavak nélkül megállapodtunk abban, hogy mindannyian megyünk. Felálltunk, a tisztek begombolták blúzukat és kabátjukat. A futár előttünk szaladt, állandóan hátratekingetve, mintha mutatni akarná nekünk a látványt és mintha kérdezni akarná, hogy mi is látjuk-e azt, amit ő. Ott, ahol a mellékutca az úthoz torkol, egy középkorú, borotvátalan, cserpesajkú, katonakabátos férfivel találkoztunk. Vuk apja volt. Büntudatosan mosolyogva azt mondta, hogy ime, tegnapelőtt ő is elhagyta az állásokat, ma pedig visszatért a hegyről, hogy lássa lesz-e még valahol harc. A fiát, Vukot nem találta fenn és ezért előtt, hogy megtalálja és visszakergesse a nyárlhoz. Míg beszélt, az úton egy menet jelent meg és ő egy szempillantás alatt eltűnt.

A menet elején lányok mentek kapákkal. Munkába indultak a kaulis elcéljére, mellvel a folyóvizet vezetik le az egész völgyön keresztül a kukorica öntözéséhez. A lányok valami négysoros új dalt éne-

keltek, arról hogy az ifjak harcoljanak, ők pedig dolgozni fognak.

Amikor elvonultak, megjött az ágyú. A két első ló egyikén egy gyermek lovagolt egy síma vesszővel hadonászva. A lovak kimérten, biztosan lépegettek, patkójuk és bokájuk a pata felett fehérlettek a portól. A lovak mögött rázkódva jött a mozsárágyú, fölemelt rövid csövekkel, zölden, ünnepélyesen, porlepetten. Az ágyú ülésén Vuk ült, komolyan és boldogan, úgy tartva a gyeplőt, mintha valakinek két-kézzel nyuitana egy vödör vizet. Az ágyút egy egész menet öregebb paraszt és gyermek kísérte, akik hol hátramaradtak, hol pedig elhagyták a fogatot. A menetben résztvevők arckifejezése, kinek-kinek a saját módján élénk és valahogy örömmel és elszántsággal teli volt, szemek mintha szólították volna az újonnanjöttet: lme, gyertek ti is a mi ünnepségünkre.

Az ágyú a két híd és a fehér házak közötti útszakaszon állt meg. Az emberek azonnal körülvették a fogatot, úgy nézve az ágyúra, mint egy újonanszerzett hatalmas kincsre — mintha ilyen fegyver soha nem lett volna még birtokukban, mintha illyent még nem is láttak volna, mintha utaikon, házaik mellett, négy hónappal ezelőtt nem dübörögtek volna fejtellenül az ágyúk, s mintha nem dobtak volna fejtellenül tizesével ennél sokkal jobb és gyilkosabb ágyúkat az ellenség kényekedvére. Fáradt volt, poros, kócos, tenyere kátránytól és portól mocskos. De lelkében elégedett volt, embernek és harcosnak érezte magát, aki végre meglelte helyét és becsülettel végezte első hadi feladatát. Ez volt az ő napja.

Amikor oda léptünk, Vuk leugrott a bakról és öklét homlokához szorítva, üdvözölt bennünket. Látszott rajta, hogy mindezt dacosan fogja fel, mint valamit, ami helyzetében magától értetődő és abból ered. Az őrnagy odaszólt neki, hogy ne köszönjön idegen köszöntéssel.

— Nem idegen, hanem a miénk — felelte Vuk.

— Ez fiam majd még elválik — szólt az őrnagy, valami titkolt fenyegetéssel hangjában, nem fordulva többet Vuk felé, mintha nem is neki beszélne, hanem önmagának és a körülállóknak.

— Jó, majd meglátjuk — válaszolta a fiú, a kordéra ugorva. Világos volt, hogy ezt a vitát félbe kell szakítani és gyorsan visszatérni az állomáshelyre.

Elküldtem egy fiút a tartalékos tűzértisztért, aki a berane-i arcvonalból jött és most egyik közeli házban pihent. Megmondtam Vuknak, hogy az ágyút oda vigye, ahova a tűzértiszt elrendeli, azután pedig helyezze el és etesse meg a lovakat, ő maga pedig menjen pihenni. Vuk bólintott és gyengéden meghúzta a gyeplőt, hogy figyelmeztesse a lovakat a közelindulásra. A lovak hátuk mozdulásával jelezték, hogy megértették a figyelmeztetést. Ekkor megérkezett az öreg bajszos tűzér és felült az ülésre. Egy lány, kinek hosszú fehér nyaka erősen elütött a sötétvörös kendőjétől, odalépett az ágyúhoz és virággal díszítette fel. Az emberek megveregették a lovak nyakát indulásra buzdítva őket, mondogatva, hogy »azoknak ott« most jól be fognak fűtenj és hogy a plaviaknak zöld szilvák fognak esni a deszkatetőikre »ha ez szétszakítja a levegőt felettük.« Vuk mindezt kimondhatatlan meglepődöttséggel és hálával szemlélte, mintha őt díszitnék, simogatnák és dicsérnék. Ez az ő napja volt, első napja a haza szolgálatában.

Mi az egyik oldalra indultunk, az ágyúk a másíkra. Egyszerre valahonnan elémbukkant Vuk apja. A fogat után nézett kiabálva. »Mégint elmégsz, Vuk!« A fiú hátrafordult, meglátta apját, ami nem volt nyére, és a gyeplőt megrántva gyorsan továbbindult. A lovak ügetésben tettek

meg a rövid utat a folyóig, és amikor kopogva ráléptek a fahídra, Vuk apja kezét lengetve, nevetve így szólt: »Szavamra, én is ezt tettem volna!« A lovak átrobogtak a fahídon, hallgatva erős és egyenletes lépéseiket, élvezve azt és mindig tüzesebbek és büszkébbek lettek. A mozsár-ágyú utánuk menydörgött és mint egy medve jóakaratóan és mulatságoosan ugrándozott. —

Ez a töredék a felkelés első napjairól kelet-Crnagorában 1942 év december végén íródott, Boszanska Krajinában, ahol két crnagorai dandár harcolt és ahol a »Borba« és a »Vezérkar jelentései«-nek nyomdája volt. Ez időben Crnagora olasz és csetnik megszállás alatt volt és az olasz és külföldi fasiszták, valamint a türelmetlen és Crnagorát kevésbé ismerő emberek, azt állították, hogy a crnagoraiak le vannak verve, sőt, hogy nagy részük a csetnikekhez pártolt át. Akkor e töredéknek »Vuk, én hiszek benned« volt a címe és a crnagorai brigádok Crnagorába — különösen nemes és megfélemlíthetetlen ifjúságába — vetett hitének kifejezője volt. Nem csalatkoztunk eme hitben. Egy évvel később Peko kiegészítette a negyedik crnagorai dandárt harcosokkal, főleg ifjúharcosokkal, Vuk vidékéről, és azután megalakította hadseregünk Hatodik, Hetedik és Nyolcadik crnagorai dandárát. Vuk, akiről Moracsába való távozásra után 1941 őszén semmit sem hallottam, váratlanul megjelent egy évvel előzőtt a »Vezérkar jelentésében«; főhadnagynak lett előléptetve. Később megtudtam, hogy 1942 márciusában Albániában fogságba esett, ahonnan azonban megszökött és belépett az Első partizán zászlóaljba Makedóniában, ahol egészen Szkoplje felszabadításáig harcolt.

Most tiszt a Narodna Odrbrana hadtestének egyik dandárjában.

Fordította: Léderer Kató

UJ VILÁGOT ÉPITÜNK

Írta: Talpai János

Gondolataink nem is foglalkozhatnak mással, mint társadalmi rendünk gazdasági, kulturális felépítésével és megszervezésével. A kétkezi és szellemi, de főleg az aktívista élharcosokhoz intézem szavaim.

A közvetlen szükségszerű testi táplálék mellett a szellemi táplálékra azért van szükségünk, hogy abból új tudást merítsünk és a régit erősítsük. Ezen kívül azért, hogy szellemi kapcsolatainkat kiépítsük a világ összes demokratikusan érző, gondolkodó és cselekvő népei felé. Azon írók felé, akik a népből nőttek ki, a néppel együtt éreznek és írásaikban a dolgozó nép forradalmi harcát tükrözik vissza. Hazánk az alkotmány kihirdetése után és életbe lépésének következtében a gazdasági fölépítés új szakaszába érkezett. Ezzel a fokozott munkálkodás útjára kell lépniünk az újjáépítéséért, a többet és jobban termelésért. Minden erőnket meg kell feszítenünk, ha azt akarjuk, hogy népeink életszínvonala emelkedjék és egyben hazánk is fejlődjön és virágozzon. Új feladatok előtt állunk. Napjainkban egy rég kívénhedt korszak kizsákmányolásán alapuló rendszerét zártuk le.

A földreform következtében a föld megmunkálói kezébe kerül. Ezáltal a föld új és régi tulajdonosainak felelőssége még jobban fokozódik. Népeink életszínvonalának emelését csak úgy érhetjük el, ha a termelést a mezőgazdaságban is minél magasabb fokra emeljük. A föld művelőinek minden tudásukat és anyagi erejüket latba kell vetniök, hogy termés ered-

ményünk minél nagyobb legyen. Ez vonatkozik egész parasztságunkra. Mindenkinék tudnia kell feladatát. Ezáltal is kiszélesedik a nép gazdasági, politikai és kulturális ténykedése. Megfelelő gazdasági alap nélkül a kulturális és politikai munkában való erőteljes részvétel nem lehetséges. Falvaink lakosságának tudniok kell, hogy a Vajdaságnak gazdagon termő földjeit igen kis mértékben használjuk ki. Ha terméadatainkat összehasonlítjuk fejlettebb külföldi országok adataival, ahol a föld tudvalevőleg összehasonlíthatatlanul gyengébb a mienknél, azt látjuk, hogy ennek ellenére ott több és jobb búzát, cukorrépát, burgonyát stb. termelnek, mint nálunk. Ezeket az eredményeket mi nemcsak elérni vagyunk képesek, de túlszárnyalni is. Földjeinket tervszerűen kell megművelnünk és nem kell sajnálnunk a trágyát, a műtrágyát a földtől.

Nagyon fontos kérdés, hogy az új földtulajdonos hogyan és milyen gyorsan munkálja meg földjét. Lesz-e ideje az új kor szellemének gazdasági rendjének, árucseré forgalmának, politikai és kulturális kérdéseinek kellő tanulmányozására és megismerésére. A mezőgazdasági dolgozók számára nem lehetnek többé közömbösek a politikai és kulturális fejlődéssel szoros kapcsolatban álló kérdések. Ma minden dolgozó előtt a szellemi felemelkedés végtelen távlatai nyíltak meg és ezt a lehetőséget ki kell használniok. A földreformmal kapcsolatban mezőgazdasági dolgozóink eddig elnyomott tömegei jelentős gazdasági tényezővé váltak. Rájuk hárul a mezőgazdasági termelés mennyiségének és minőségének felelőssége. Ugyan úgy, ahogy kormányzati rendszerünk a nép legszélesebb rétegein alapszik, úgy gazdasági rendszerünk is a legszélesebb néptömegekre támaszkodik. A kezdeményezésnek mindig a népből kell kiindulnia.

Most az a legidősebb kérdés, hogyan munkálják meg földjeiket azok az új földtulajdonosok, akiknek semmi gazdasági felszerelésük sincs, vagy ami van az elégtelen. Feladatunk a jelen pillanatban, hogy rajtuk és ezáltal magunkon és egész országunkon minden rendelkezésünkre álló eszközzel segítsünk. Először is a rendelkezésre álló igavonó állatokat gazdasági felszereléseket és traktorokat tervszerűen kell felhasználnunk és kihasználnunk. Törekvéseink fő vonalát az képezi, hogy a termelést a háború előtti színvonalra emeljük, de ez még nem zárja ki azt, hogy azokat túl is haladjuk.

Néhol a szövetkezeti közös munkától idegenkedést tapasztalhatunk. Tudnunk kell, hogy a közös munkának óriási előnyei vannak, de különösen ma, amikor sok új földtulajdonos képtelen lesz arra, hogy földjét egyedül művelje meg. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy tüzzel-vassal kell megcsinálnunk a szövetkezeteket, mert azokat csakis ott alakíthatjuk meg, ahol azt az új földtulajdonosok maguk kívánják és megértik annak jelentőségét.

A kölcsönös segélynyújtás feltétlenül szükséges, ha például a földeket cukorrépával vetjük be. A szántást itt idejében kell elvégeznünk, mert ez a növényfajta megkívánja, hogy március derekán már a földben legyen, hogy májusra, mikor már elő kerülnek a rovarok és esetleg szárazság is bekövetkezhetik, megerősödjön és ellenállóképesebb legyen. Ezt csak mint példát említettem.

Azok a földmunkások, akik földjeiket egymás mellett kapják és kellő gazdasági felszerelés nélkül állanak jól tennék, ha legalább a szántással összefognának, mert a traktorral való szántás sokkal előnyösebb és olcsóbb. A nadrágszűj nagyságú földeken gépekkel dolgozni nem kifizető.

A most következő tavasz' új korszak kezdetét jelenti, demokratikus népi köztársaságunk történetében, mert most valóban új barázdát szánt az eke. Új társadalmi rétegek fejlődnek és erősödnek. Az új tavasz olyan társadalmi rend hajnala, amelyben nem lesz munkanélküliség, a földesúr és a gyártulajdonos nem bocsájthatja el munkásait, mert a dolgozó népé a gyár és a föld. És a dolgozó nép igazgatja a termelést. És minden dolgozó, legyen az kétkézi vagy szellemi munkás, teljesítménye után jut megbecsüléshez és emberhez méltó élethez.

MARKOVICS JÁNOS:

KARÁCSONYDACHAUBAN

Karácsony.

1944 decembere ajándéknul nekünk nem hozott havat,
csak több szennyet, mocskot, tetvet, sarat,
Közöttünk a vérhályogos szemű, tifuszt, kolerát köpködő »láger-kaszás«
lárhadhatlanul, vakon,
kenyeret, életet adó ember-kalászt arat,
míg valahol a világ nagy istállójában
ember-állatok mérgező lehelletétől távol,
gyáva gyilkosok fogvacogása közben,
új megváltót ringat a vörös jászol.

Karácsony.

Otthon most dísztelen minden fenyőfa-ág,
mert a díszeket életet kioltó kezek fekete ünnepek egy ágú fáira aggatták,
Itt nálunk már ékesek a karácsonyi fenyők.
Vannak rajtuk gödrükből kivájt gyermek-szemek, kézzel kitépott asszony-szívek,
s van rajtuk még különleges díszül szüzek hajas skalpja és sok-sok egyszerű
[piros csillag-virág,

S míg Dachauban misézik a karácsony sötét papja,
vajából a világ trágyabúzós, nagy istállójában, ember-hiének tépő karmaitól távol,
félelemtől remegő kígyó-ivadékok sziszegése közben,
új megváltót ringat a vörös jászol.

Karácsony.

Anyák! Ne búsuljatok, ne sirassátok a fiaitokat,
ne sajnáljátok a díszeket, a hozzánkfüzőit álmaikat.
Mi nem bánkódunk semmin. Korbács, ragály, éhség, szomj nem tör meg bennünket.
Anyák! Ti vagytok a tegnap, mi vagyunk a ma s lia titeket és minket ki is
[pusztítanak,
az utánunk jövők — a holnap tiétek tíze helyettünk az új
[szabaóság-virradatokat.

Míg arcunkat a tifusz pirosítja,

valahol a világ piszkos, nagy istállójában, ember-fenevadak vészes morgásától
távol,

a szenvedés a kín a vér szadistáinak utolsó kőj-libegése közben,
új megváltót ringat a vörös jászol.

Karácsony.

Jugoszláviában boldogok a hegyek,
örülnek a völgyek, kacagnak a folyók s a partizán-rejtő erdő anyásan nevet.
Míg bennünket a tetű, gázkamra, krematórium fogyaszt,
míg testünket kukacok, hangyák szerte horqják,
s míg hullárkon lakmároznak falánk gög-legek,
valahol Szlovéniában egy szikla-istálló mélyén,
ember-féregtől, gyűlölettől, erv-gyiloktól távol,
partizán férfiak, nők, proletár pásztorok között,
új megváltót ringat a vörös jászol.

Karácsony.

Megszületett. A várva-várt, a megálmedott megszületett nekünk: munkásnak,
[szlávna, magyarnak.

Eljött megváltani minket, akiket a kínok kínjai marnak.

Megszületett. Velünk van és velünk marad.

Vezeget minket, Zászlónkat viszi győzelmei felé

s megváltja azokat, akiket a fogság már-már halálba sauyargat.

S egyesülünk. Azok, akiket az erdők sűrűje véd. Azok, akiket [tűköt őrző
[szikla rejt.

Új Azok, akiknek a lelke az átkok kéményén kiszállt s mi, akiket most börtön
[láncra láncol.

mert valahol egy istállóban Jugoszlávia hegyei között,

új megváltót ringat a vörös jászol.

MUNKÁSSÁG ÉS ÉRTELMSÉG

Irta: Pálfi Ferencé

Ez az írás faluról érkezett hozzánk, valahonnan Délbánátból, ahol a dolgozó nők kezükbe vették a maguk sorsának irányítását s valóban meggyőződéssel munkálkoának a népi kultúra fölemeléséért. A munka sok nehézséggel és küzdelemmel jár, mert sokhelyütt még ma is hiányzik a segítőkéz.

Az alábbi sorok éppen erről számolnak be s hírt hoznak a föld dolgozóinak kulturamunkájáról.

A falu kultúrájáért ma magunk dolgozunk. Hogy úgy mondjam: a dolgozók. Lapot vásárolunk, a napi ujságot, megvesszük a folyóiratot s apró olvasócsoporthozba verődünk össze, hogy egymást műveljük, fölvilágosítsuk. Ezekben az összejöveteleken mind egyszerű emberek vesznek részt, röpacsos tenyerű parasztok, kubikusok, kertészek, nap-számosok és az apró parasztházak asszonyai. Összejövünk s megszámláljuk sorainkat: mi valamennyien jelen vagyunk. Ugyszólván minden összejöveteleken együttesen részt veszünk, de hiányzanak a sorainkból az értelmiségiek. Ők nem jöttek el.

Ilven összejöveteleken vetődött föl közöttünk a kérdés: megkérdezzük az intelligenciától, számolt-e azzal, hogy ezért a semmirevésért ma felelősséggel tartozik? Megkérdezzük ennek az országnak, vagy tartománynak minden polgárát: a lázas munkában eltelt másfél esztendő alatt mit dolgozott s mennyiben segítette lerombolt hazánkat fölépíteni? Mert azt gondolni: majd segít megenni azt, amit mi munkások megtermelünk, — annak az ideje lejárt. A munkában állók, az

építők, a termelők nem tűrik tovább, hogy *valaki a háttérből* — meghúzódva — lesse az eredményeket s ahelyett hogy termelne, alkotna, segítene, romboló munkát végezzen. Joggal elvárjuk minden polgártól, mint ahogy ma ezt minden munkástól is elvárjuk, hogy lépjen a cselekvés mezejére: vegye ki részét az építő munkából, a romok eltakarításából s abból a termelésből, amely kenyeret, ruhát, szerszámot ad a népnek és könyvet a tanuló embereknek. Mi, munkások megteremtjük az életetadó kenyeret, de ezért elvárjuk az intelligenciától, hogy ők adjanak a munkásoknak műveltséget. Emeljenek föl bennünket, parasztokat a tudás közös színvonalára, hogy a munkás se éljen ezentúl alacsonyabb színvonalú kultúrában, mint eddig. Mert a most kialakulóban lévő világban már nemcsak az intelligenciára számítanak s a kultúra nem kizárólag az ő tulajdona, hanem a népe is és a jövő építése egyformán hárul mindenkire. És mindannyiunknak tisztában kell lenni azzal, hogy az egyik a másik nélkül nem élhet és nem építhet. Ha külön utakon járunk s nem tudunk vagy nem akarunk tudni egymásról, akkor szembe fordulunk a mával, s akarva — nemakarva a régi, kizsákmánvóló rendszert élcsztgetjük.

Ma már munka nélkül nem élhet senki: az az idő elmúlt. Mindenkinék dolgoznia kell egyformán. Sajnos az értelmiség még mindig tartózkodik attól, hogy bekapcsolódjon a dolgozók munkájába és tudását, tapasztalatait a dolgozó társadalom számára érvényesítse. A magyar értelmiség soraiból alig néhány akad, aki megérti vagy megértette az idő szavát és készséggel segíteni akar a népben. Örömmel kell arról beszélnünk, hogy egészen más a helyzet szerb testvéreinknél: az ő értelmiségük nem várat magára, nem nézi téptlenül a dolgozók küszködéseit, hanem elindult a munka útján és segítségére van népének. A magyar dolgozók soraiban más a helyzet: a magyar munkások — sok faluban s tálán városban is — magukra hagyatottak s egyedül végzik kulturumunkájukat. Kezdeményeznek, tapogatóznak, valójában úgy kell tapogatózniok, mint a vaknak, — de így is haladnak. *Olyan lassú a munkánk, amilyen az intelligencia munkája volna, ha aratna, vagy kukoricát törne.* Ezt láttuk az elmúlt nyáron is a mezei munkában. Munkáshiány miatt az értelmiség munkájára is szükség volt, de nagyon nehezen ment a munka, mert amit egy elvégezhetett volna, ötnek is oda kellett állnia, hogy valamire menjenek. Ugyanez a példa fordult elő a cséplőgépeknél is: a munkáshiányt értelmiséggel pótolták és az eredmény az volt, hogy 180 métermázsza helyett 30 métermázsát csépeltek. Nem is kell nagy számtantudósnak lenniük ahhoz, hogy megmutassuk milyen nagy erőmegtakarítást érhetnénk el, ha mindenki oda állana és azt csinálná, amihez ért.

Kulturumunkánk valóban lassan halad, mert a mi értelmiségünk között nagyon kevesen vannak azok, akik segíteni akarnak. De azért ne gondolja senki, hogy kulturumunkánk megtorpan és a történelem kereké is megáll, ha ő kiáll a sorból. A munka és a történelem kereké egyre csak tovább halad és államunkból, amelyért a nép legjobb fiaai életüket adták, — munkások állama lesz.

Világítsuk meg most a dolgozók álláspontját. Mi nem azt akarjuk, hogy ma vagy holnap mindenki kapát, kaszát fogjon, mert nagyon jól tudjuk, hogy az építés munkájában másra és más munkára is nagy szükség van. Elmondtuk már és elmondjuk megint: mi helyet akarunk adni minden szépnek és jónak, — ami a múltban is volt — de csak úgy, hogy az *mindnyájunké legyen.* A közös munka ezt eredményezheti, ha összefogunk mi földmunkások, gyári munkások, bányászok,

mérnökök, orvosok és tanítók és tovább egy pillanatig sem várunk arra, hogy mások dolgozzanak helyettünk. Természetesen munkánkat és feladatunkat nem így látja az, ki félre áll, hátat fordít a mai világnak és nem törődik a dolgozók küszködésével. Valóban úgy van, hogy aki bekapcsolódik a mi munkánkba, mindjárt szebbnek látja és — hogy úgy mondjam — elviselhetőbbé válik az építő munka. A készülődés ideje még nem járt le, mi új munkáskezre várunk. Időszerű lenne felhívni minden néptársunkat, osztálykülönbség nélkül minden dolgozót, jöjjenek közénk, fogjunk össze, segítsenek bennünket, hogy minél előbb fölépíthessük lerombolt hazánkat. Célunk az, hogy közösen orvosoljunk minden hibát, bajt s ezt akkor érjük el, ha együtt dolgozunk. Minden néptársunk, aki kivonja magát ebből a munkából, a közös munkavállalásból, felelősséggel tartozik elsősorban önmagának, de felelősséggel tartozik minden dolgozónak, aki a szántóföldön, a gyárban vagy a bányában építi otthonát.

A munkavállalás nagy ígéretet jelent, ezt nemcsak a föld dolgozó, a munkások, de az értelmiség is tudja már. Mert ha mindannyian, közösen munkához látunk, akkor mindennap több lesz a kenyér, kevesebb hiányt szenvedünk és elérjük célunkat: népi államunk újjáépítését. Ez valójában azt jelenti, hogy poraiból fölépül egy ország, amely a dolgozó népek országa és amelynek földjén minden nép boldog és megelégedett életet találhat.

MAKSZIMOVICS DESZÁNKA:

V É R E S R E G E

Hol volt, hol nem volt
a bércecs Balkánon
egy hazában, mit pórnépe imád,
hősi kislát halt
egy napon
egy csapat kisdíák.

Egyazon évben
születtek mindahányan,
iskolaéveik egyképen
teltek vidáman,
elválaszthatatlanul együtt
kacagtak minden közös ünnepségen,
mindeniütt,
s hogy ne legyenek himlősek,
egy évben, egyszerre oltották őket
s egyazon napon haltak meg mindahányan.

Hol volt, hol nem volt
 a térces Balkánon
 egy hazában, mit pórnépe imád,
 hősi halált halt
 egy napon
 egy csapat kisdíák.

És ötvenöt perccel
 a halál pillanata előtt, kerek,
 mosolygós figyelemmel
 ültek a padban az apró gyerekek,
 s egyazon
 nehéz feladatot
 fejtegették: egy napon
 a vándor mennyi utat tesz meg gya'og...
 és így sorba,
 Fejükben egyazon számjegyek
 sűrűgtek tolongva,
 s a táskájukban a füzetekben
 céltalanul sorakozva
 az ötösök és kettesek
 végtelen hossza.

Egyazon álmok,
 egyazon hazafias és szerelmi t'fkok
 nyalába
 lapult a zsebeik aljába,
 És úgy tűnt e fiatal élet
 mindegyikének,
 hogy sokáig,
 nagyon, nagyon sokáig
 futkosnak még a kék égbolt alatt,
 amíg a világon valóra nem válik
 minden feladat.

Hol volt, hol nem volt
 a térces Balkánon
 egy hazában, mit pórnépe imád,
 hősi halált halt
 egy napon
 egy csapat kisdíák.

A kisdíákok sűrű sorban
 kézenfogták egymást rendre
 s az utolsó iskolai órától
 békés szelíden indultak a vesztőhelyre,
 ügyet se vetve a halálra.
 A kispajtások egész sora
 egyazon percben röppent oda,
 az örök tanyára.

A MUNKAVERSENY

Irtta: Olajos Mihály

A szubotivai Munkásegyletemen 1946 márc. 21.-én megtartott előadás.

Legyen az 1946-os esztendő a föllendülés és az újjáépítés nagy győzelmének éve — mondotta Hazánk népeinek vezére és tanítómestere Titó marsall újlévi felhívásában.

Elérni a háború előtti 1939-es termelési színvonalat; minél többet termelni, minél több árút bocsájtani népeink rendelkezésére; leszállítani a termelés-költségeit, olcsóbb áruval látni el néptömegeinket; összhangba hozni a mezőgazdasági és ipari termékek árait; fokozni a munkahozamot, azaz állandóan növelni a belefektetett emberi munkaeredményt; növelni munkásosztályunk és dolgozóink lelkesedését, alkotóképességét; teljes önfeláldozással a legnagyobb erőfeszítéseket bevetni a termelőmunkába; fokozni az önkéntes munkára való készséget és mindemellett kíméletlenül harcolni a feketezés, az üzérkedés, a szabotázs, a korupció, a népvagyon elherdálása ellen — ezek azok a feladatok, melyeket Titó marsall említett felhívásában népeink elé állított.

Jugoszlávia dolgozói, élükön a sorozatos tűzpróbákban megedzett munkásosztályaival épp úgy teljesítik a békekorszak kezdetének eme nagy feladatait, mint ahogy teljesítették feladataikat a nagy szabadságharc idején.

Köztudomású, hogy a fasiszták kíméletlen pusztításai, eszeveszett rombolásai a háború folytán hazánk óriási károkat szenvedett. Az előzött fasiszták nyomán üzembéptelen bányák, lerombolt gyárak, szétrombolt vasutak, kirabolt mezőgazdaság, lerombolt települések, falvak és városrészek maradtak hátra. A menekülő fasiszták amit lehetett magukkal vittek, elraboltak tőlünk, ahol pedig ezt nem teheték, romboltak, robbantottak. Ebből a helyzetből kiindulva, legnagyobbbbrészt a saiat erőinkre támaszkodva kell elvégeznünk az újjáépítés nagy feladatát, emek keretében pedig meg kell valósítanunk ebben az évben a fenti feladatokban körvonalazott célkitűzéseket.

Ahhoz, hogy az oly súlyos mértékben tönkretett termelőerőinkkel az 1939-es kapacitást elérjük, ahhoz, hogy nagymértékben lerombolt gyáraink, súlyosan megrongált bányáink, nagy károkat szenvedett mezőgazdaságunk termelőképességét a békés évek termelőképességeinek színvonalára emeljük — egy ilyen jelentős ugráshoz nem elegendő a megszokott munkatempó, mindez az eddigi munkatempóval híriül sem valósítható meg. Ezzel szemben a kitzűzött feladatok teljes megvalósítása hazánkknak létérdeke: ezért vezet be dolgozó népünk, élén a munkásosztályunkkal, a termelés minden ágazatában a munkaversenyt.

Az újjáépítésnek és a vele kapcsolatos munkaversenynek tervszerűnek kell lenni, azaz azt kell elsősorban újjáépítenünk, ami a legfontosabb, azokhoz a munkákhoz kell fogunk, melyek hazánk általános érdekei szempontjából az elsődlegesek, nem pedig ahhoz, ami éppen a kezünk ügyébe esik. Legelsősorban is újja kell építenünk azt, ami nélkülözhetetlen a pusztá élet fenntartásához, így a legszükségesebb lakótelepeket, lakberendezéseket, elő kell teremtenünk a lakosság táplálásához nélkülözhetetlen élelmiszereket. Ezután a legfontosabb helyreállítani a termelés azon ágazatait, melyek üzembhelyezése, üzemenek fokozása, gyorsítani fogja az újjáépítés ütemét, újabb és újabb lendületet ad annak. Legfontosabb tehát helyreállítani szénbányáinkat, ezekben a termelés színvonalát minél magasabbra emelni, hogy iparunkat, közlekedésünket el tudják látni elegendő mennyiségű szénnel. Mivel szén nélkül a többi termelési ág újjáépítése, valamint a közlekedés helyreállítása el sem képzelhető; nyilvánvaló, hogy az újjáépítésben és a munkaversenyben a legfontosabb feladat a

szénbányászoké. Szénbányászaink mindent elkövetnek, hogy feladatuknak eleget tegyenek, amint a jelentésekből ismeretes a munkaverseny és az újjáépítés élen járnak, nagy eredményeket értek el, további eredményeiktől pedig elsősorban függ az újjáépítés és az országos munkaverseny alakulása.

A bányászat, az ipari és mezőgazdasági termelés fellendülése, valamint a passzív vidékek nagy szükségleteik létfontosságú feladatot rónak közlekedésünkre. Tovább kell fokozniok közlekedésünk üzemképességét, az állomásokon tovább kell gyorsítaniok a be- és kirakodást, teljes erőbevetéssel kell dolgozniok a mozdonyok, vagonok, főként a fedettvagonok javításán. Ugyanakkor további vasutvonalakat kell helyrehozni, a rögtönzött hídszerkezeteket pedig masszívabbakkal kell felcserélni, melyek a gyorsabb közlekedést is elbíriák.

Fémiparunk legfőbb feladata, előállítani a közlekedés helyrehozatalához nélkülözhetetlen hídszerkezeteket és egyéb kellékeket. Elsőrendű figyelmet kell fordítani továbbá mezőgazdasági gépek és szerszámok előállítására és javítására.

A szövözemekben tovább kell fokozni a termelést, túl kell szárnyalni az üzemek termelési tervezetét, a fonodákban pedig, ahol csak mód van rá, többváltásban kell dolgozni, hogy elég fonállal tudják ellátni a szövözemeket.

Hasonló a helyzet a bőrparban, a lábbeligyártásnál is: fokozni a termelést, elegendő mennyiségű áruval ellátni széles néptömegeinket.

Faiparunkat a kivitelre is képessé kell tennünk. Ha figyelembe vesszük mily óriási a szükséglet faanyagokban, főleg épületanyagokban, tiszta képünk lehet arról, mily hatalmas feladatokat kell megvalósítaniok faipari munkásainknak, ha oly mértékben akarják fokozni a termelést, hogy a hazai szükségletek fedezésén túl még külföldre is jusson. Ehhez nagy mértékben kell emelni a fakitermelést, továbbá, helyre kell állítani és üzembehozni az ország összes fűrésztelepeit, faipari üzeimeit.

Az ország nagy szükségleteit vegyi-ipari cikkekben — üveg, műtrágya, kékkő, szóda, stb. jelentős feladatot állítanak vegyi-iparunk elé, melyben szintén fokozni kell a gyártást, több árut kell előállítani.

A cement, téglá, cserép és egyéb építőanyagok előállításával foglalkozó iparnak elegendő mennyiségű anyagot kell szolgáltatni a települések, falvak lerombolt városrészek felépítéséhez.

A villanyerő gyártásában fő feladat kevesebb tüzevalóval több elektromos áramot előállítani.

Az idei év folyamán mezőgazdaságunknak elegendő mennyiségű terményt kell szolgáltatnia ahhoz, hogy lakosságunk élelmiszerszükségeit fedezni tudjuk, hogy megfelelő módon el tudjuk látni a passzív vidékeket is. Ugyanakkor mezőgazdaságunknak elegendő nyersanyagot kell előállítani iparunk számára, bővíteni kell tehát az ipari növényekkel, cukorrépával, napraforgóval, kenderrel stb. beültetett területet.

Élelmiszeriparunk feladata pedig tovább bővíteni üzemképességét, hogy fel tudja dolgozni az összes rendelkezésre álló nyersanyagokat és elegendő mennyiségű áruval tudni lakosságunkat. Üzemképes állapotba kell hozni az összes cukorgyárat, szárító és gyümölcskonzerváló üzemeket, bővíteni kell a rakományhoz szükséges edények tartalmát.

Nem szabad megfeledkeznünk állatállományunk feljavításáról, szaporításáról sem.

Az egyes termelési ágak eme országosviszonylatú feladata mellett népi hatóságokban, közigazgatásunkban a legfontosabb feladat, teljesen kiküszöbölni a bürokratizmust, hatóságunknak még közelebb kell jutni népünkhöz, még szorosabban maga köré kell gyűjteni a szélesebb néptömegeket.

Mindezek a feladatok csak úgy valósíthatók meg, ha az országos munka-

verseny a termelés és újjáépítés munkájának teljes terjedelmét felöleli, ha átfog minden dolgozót, ha hatalmas területű általános tömegmozgalommá forr ki.

Az általános munkaverseny folyamán a legfőbb feladat amire a legtöbb figyelem irányul: TÖBBET TERMELNI. Az 1939-es termelési színvonal eléréséhez minden erővel harcolni kell a több-termelésért. A több-termelés előfeltétele a termelési normák bevezetése. A termelési norma mint ismeretes egy meghatározott munkaeredmény, amelyet egy-egy munkásnak, vagy munkáscsoportnak meghatározott idő alatt elő kell állítani. A norma a munka hozamának, a munka eredményének leggyakoribb lemérése. A norma segítségével a munkás könnyen ellenőrzi sajátmagát, tisztán láthatja munkájának eredményét és tudatosan küzdhet nagyobb munkaeredmények elérésére, azaz a norma minél jelentősebb túlszámnyalására.

A norma megállapításához a termelési folyamat sajátosságaihoz képest többé-kevésbé bonyolult számítások útján jutunk, általában több körülményt kell figyelembe venni, bizonyosfokú leleményességet is előfeltétel a norma megállapítása, éppen ezért gyakori jelenség, hogy egyes üzemek vagy műhelyek munkásai gyorsan megállapítják, hogy náluk nem lehet normákat felállítani. A lényegében az ipari termelés legtöbb szakaszában megállapíthatók a normák és törekedni kell be is vezetni azokat.

Az újjáépítés és a munkaverseny idej feladata elérni az 1939 évi termelési színvonalat. Ezt a célt szem előtt kell tartani a norma megállapításnál is. Mint ahogy az egész újjáépítés és munkaverseny ehhez a célhoz idomul így a normáknak is e cél szerint kell igazodniuk, ami annyit jelent, hogy a mostani normák megállapításánál az 1939-ik évi kapacitást illetőleg normákat kell alapul venni. Az eddigi munkaversenyek idején, gyakori jelenség volt, hogy a normák igen magas túlszámnyalásáról adtak különböző üzeniekből jelentést. Az alaposabb elbírálás folyamán kitűnt, hogy ezek a magas százaléku eredmények viszonylagosak azaz a megállapított normák a felszabadulás utáni termelési színvonalból alakultak ki, így jóval alacsonyabbak voltak az 1939-ik évi normáknál. Amikor viszont, az ilyen relatív normák magasszázaléku túlszámnyalását összehasonlították az 1939. normákkal kitűnt, hogy a magasszázaléku eredmények sok esetben meg sem ütik az 1939-es normákat, vagy azokat éppen hogy csak túllépi, sokkal kisebb százalékarányban. Tekintve, hogy az idei év alapötörekvése az 1939-es termelési színvonal-elérése, szükségszerű követelmény, hogy a munkaversenyben elért eredményeket, az 1939-es termelési színvonalhoz illetve normákhoz mérve ítélik meg és ez országos viszonylatban nem az 1939-es normákhoz viszonyítva és azok arányában állapítjuk meg, az a veszély fenyeget, hogy egyes munkások helyijellegű magas százalékarányú normán felüli versenysikere az országos viszonylatban megítélés keretében azaz a valóban alapos kiértékelés folyamán jelentősen kisebbek lesznek, norma túlszámnyalásuk százalékaránya lepad, ami pedig az illető munkások munkakedvének csökkentését vonja maga után.

A normákat nem tekinthetjük mozdulatlanoknak, merevéknek. A gyakorlat mindig megmutatja, hogy a megállapított norma jó-e, vagy esetleg túl magas, illetőleg túl alacsony. Abban az esetben, ha a normát az átlagmunkás is könnyűszerrel, a megszokott munkatempót alig fokozva — túlhaladhatja, új magasabb normát kell megállapítani, míg ha a normát az átlagmunkás minden erejének és törekvésének bevetésével sem tudja túlhaladni — úgy alacsonyabbat kell megállapítani.

Az országos munkaverseny második feladattömbje: **olcsóbban termelni**. Az olcsóbban termelés egyik követelménye: állandóan küzdeni a munkáhozam növeléséért, azaz mindent elkövetni annak érdekében, hogy a befektetett emberi munkaerő hozama minél nagyobb legyen. Ez a termelés állandó tökéletesítésé-

vel érhető el. Minden munkásnak állandóan tanulmányoznia kell gépét, munkamódszerét, azaz a termelés folyamatát és ezt tökéletesíteni feltalálásokkal, újításokkal. Sokszor egész kis jelentőségű technikai találmány a gépszerekt egy-egy szinte jelentéktelennek látszó patent, vagy a munkamódszerben bevezetett kis újítás a munkahozam jelentősszázalékú növelését teszi lehetővé. Ezért van oly nagy szükség arra, hogy minnél nagyobb legyen az újításokra törekvő munkások száma, hogy minnél több munkás feltalálóra emelkedjék. — Külön gondot kell fordítani a termelési folyamat egyszerűsítésére is. A felesleges mozdulatok kiküszöbölésével, az egyes munkadarabokon végzendő műveletek számának csökkentésével kevesebb munkával, rövidebb idő alatt jelentős többtermelés érhető el. Ez pedig szintén hozzájárul az áru olcsóbbá-tételéhez.

A hazánk minél gyorsabb újjáépítéséért dolgozó munkás nem lehet, közömbös az anyagmegtakarítás kérdésével szemben. A nehéz nyersanyagbeszerzési lehetőségek magukkal vonják az anyagmegtakarítás szigorú törvényét. Minden anyaggal takarékoskodni kell, kezdve a fűtőanyagtól a hulladékiig. A szabásoknál az takarékoskodik igazán az anyaggal, aki úgy szab, hogy a be nem szabott rész a lehető a legkisebb legyen, de az ilyen be nem szabott darabokat is fel kell használni, — amire az felhasználható. Szinte a legkisebb pihulladékból is készíthető pld. képráma szeg. Az eddigi munkaverseny folyamán, számos jelentést olvashatunk arról, hogy egyes üzemekben az azelőtt éveken át kallódott anyagokat, hulladékokat a versenymunka folyamán nagyszerűen felhasználták. Ugyszintén nem szabad szem elől téveszteni a melléktermékek felhasználását sem.

A valódi anyagtakarékosság sok többé-kevésbé tudatos szokással való szaktitást előfeltételez. Nemcsak a termelésben, hanem a polgári életben is, szükséges az anyagtakarékosság. Meg kell győződni arról, hogy az eldobott rothadásnak szánt rongydarab valóban veszteség míg ennek összegyűjtése és felhasználása valóban elősegíti hazánk gazdasági újjáépítését.

Amint tökéletesíteni kell az egy-egy munkás munkamódszerét, amely szükségese az újítások, feltalálások az egy-egy munkás munkamódszerében épp úgy kell tökéletesíteni műhelyek és üzemek termelési folyamatát, épp úgy kell dolgozni újítások, feltalálások bevezetésében abban a termelési folyamatban, melyben munkások csoportja, vagy egy-egy üzem minden munkása résztvesz, egy-egy műhely illetőleg üzem munkamegszervezésének tökéletesítése arravaló törekvést jelent, hogy minden munkás és minden gép lehető legjobb a többtermelés szempontjából leghasznosabb feladatot kapja a termelésben. Egy munkás, egy gép sem kallódhat. A munkabeosztás oda irányuljon, hogy lehetővé váljék a gépek teljesfokú kihasználása, aminek érdekében a gépek kezelőinek is úrrá kell válniuk a gép felett.

Az olcsóbb termelés követelménye a gépek karbantartása, állandó javítása és tisztítása is. Minél jobban ápoljuk a gépeket, annál hosszabb ideig lesznek üzemképesek, ezúton pedig csökkentjük az üzem költségeit. Továbbá csak is jól karbantartott gépekkel lehetséges a termelt áru minőségét is javítani, ami szintén célkitűzése az országos munkaversenynek.

A munkaverseny sikere el sem képzelhető a termelés mind tervszerűbbé tétele nélkül. Előrelátni a gyorsított ütemű termelés minden körülményeit a nyersanyagbeszerzéstől az áruelszállításig gondoskodni mindazon követelményekről, melyek nélkülözhetetlenek a termelés folytonosságának biztosításához — mindez a munkaverseny sikerének szükségyszerű előfeltétele. A nyersanyagbeszerzés lehetőségei közismertek. De a termelés minden ágazatának mind jobb és jobb lehetőségeket nyújt másrészt nagyobb élelmességgel minden lehető elkövetésével bizonyára jelentősebb mértékben megoldható a nyersanyag beszerzésének kérdése, mint ahogy az általában történik. Ugyanakkor, amikor az egyik helyen

bizonyos anyagok hiányáról panaszkodnak, más helyeken ugyanazon anyagok kihasználatlanul hevernek. Főfeladat a nyersanyag beszerzése terén odahatni, hogy minden meglévő anyag; minden ami a termelésben felhasználható el is jusson oda, ahol szükség van rá. Mindez éber kutatással, leleményességgel, fáradhatatlan munkával valósítható meg.

A munkaverseny minden üzemben, minden műhelyben vagy minden munkapadnál a termelés felemelkedését eredményezi. Ez a termelés emelkedés csak abban az esetben valódi eredmény, ha a különböző időszakú versenyek után nem esik vissza. A verseny folyamán elért eredményeknek nem szabad visszaesniök. Ha a verseny időszaka befejeztével a termelés visszaesik, az annak a bizonyítéka, hogy a verseny folyamán elért fellendülés legfőképpen a munkások nagyobb fizikai erőfelfejtése után jött létre, a munkások a verseny folyamán, fizikailag kimerültek és a verseny időszakának befejezésével fizikai erejük alábbhagyott. Az ilyen munkaverseny nem célravezető, nem lehet tartós, csak átmeneti. A mai időknek az a munkaverseny felel meg, amelyben a termelés fellendülése nem annyira a munkások nagyobb fizikai erő kifejtésének, mint inkább a termelés tökéletesítésének, feltalálásoknak, a munkamódszerben bevezetett újításoknak eredménye, mely folyamán tehát a munkások ádozatkészségüket és fáradozásukat nemcsak a nagyobb erőfelfejtésben, hanem a feltalálásokban vették be. Az ilyen munkaverseny folyamán a munkások nem merülnek ki, éppen ezért ezeket nem követi visszaesés, a bevezetett újítások és találmányok pedig a munkásságot további újítások és találmányok megalkotására és bevezetésére ösztönzik, az ilyen verseny folyamán elért fellendülés a még további fellendülés lökő erejűvé válik.

A munkaverseny célkitűzése a dolgozók munkafegyelmének szilárdítása is. A munkafegyelmek megköveteli a pontos időben való munkára jövetelt, a teljes munkaidő minél nagyobb fokú teljes kihasználását, azaz kizárja a munkaidő lejártá előtti távozást. Kétségtelen, hogy eddigi gyakorlatunkban sok volt a munkaidő alatti beszélgetés, megbeszélés, sőt ülések is hívtak össze a munkaidő alatt. A munkafegyelmek mindezt kizárja, mint ahogy kizárja a munkahelyről való elszaladozást is! Vannak nézetek, melyek szerint a munkafegyelmek ellentétben áll a szabadsággal, ám de a szabadság éppen a rendben a munkafegyelmekben van, főként abban és ez a munkások meggyőződésén, a dolgozók önkéntes akarataiból jön létre.

A munkaverseny célkitűzése csak abban az esetben valósulhat meg, ha a munkaverseny tömegmozgalommá válik, ha magával ragadja a dolgozók legszélesebb rétegeit. A szakszervezeti csoportvezetőségek, munkaversenybizottságok, a munkaverseny mozgalmáért felelőssé tett egyének, vagy kiemelkedő teljesítményű munkások magukban még nem csinálhatnak munkaversenyt, ha a többtermelésen, a termelés tökéletesítésén csak ők maguk fáradoznak, abból még hírül sem szülehetnek meg azok az eredmények, melyeket az országos munkaverseny illetőleg az újjáépítés feladata népeink elé állított. Ezek a célok csak úgy valósulhatnak meg, ha a munkaversenyben a dolgozók legnagyobb tömegei bekapcsolódnak, ha a dolgozó tömegek minden egyes tagja teljes erővel minden módon küzd a verseny mozgalmának sikeréért. Mindent elkövetni tehát, hogy a munkaverseny általános tömegmozgalommá fejlődjön ki.

Hazánk dolgozó népének tömegei előtt az országos viszonylatban újjáépítés illetőleg munkaverseny feladatai állnak. Ezek a tömegek különböző termelési ágakban dolgoznak, tehát a különböző termelési ágak szerint tagozódnak, sőt az egyes termelési ágakon belül üzemekhez, üzemi osztályokhoz, műhelyekhez, munkapadokhoz tartoznak, azaz a tömegek végsőfokon egyénekből állnak. Az újjáépítés és a munkaverseny feladatainak tömbjét a tömegek tagozódásával párhuzamosan szintén fel kell osztani, darabolni, termelési ágak, üzemek, osztá-

fyok műhelyek és végül munkahelyek illetőleg egyének szerint. Főkövetelmény, hogy minden munkás, minden műhely, osztály, üzem és termelési ág tisztán lássa maga előtt azokat a feladatokat, melyek az országosviszonylatú összfeladatok tömbjéből reá esnek. Végsőfokon tehát, a munkaverseny sikere vagy bukása azon dől el, hogy a versenyben résztvevő munkás mint egyén mily mértékben fogja megvalósítani a rá eső feladatokat, a munkaverseny fősúlya tehát az egyéni, a munkaversenyben résztvevő széles tömegek minden egyes tagján van.

A munkaverseny keretében tehát fontos feladat megnyerni minden munkást, minden dolgozó egyént arra, hogy saját meggyőződéséből kiindulva vasakarattal törekedjen minél többet termelni, minél nagyobb sikereket elérni a munkaversenyben. Minden munkást meg kell nyerni a közért-velo önfeláldozásra, megérteni mindenkivel, hogy saját boldogulása, egész népünk boldogulásának keretében valósulhat meg, és az országos munkaverseny éppen ennek az érdekében folyik. A munkaverseny keretében az egyén öntevékenysége, kezdeményezése, saját önszántából való próbálgatása, az új utak keresése a munkáhozam emlése érdekében nemcsak felbecsülhetetlen értékű, hanem a siker szempontjából nélkülözhetetlen elem. A munkaverseny megindítása tömegmozgalomra való bővítése, a verseny lendületének fenntartása és fokozása sok szervezőmunkát, megbeszélést, tervezést igényel. Ezen teendők elvégzése ugyanazoknak a feladata, akik a termelésben is a verseny harcosai és mint ahogy a termelés tervezett fellendítése sem valósítható meg a széles tömegek, azaz minden munkás részvétele nélkül, épp így a munkaverseny szervezésének feladata is csak, úgy valósulhat meg, ha a szervezőmunkában is tömegesen résztvesznek a munkások. Ezért tehát, minden munkás feladata a termelésben való versenyezésen kívül a verseny tömegmozgalomának megindításához és egybentartásához nélkülözhetetlen munkák végzésében is résztvenni.

A munkaverseny folyamán munkahősök, rohammunkások születnek. A rohammunkással illetőleg rohammunkával kapcsolatosan sok téves fogalom forog közkezen. Ha valaki a hivatalos munkaidőn túl önkéntesen ingyen dolgozik munkahelyén, vagy ha valaki bármily közérdekű ingyenesmunkában résztvesz általában rohammunkásnak, munkáját pedig rohammunkának mondják. Valójában, az ingyen munka vagy túlórázás magában-veve még nem rohammunka. Az ilyen munkában résztvevő csak ezért még nem rohammunkás. Rohammunkás az, aki a termelés terén kiválóan magas eredményeket ér el, de ezt az eredményt nem csupán vagy túlnyomórészt a nagyobb fizikai erőkifejtéssel, hanem a munkamódszer tökéletesítésével, találmannyal, a termelés folyamatában bevezetett újításokkal érte el. A rohammunkás tehát a befektetett emberi munka hozamát eredményét emeli kiválóan magas százalékka.

Ha az önkéntes, díjazás nélküli munka magábanveve nem is rohammunka, ebből még nem következik az ilyen munkának a lebecsülése. Az újjáépítés lendületében és az ezzel párosuló munkaverseny hevében igenis szorgalmazni kell a túlórázást, az önkéntes díjazás nélküli munkát aminek költségvetési és gazdasági helyzetünk közismert nehézségei miatt fontos szerep jut. Az újjáépítés terében sok olyan munka szerepel amire egyáltalán nincs költségvetés, viszont a közérdek szempontjából elsőrendű fontosságú, pld.: romok eltakarítása, közutak javítása, csatornák tisztítása stb.

A munkaverseny folyamán az egyéni a fősúly, a versenyben résztvevő tömegek minden tagján. Téves lenne tehát csupán arra törekednünk, hogy egyes kiváló termelési eredményeket felmutató munkások normatulszárnyalása minnél nagyobb százalékban növekedjék. Sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani arra, hogy a normát tömegesen tulszárnyalják. Állandóan legyen szemünk előtt, hogy tömegek kisebb százalékú norma tulszárnyalása, mégis értékesebb, a termelés szempontjából nagyobb jelentőségű, mint csak egyes kiemelkedők magas

százalékú eredménye. Ez az állítás még nem cáfolja a rohammunkások kiváló értékét amire szintén szükség van.

A munkaversenyek általában versenyszerződések megkötéséből indulnak ki, melyeket legnagyobbbrészt ugyanolyan termelési ághoz tartozó üzemek kötnek egymás között, de lehetséges a versenyszerződés termelési ágak között is, vagy üzemeken belül osztályok között sőt műhelyek és egyének között is. A versenyző üzem érdekében fontos is, hogy az illető üzemem belüli osztályok műhelyek és egyének szintén versenyezzenek egymás között, hisz ez az illető üzem össz-eredményének fokozását még jobban elősegíti.

A versenyszerződések megkötésénél merül fel a versenyfeltételek problémája: miben versenyezzünk? A legegyszerűbb versenyfeltétel a norma túlszárnyalása, azaz: az a győztes fél, mely a számára megállapított normát nagyobb százalékban fogja túlszárnyalni. Ezenkívül sok egyéb feltételt is lehet versenyezni: ki fog nagyobb munkateljesítményt adni, (olyan helyeken, ahol a norma nem lehetséges); — melyik fél fogja mértékben emelni a munkahozamot; — ki ad több díjazás nélküli munkaórát; — melyik szerződő fél munkásai fognak több segítséget nyújtani a falunak; — stb. Versenyezni lehet továbbá a szakképzés fokozásában, a munkafegyelem szilárdításában, a munkahely egészségügyi viszonyai feljavitásában, a munkások ellátásának megszervezésében, egységes könyvelésre való áttérésre, hivatalokban a bürokrácia kiküszöbölésében, az ügyek gyors elintézésében felekkel való bánásmód feljavitásában stb.

Mindezen feltételeken kívül mindenütt lehetséges és nélkülözhetetlen fontos a társadalmi kulturmunkában való versenyzés. Ezen a téren szintén sokféle versenyfeltétel lehetséges, pld.: a szakszervezeti csoport minél nagyobb mértékben való megerősítése, olvasó-csoportok szervezése, műkedvelő vagy tudományos előadások rendezése, közös mozi, színház látogatás, sajtóterjesztés, testnevelés stb. A kulturmunkában való versenyzés keretei között tartozik az üzemi fali-újságok előállítására is. A fali-újságok még mindig túnyomórészt a fali-újság szerkesztőségek munkájának eredményei, holott a fali-újság előállításában szintén tömegesen kellene résztvenni a munkásoknak, csak így felelne meg a fali-újság eredeti feladatának. A fali-újságoknak az üzemről, az üzembentelőlő termelés kérdéseiről, a munkaverseny eredményéről kell elsősorban írniok, úgy, hogy azok hű tükröképei legyenek mind ama legfontosabbnak ami az üzemben lejátszódik.

Ahogy nem lehetséges sikeres munkaversenyt a széles dolgozó tömegek részvétele nélkül, épp úgy nem képzelhető el irányító szervek nélkül, egységes központi irányítás nélkül sem. A munka versenyt irányító szakszervezeti csoportvezetőségek, vagy munkaverseny bizottságok első feladata megszervezni, megindítani a munkaversenyt. Gyakorlat által bizonyított igazság az, hogy általános kiszabott feladatok még nem vezetnek azok megvalósításához is, tehát a versenyt úgy kell megszervezni, hogy az általánosan kiszabott feladatokon kívül minden osztály, műhely, vagy munkás megkapja a maga gyakorlati feladatát is, valamint a kellő indítást a feladat minél tökéletesebb végrehajtására.

Az irányító fórumnak ellenőrző szerepe van. Ez az ellenőrzés csak úgy felel meg feladatának, ha minden jelenséget meglát, késedelem nélkül reagál és igazságos. Az ellenőrzés sem mozoghat általános vonalakon, hanem ennek is minden munkásig el kell hatnia, a munkásnak érezni kell az ellenőrzés állandó jelenlétét, mert csak így készíthet az ellenőrzés minden munkást feladatának teljesítésére. Nyilvánvaló, hogy az ellenőrző forum csak úgy működhet sikeresen, ha azt maguk a dolgozó munkások állítják össze, ha az ellenőrzésnek a munkások önként vetik alá magukat, ha azt ők maguk is akariák, szem előtt tartva a munkaverseny célkitűzését.

Az eddigi versenyekből általános tapasztalat az, hogy a versenyek irányító fórumai sokszor elmulasztották a versenyzők osztályozását, a versenyzők eredményeinek lemerését, a kiemelkedő eredményeket elért munkások érdemük szerinti kitüntetését, valamint az elmaradók megfelelő serkentését. Az elért eredmények megállapítása, elismerése, a kiemelkedő eredmények kitüntetése a verseny mozgalmában nagy mértékben növeli a lelkesedést, újabb és újabb lendületet ad a versenyző munkásoknak, éppen ezért nélkülözhetetlen a munkaverseny mozgalmában. Az eredmények kiértékelésénél mindig azt kell mérni, azt kell meghatározni, ami a termelés szempontjából, a nép számára a leghasznosabb. Helytelen lenne a versenyző munkásnak csak a munkaidejét mérni, versenyeredményeit a túlórák vagy díjazás nélküli munkaorák számában kifejezni és ugyanakkor figyelmen kívül hagyni munkája eredményét, a termelt mennyiséget.

A munkaverseny mozgalmának tökéletesítése érdekében, elsőrendű fontosságú a verseny eredményeinek lerögzítése, táblázatokba, grafikonokba, diagramokba való foglalása és állandó kihirdetése. Az eredmények lerögzítésének megszervezésénél fontos körülmény, hogy minden munkás jegyezze saját mindennapi munkájának eredményeit és hogy minden műhely minden osztály és az egész üzem mindennapi eredménye papírra kerüljön. Csak ha minden munkás tisztán látja a saját eredményeit és ezek alakulását, valamint ha a munkások tisztán látják közös eredményeik változásait — csak ebben az esetben lehet a verseny tudatos, éber, tervszerű. — Sok esetben lehet haladni, olyan kijelentéseket, hogy egyes üzemek munkásai «nem érnek rá jegyezni, mert minden idejüket lekötöti a termelésbeli versenymunka». Kétségtelen hogy az eredmények jegyzésének elmulasztása a verseny el hanykulásához vezet. — Nem lenne elegendő ha csak termelt mennyiségeket jegyeznénk, fontos rögzíteni a munkahozam emelése, a munkafolyamat egyszerűsítése, az anyagmegtakarítás, a kulturmunka, stb. terén elért eredményeket is. Csak így kaphatnak a munkások minden irányú működésre buzdítást.

Abban az esetben is elhanyagol a verseny, ha a munkások nem kísérhetik figyelemmel állandóan a munkaverseny frontjának alakulását, ha nem láthatják tisztán minden adott időben kik haladnak az élen, kik maradoznak el, ha nem láthatják, hogy ők maguk a versenyzők között hanyadik helyen állnak. Ha a versenyző munkás tisztán látja, hogy ő maga hol áll, kik vannak előtte, kiket mögötte kell túlszárnyalnia, ha látja győzelmének arányát, ebből újabb lelkesedést tud meríteni, újabb lendületet kap és összegyűjti minden erejét, hogy versenytársait túlszárnyalja. Hasonló a helyzet a műhelyek közötti, osztályok közötti, vagy üzemek közötti versenyzés szemszögéből is. Mindennek a megvalósításához nélkülözhetetlen a mindennapi egyéni és összesített eredmények mindennapi meghirdetése, üzemi központi táblákon, fali újságokon, osztályonként, gyűléseken, sajtóban, stb. A tudósító szolgálat tehát legyen állandó, gyors, rugalmas. Az eddigi versenyek azt mutatják, hogy ezen a téren még sokat követelnek, és főleg tökéletesíteni kell az egymással versenyző üzemek — egymás közötti tudósító kapcsolatát.

Ha hazánk minden dolgozója megérti az országos munkaverseny óriási jelentőségét és szívet-lélekkel csatlakozik ehhez, a munkaverseny tényleg egy hatalmas lendületű össznépi tömegmozgalommá forr ki, mintal valóban fellendítjük hazánkban a termelést, megteremtjük egy hosszabb időre szóló gazdasági terv kiinduló alapját. Ezen az úton haladva egy olyan általános fellendülés korszakát nyitjuk meg, amilyen fellendülést megvalósíthattak a Szovjetunió népei NEP és a sztalin öt éves tervek idején, létrehozva ezzel a Szovjetunió ropant nagy erejét. Egy ilyen korszak alatt a mi hazánkat is a dolgozók szabadságának és jólétének bevéhetetlen váravá építjük.

A KIS TÜKRÖR

Iria: Olesa Jurij

A lenyugvó napnak hátatfordítva haladt előre Mered és egy kis tükörbe nézve az aranyfényű felhőben egy komor arcot pillantott meg. A kis tükröt a porból szedte fel és az teljesen markába fért. Hogy megnézze szakálát egész hosszában, Merednek elég sokat kellett felülről lefelé mozgatnia a tükröt.

Aulából Mered ma a városba utazott. Mindig örült az alkalomnak, hogy Ashabadba megy, de ma különösen megelégedett volt, mivel egy kis tükrre talált. Ez annyira tetszett neki, hogy akkor is kezében fogta, ha a zsebében volt.

Mered vendégségbe ment. Az úton azon gondolkozott, mit fog mesélni a talált tárgyról hirtelen kinyitva tenyerét. Mivel barátait már tavasz óta nem látta, már a küszöbön megfélemedezett a tükrőről.

Mereden kívül még mintegy hat vendég volt, de őt tisztelték legjobban, mivel ő népekes — bahsi volt. Tamburán kísérte énekét. Annak ellenére, hogy barátai jól ismerték Meredet, mégis különös embernek tartották, s mikor teára asztalhoz ültek, a házigazda a »bahsit« felülnő helyre ültette, hogy mindenki jól láthassa őt. Mered hangszerét a falhoz támasztotta. Sokáig teáztak. A nap az udvarból nem volt látható: minden bizonytal már lement, mert az égbolton aranyos felhők képződtek, ugyan olyanok, mint amelyeket kis tükre vert vissza. Mered elővette tamburáját és barátai által jól ismert dalt énekeit. Ők ezt szívesen hallgatták, minél többet énekel, annál jobban tetszett nekik.

Mered hátrahájtott fejjel folytatta az éneket. Barátai, hol az arcába tekintettek, a félig behúnyt szemekre, hol pedig ujjait nézték, melyek körül mintha a hang fonódott volna.

Midőn a dalt befejezte megszólalt: »Az éneket egy leány hallgatta. Látták?«

Valóban, a kerítés másik felén egy leány állt. Az ének befejeztével egy kissé zavartan elvonult.

»Szomszédunk. Orosz leány« — mondta a házigazda.

»Láttam, tetszett neki« — mondta Mered.

»A vőlegénye a harctéren van« — fűzte hozzá a házigazda. Az öregek hallgattak. A kerítés felé néztek, amely fölött az esthajnal csillag ragyogott.

»Juszup hősről énekeltem — mondja Mered — és az orosz leány hallgatta énekemet. Megértette, hogy hősről szól a dal. Énekemet hallgatta és vőlegényére gondolt, ki szintén résztvesz a hősies vállalkozásokban. Mivel jól esett a dalolás, vőlegényéről énekeltem.« Az öregek nevettek. »Hát hogy lehet ez? — mondja az egyik. — Te Juszupról énekelte!« »Az mindegy — válaszolt Mered — hősről szólt a dal. Vőlegénye pedig szintén hős. Láttam, hogy figyelt a lány. A távolba nézve mintha a harcteret és vőlegényét látta volna. Álmodozott és az arca égett. Ebben áll az ének erce.«

Mered eltalálta. A leány valóban vőlegényére gondolt az éneket hallgatva.

Vissza kívánt térni a kerítéshez és megköszönni a dalt. De mégsem tette, nehogy a köztisztelő turkmének beszédjébe beleavatkozzék. Minden nemzetnek megvannak a szokásai, amit tisztelni kell. A lány nem ment vissza a kerítéshez, hanem magában mondta: »Köszönöm, köszönöm.« A kapun át végig haladt a poros utcán.

Bealkonyodott. Lába port vert az úton. A fák, melyeken keresztül a ragyogó csillagok fénye szűrődött, feketének tűntek. A leány csak mindig völegényére gondolt. Talán ő is az esti csillagokat nézi egy vadvirágos rétről.

»Te is hős vagy« — mondta halkán a leány a fiúra gondolva. — Én pedig elvesztettem a kis tüköröt, melyet te adtál nekem. Emlékszel? Egy kis tükör . . . Talán ez rossz jel? Valami történik majd veled?»

A leánynak eszébe jutott az öreg Mered, aki minden bizonnyal ismeri a jeleket. Vajon visszaforduljon-e és megkérdezze őt? . . . Ebben a pillanatban megint énekszó hallatszott. A szavakat nem értette, de értette, hogy az öreg Mered szerelemről énekel. Most a harcias turkmeni nyelv lágynak és könnyednek tűnik. A leány hallgatta a dalt, s mintha a poros utcán völegénye közeledett volna. Ime, a fiú megáll, a leány pedig elmondja, hogy elvesztette a tüköröt, amelybe a búcsúzásnál mindketten belenéztek.

»Elvesztettem a kis tüköröt — mondta a leány, — de az öreg Mered dalt énekelt, amelyben téged, mint egy hatalmas tükörben láttalak!« . . .

Mered befejezte a második éneket is. A leány leült és elgondolkozott. Nem hallotta, hogy miről beszéltek az öregek, de ha hallotta volna is, nem értette volna. Befejezván a második éneket, Merednek eszébe jutott, hogy megmutassa a kis tüköröt. A házigazda felkiáltott: Oh Mered, te nagy éneket énekeltél, az élet pedig egy kicsit alkotott. Halljátok! Ez a kis tükör azé a leányé, aki az előbb a kerítés mellett állt. Ő sokszor belenézett és én azt hittem, hogy magában gyönyörködik. Nem, — mondta nekem egyszer a leány, — nem magamban gyönyörködöm, hanem a kedvesem arcát vélem felfedezni benne. Mindketten belenéztünk e tükörbe, mikor elváltunk. Most csak én nézek bele, sokáig, és magam előtt látom völegényem arcát! Ime, ezt mondta nekem a leány . . . Oh Mered, visszaadtad a leánynak kedvesét.«

A leány elaludt és mikor álmából felébredt térdén volt a csillagokkal teleszórt kis tükör. Kezébe vette és megnézte. A kedves arc rámosolygott és a leány azt hitte, hogy az álom folytatódik. De ez való élet volt, az álomnál is szebb, mert benne a nemzetek barátsága és a hősökről szóló énekek ragyogtak.

Fordította: Markovics János

»A szabad szovjetdemokrácia az összes demokratikus országok és néprajzai törekvések egyetlen védőbástyája«. (Kárpinszki)

VIHAR LISSZABONBAN

Irta: Alekseej Novikov

Francesco da Silva, a legkeresztényebb portugál király alattvalója, nem született szerencsés csillagzat alatt. Életét a tudománynak szentelve, összeszáradt és elsárgult, mint azok a dohos pergamenek, amelyekre a legtávolabb eső kolostorokban akadt. Csak az öreg Cezer, akinél ez a kíváncsiság lovagja lakott, vedlett át hozzá hasonlóvá, a hegyi utakon együtt vánszorogva.

Átbarangolva Portugálián, Francesco da Silva rákényszerítette a keményfejű Cezeret, hogy átlábaljon a Pireneusokon és hogy hallgassa urának végtelen beszélgetéseit Spanyolország csaknem minden írójával és költőjével.

De minél több kéziratot tanulmányozott a mi utasunk, annál kevesebb fillér maradt sovány pénztárcájában. Időközben az évek egymás után tűntek el, és utoljára is Silva meghallotta a susogó öregség közeledtét. Ekkor visszatérve Lisszabonba, az öreg Cezeret, földél alá helyezte magányos otthona mellett és kijelentette, hogy szándékában van egy bio-bibliográfiai szótárt kiadni az összes írókról, akik valaha is Luísa Kamoensa nyelvén írtak, aki a legnagyobb volt a portugál költők között.

Ez 1858 évében volt. Portugáliában még senki sem hallott ilyen könyvekről, a tudatlanok és a képmutatók, akik az országot kormányozták, azok viszont nem látták szükségét, hogy ilyen könyv legyen. Maga a szent római pápa, Portugália legfelsőbb uralkodója, minden kormányzat idején a néptől egyedül csak — imádságot és önmegtartóztatást kívánt: önmegtartóztatást mindenek előtt minden tudománytól.

De mi mindent nem gondol az az ember, aki átadta magát a szeszély viharának!

A bio-bibliográfiai szótárról szóló hírt elterjesztették az egész országban, és egész Európában közölték az emberekkel a könyv megjelenését. Megkezdődött az előfizetés a szótárra.

Francesco da Silva már látta, mint jelennek meg egymás után a vastag kiadások, de eddig a szótárra az utolsó fillérje is ráment. Amint az első kiadások megjelentek, a nyomdászok határozottan kezdték követelni a pénzt. Ez nem lett volna különösen keserű dolog, ha maga a szótár nem állt volna megbabonázva a könyvkereskedésekben és ha az előfizetés akár csak egy lépéssel is haladt volna előre.

Ebben a szomorú időben, a bio-bibliográfiai szótár összeállítója kapott egy csodálatos levelet. A levél a legtisztább portugál nyelven íródott, de az aláírott Szobolevszki név, meglehetősen szokatlan a portugál fülnek. A távoli felebarát Moszkvából küldte jókívánságát a sikerhez és mellékelte az előfizetést, kérve, hogy írja be őt is azok közé, akik a szótárt megvették.

Természetesen, da Silva, nem mulasztotta el, hogy ezt a levelet megmutassa az unalmas kiadóknak, akiknek a követeléseire már hozzászoktak, és az unalmas számlájukat a könyvkereskedők és a sokszorosították.

— Esküszöm az üdvösségemre — mondta ünnepélyesen da Silva — hogyha a szótárt Moszkvában veszik, akkor az akadémiák, egyetemek és az emberek Európában nem fognak húzódozni az előfizetéstől.

Igy beszélt a szótár összeállítója, hogy kikönyörögje a papírt a kereskedőktől és a kiadókban felébressze a munka utáni vágyat. A kereskedőknek és a kiadóknak lehetetlen volt megmagyarázni, hogy a kapott levél milyen jelentőségű. Mikor da Silva Párisba utazott, alkalma volt Franciaország legkiválóbb bibliográfusaitól hallani a Szobolevszki névről. Spanyolországban pedig ő maga talált rá Szobolevszki nyomaira. Még da Silva előtt, megérkezett Szobolevszki, hogy felkeresse Andalužia legmesszebb eső könyvtárait.

Ideközben a szótár valahogy életre kapott. Mikor az ötödik kiadás megjelent, a tiszteletreméltó szerző hideg elkeseredéssel mondta:

— Könnyebb az ördögnek a paradicsomba jutni, mint nekem akár csak egy fillért is szerezni!

A balszerencsés »M« betűn zátonyra futott a szótár, mely az emberek millióinak volt rendeltetve, mindazoknak, akik Kamoensa nyelvén beszélnek Portugáliában és Brazil gyarmatain.

Igy Francesco da Silva megint tudományos útra indulhatott. Többé semmi sem akadályozta. De most az öreg Cezer nem volt hajlandó vele tartani. A keményfejú róka — gazdája szerencsétlenségére — leszámolt az élettel.

Mint egy szomorú árnyék úgy barangolt Francesco da Silva Lisszabonon keresztül. A gyárkéményekből emelkedő sűrű füst félénken szállt a smaragd ég felé. A matrózok a lányokat nézték. A kávéházakban kockáztak. A parlamentben Portugália dicsőségéről tárgyaltak. De senki, éppen senki sem volt gondterhelt a bio-bibliográfiai szótár túlkorai halála miatt. Mintha soha sem lett volna a világon.

De ugyanebben az időben Francesco da Silva még egy levelet kapott. Ugyanez a moszkvai tudós izgatottan kérdezte, hogy miért függesztették fel a kiadását ennek a műnek, mely oly fontos a tudománynak és ilyen rendkívüli jó a kiadó munkája.

— Miért?! — kiáltotta da Silva és úgy összeszorította öklét, hogy ropogtak a csontjai. Ha földi énem nem kívánják ezt tudni, legalább tudja meg az egész keserű történetet a távoli felebarát.

A levél elvitte ezt a hírt Moszkvába és miután a Szmolenszki bulvárt megtalálta, betért egy kényelmes ház udvarába, melynek kapuján réztábla állt a következő fölirattal: »Szergej Alekszandrovics Szobolevszki«.

De mielőtt a házigazda dolgozószobájába érne, keresztül kell haladnia néhány hideg szobán, melynek redőnyei le vannak húzva. Itt élnek a könyvek, huszonötezer könyv, de még milyen könyvek! !

Mikor Szobolevszki londoni tartózkodása alatt beszélt róluk, akkor a Brit Múzeum leghíresebb könyvtárosának szemeiben felgyulladtak azok az apró lángocskák, amelyeket olyan jól ismernek a földgolyó összes könyvbarátai.

A Szmolenszki bulvár csendes lakásában élnek a könyvek, melyek létezését a szegényes emberi agy néha elfelejt. Itt összegyűjtöttek mindent, amit kíváncsi utasok Oroszországról valaha is írtak, spanyol kéziratok mellett a velencei ősnymatok, mesék tengeri hajósokról — portugálokról — a híres Planisferóról, kinek szerzője már 1640-ben írtos és pontos részleteket közölt a távoli Oroszországról. Itt vannak az amerikai kalandos utazások a XIV. századból és itt van Ptolomeus földrajza olasz versszakokban.

Mikor a látogató a könyvek lakosztályán keresztül megy, a házigazda dolgozószobájába ér. Szergej Alekszandrovics Voltaire karszékben

ül, kezében nagyítóval és ősz fejét, egy nagy Péter idejéből való udvari folyóirat fölé hajtja, vagy valami könyvtár leírást tanulmányoz, amelyet egy szorgalmas orosz gyűjtött össze tudományszomjtól átítatva.

Mikor ebbe a dolgozószobába megjött Francesco da Silva életéről szóló keserű történet, Szobolevszki azonnal a válasz megírásához kezdett. Ő Lisszabonba portugálul válaszolt, ugyanolyan könnyedén, mint ahogy Londonnal angolul, Rómával olaszul, Leipziggel németül, és Madriddal spanyolul levelezett.

»Magas véleménnyel vagyok a Portugál kormány adakozó készségéről a tudományok javára, — írta Szobolevszki a bio-bibliográfiai szótár szerzőjének — és eddig azt gondoltam, hogy a kormány így is fog intézkedni a maga hazaszeretetről tanúskodó művéről, mely igen fontos a számtalan probléma megoldása végett, amelyeket benne érint. Ha a kezdeményezés nem indult meg közigazgatási személyek részéről, akkor miért nem indította meg a közönség? Hogy történhetett meg az, hogy egy hang sem szólalt fel a mű védelmére, amelyben össze vannak gyűjtve emlékül e nyelv legszebb babérai? . . .«

Szobolevszki hosszan és élénken írt, ez az élenkség fiatalokból maradt és megőrizte a lélek lendületét, habár a hatvanas években járt.

A falról szelíden nézett le Alekszander Puskin képe. Valamikor a híres költő rendszeresen járt Lenjivkára, Tropinjin festőhöz, hogy arcképét barátjának ajándékozhasssa, akiben becsülte az ésszt, a műveltséget és a nagy szívet.

Szergej Alekszandrovics késő éjjelig maradt íróasztala mellett. Aztán elővette a gyertyát és átment a másik szobába. Itt volt élete szentélye. Kék selyemben őrizte Puskin leveleit. Mellettük kedves iskolatársának Mihajl Glinkának levelei, aki iskolás koruk virágzó napjaiban komponálta a muzsikát Szergej Szobolevszki szatirikus költeményeihez. Ugyancsak itt őrizi Prospera Merime baráti leveleit, akinek Szobolevszki felfedezte Puskin. Mikor Szergej Szobolevszki benézett ezekbe a levelekbe, rendszerint elmosolyodott. De, hogy is lehet mosoly nélkül olvasni, ahogy a francia próza nagy mestere dicsekszik az orosz nyelvtanulás első ügyetlen kísérletével.

Szergej Alekszandrovics bejárja válogatott könyveinek egész lakosztályát és csak azután oltja el a világítást, hogy reggel folytassa munkáját, a fáradhatatlan tanult könyvimádó, akinek nevét ismeri az európai és amerikai bibliográfia.

Amint Lisszabonba megérkezett a póstapecsétekkel kiszínezett moszkvai horítók, az események égi planéta-gyorsasággal indultak meg.

Azzal kezdődött, hogy Francesco da Silva magányába betévedt Theire de Vasconseles, aki szerkesztőségekben dolgozó emberek szokása szerint — rögtön belenézett Szobolevszki levelébe. Még el sem oszlott az újságíró pipájának dohányfüstje, máris eltűnt a levéllel együtt. Még egy nap — és Szobolevszki egész levele, szóról szóra, megjelent a »Szeptemberi forradalom« című lapban. »Itt az ideje annak, hogy a kormány — írja a lap — letörölje arcáról és a mi arcunkról annak a szégyennek a nyomait, amelyet a moszkvai híres filológus jogos szemrehányásai kihívtak.«

A »Szeptemberi forradalom« után Szobolevszki levelét a többi lapok is leközlötték. A bio-bibliográfiai szótár szerzője egyszerre híres lett és maga Szobolevszki — nap szenzációja. Legjobban de Silva csodálkozott, hogy az újságok úgy írtak a bio-bibliográfiai szótárról, mintha soha másról nem írtak volna.

A Z ARAB KELET KÉRDÉSEI

Irta: Szerjocsin Koszta

A második világháború után a közelkeleti arab politikai élet föjlemvonása a nemzeti felszabadító mozgalom föllendülése. Az arabok igyekeznek véget vetni országaik függőségének és a különböző beavatkozási mesterkedéseknek, amelyek korlátozzák nemzeti jogaikat és mesterségesen gátolják gazdasági fejlődésüket. Ez a törekvés most valóságos harc alakját vette föl. Ennek a harcnak a célja, hogy kivonják az összes külföldi csapatokat Szíriából, Libanonból és Egyiptomból, továbbá hogy fölülvizsgálják az összes arab államok külfölddel kötött egyezményeit, mert ezek korlátozzák önállóságukat és végül a megboldogult Népszövetség által teremtett u. n. megbízási (mandátum) rendszer fölszámolását, mert ez idejét múlta és lejáratta magát.

A második világháború által előidézett változások megteremtették annak az előfeltételeit, hogy az arab országok megszerezzék teljes nemzeti önállóságukat és függetlenségüket. A háború a Közelkelet összes államaiban mély nyomokat hagyott maga után, azok nemzetközi helyzetében jelentékeny változásokhoz vezetett és komoly belpolitikai kérdéseket tűzött napirendre. Így megváltozott az arab államok közgazdasága is. A közöttük fönálló gazdasági és politikai kapcsolatok kifejlődtek és megerősödtek. Németország és Olaszország veresége a Közelkeleten nagy mértékben lefokozta a fasiszta befolyás hatását és erejét. És ami a fontos: a fasiszták azon törekvése, hogy az arab népek haladószelemű függetlenségi mozgalmát a maguk piszkos céljaira használják föl, tökéletes kudarcot szenvedett.

Ezzel egyidejűleg a Közelkeleten érdekelt nagyhatalmak erőviszonyaiban is jelentékeny változás állott be. A súlyos okok egész sorozata készítette Franciaországot arra, hogy beleegyezzen megbízási területének, Szíriának és Libanonnak a függetlenségébe. Másrészt az Északamerikai Egyesült Államok a Közelkeleten, nevezetesen Szaudi Arábiában, Szíriában és Libanonban gazdaságilag meglehetősen tért hódítottak. Az arab világban elfoglalt állásaikat féltékenyen őrző nagyhatalmak ellentétes érdekei összeütközésbe kerülnek az arab függetlenségi törekvésekkel.* Ez az ellentét egy olyan politikai feszültséghez vezetett, amely Palesztinában véres összeütközésekben, Levante (a Földközi Tenger keleti partállamai) más államaiban sorozatos zavargásokban, Kairóban fegyveres tüntetésekben robbant ki. A végtelenbe húzódó diplomáciai tárgyalások a Suez-csatorna környéki és a Levante arab országainak sorsáról mindaddig eredménytelenek maradtak.

Mint az előző évtizedekben, az arabok jelenlegi függetlenségi harcaikban is a belső arab akcióegységhez és összetartáshoz folyamodnak. Tudvalévő, hogy ez az eszköz a marokkói függetlenségi háborúban (1921—26), a szíriai fölkelésben (1925—27), a palesztinai zavargásokban (1929—33 és 1936—39) fontos szerepet töltött be.

Röviddel a második világháború kitörése előtt az arab egység eszméje az 1936 évi Bagdadban aláírt »Arab testvériség és egység« okiratában jutott kifejezésre. Ez a szerződés a szerződő felek gazda-

* Ezen függetlenség biztosítását a szövetségesek még 1918-ban megígérték.

sági és kulturális együttműködését „az előállható nézeteltérések bétkés úton való rendezését és külső támadással szembeni kölcsönös segítségét biztosítja.

De, amint a külföldi politikai megítélések hangsúlyozzák, a mai viszonyok, az arab egység és testvériség eszméjének és jelszavának más formát és más tartalmat adnak. A »Foreign Affairs« (Külgyele) c. amerikai folyóirat szerint az egész Közelkelet sőt Északafrikát is fölölöző arab egyesülés kérdése nagyjelentőségű, ha tekintetbe vesszük, hogy ez a kérdés szoros kapcsolatban áll a világpolitika kérdéseivel, különösen az Angol Világhírodalom részzeit összekötő utak biztonságával és az É. Á. afrikai és ázsiai érdekeltségeivel.

A második világháborúban fölszínre került és az arab államok politikai egyesülését célzó különböző tervek közül különösen erős visszhangra talált »Nagy Szíriának« a terve, amelynek fővetője Nuri Szaid Irak volt miniszterelnöke. Ez a Nagy Szíria Libanon, Transzjordánia és Palesztina egy részét »Nagy Szíriába« egyesítendő u. n. »belső gyűrűbe«, amelyhez mint »külső gyűrű« Irak, Egyiptom és Szaudi Arábia csatlakoznának. »Nagy Szíria« uralkodója Transzjordánia jelenlegi fejedelme a Hasimiták családjából való Abdulláh emir lenne, aki Irak királyának, II. Faiszálnek közeli rokona. Feltételezhető, hogy ha a Hasimita család az Irak fölötti uralmon kívül »Nagyszíria« fölt is uralkodna, ezáltal az arab világ politikai vezetését is átvénné és tekintettel a család angol beállítottságára, az egész arab szövetség Szíriával és Libanonnal együtt angol ellenőrzés alá kerülne. Nuri Szaid tervét természetesen sem Egyiptomban, sem Szaudi-Arábiában nem fogadták tetszéssel, de a legerősebb ellenzést közvetlenül Szíriában és Libanonban váltotta ki. Mindkét köztársaság, amelyek a második világháború idején különösen kitüntek függetlenségi törekvéssükkel, sem állami felségjogaikat, sem köztársasági államformájukat nem hajlandóak elveszíteni. »Nagyszíria« terve e két köztársaságot a hasimita uralkodóház tartományaként jelöli meg és ezáltal külföldi ellenőrzés alá állítaná őket. Neirégiben, amikor »Nagyszíria« terve ismét a politikai cselzötvés előterébe került, Szükrü Kuatli, a szíriai köztársaság elnöke azt »tiszta imperialisztikus tervezetnek« bélyegezte.

Amikor kitünt, hogy a legtöbb arab állam a Nuri Szaid által javasolt tervet elutasítja, a pánarab mozgalom kezdeményezését Egyiptom vette át. 1943 augusztusától kezdve az arab államok külügyminisztereinek értekezletéig vagyis 1945 tavaszáig az egyiptomi diplomácia különösen erős tevékenységet fejtett ki, amelynek következtében 1945. márciusában a pánarab kongresszuson elhatározták, hogy megteremtik az arab államok szövetségét.

Néhány külföldi lapfűdősítő annak idején a pánarab szövetség megalakításának gyors lefolyású tárgyalásait összefüggésbe hozta azokkal a háttérben lefolytatott megbeszélésekkel, amelyeket 1945 elején Roosevelt és Churchill Kairó környékén az arab vezetőkkel, különösen Ibn Szauddal és I. Farukkal folytattak.

Az 1945. március 22-én Egyiptom, Szíria, Libanon, Irak, Transzjordánia, Szaudi-Arábia és Jemen képviselői által Kairóban aláírt arab államok szövetségéről szóló megegyezés az összes szerződő felek jóváhagyása után 1945. május 10-én törvényerőre emelkedett. 1945. decemberében Palesztinát is fölvtették a szövetségbe.

A kairói megállapodás értelmében a Szövetség a független arab államok állandóan működő szervezetévé vált. Célja az arab államok

közösönös közeledése és politikájuknak összehangolása, amely a Közelkelet békéjének és biztonságának, valamint az arab népek függetlenségének védelmét szolgálja.

Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül, hogy bizonyos külső erők melyeknek az arab államok függetlensége egyáltalán nincs érdekükben, hajlandók az arab államok Szövetsége működésének teljesen más irányt adni. Azon fáradoznak, hogy a Szövetségben maguknak minden körülmények között megfelelő befolyást biztosítsanak. Külföldös érdeklődésre tarthatnak számot a külföldi sajtó azon megnyilatkozásai, amelyek az ezen országok közötti egyesülésnek kilátásait boncolgatják. Ezek leleplezik bizonyos körök önző törekvéseit, hogy az arab államokat egy, az arab érdekeket egyáltalán nem szolgáló szövetségbe egyesítsék. A török »Aksam« c. lap a következőket írja:

»Az arab államszövetség eszméjét Anglia szorgalmazza, Ez a szövetség egy hatalmas eszköz, amely az angol világhíradalom összekötő útján levő szállítási berendezések és olajforrások biztonságát Egyiptomból Baszráig szolgálná.«

Hogy fennáll a törekvés, amely az arab szövetségnek ilyen értelmezést kíván adni, az abból is látható, hogy a nemrég megjelent közlemények szerint a nem független arab államok is felvehetők lennének a szövetségbe: szóval az angol gyarmati területek: Maskat, Oman, Kuvait, a Bahrein-szigetek, stb. A külföldi laptudósítók kiemelik, hogy az ilyen kibővítés által a Londontól függő arab politikusok befolyása erősödnék.

Még kézzel foghatóbb nyilatkozatokat is találunk arról a szerepről, amelyet bizonyos külföldi körök az arab államok szövetségének szeretnének tulajdonítani. A még alig egy évvel ezelőtt az arab szövetség megalakításáról nem éppen az elragadtatás hangján író török sajtóban ma már olyan közleményeket is találhatunk, amelyek az arab államok és Törökország közeledését hangsúlyozzák. Sőt ennél több: közismert politikusok Ankarában mostanában azon fáradoznak, hogy az arab szövetséget olyan számításokba vonják be, amelyek azt a »keleti szövetség« eszméjével hoznák összefüggésbe. Ezt a »keleti szövetség«-et, ahogyan azt a francia sajtóügynökség párizsi levelezője írja, a reakciós körök védőfalként használták a Szovjetunió ellen.

Kétségteljesen az arab államok szövetsége csakis gyakorlati tevékenysége által mutatja majd meg, hogy milyen mértékben igazolja híveinek reményeit és hogy képes lesz-e arra, hogy az arab államokat nemzeti függetlenségük megvalósítására csoportosítsa és megakadályozza, hogy azok idegen külpolitikai érdekcsoportok vonalára kerüljenek.

Amióta a szerződés életbe lépett, az arab államokban jelentékeny események játszódtak le. Mult év májusában és júniusában összeütközésre került a sor egyrészt Franciaország, másrészt Szíria és Libanon között. Ebben a villongásban Anglia igen tevékeny szerepet játszott. Az összeütközés fegyveres összecsapással fervegetett és mindkét köztársaság függetlenségét veszélyeztette. Másrészről a világ komoly események tanúja volt Palesztinában, ahol a háború befejezésének napján véres összeütközésekre került a sor az angol gyarmati hatóságok és a lakosság között. A nyugalom itt még ma sem állt helyre, sőt az ellentétek csak fokozódtak. Hogy milyen komollyá vált itt a helyzet, mutatja az a tény, hogy az angol megszálló csapatok és a tengeri erők száma állandóan növekszik. Végül Egyiptomban és Irak-

ban tömegmozgalom indult, amely követeli ezen államok felségjogait korlátozó szerződések felülvizsgálását és az angol csapatok visszavonását.

És milyen állást foglalt el a Szövetség az egész arab világot lázbantartó eseményekkel szemben? 1945. júniusában, amikor Szíria és Libanon kormányai segítséget kértek, rendkívüli ülésre összehívták a Szövetség tanácsát, hogy: »a beállott helyzetet vizsgálja fölül és annak megfelelő intézkedéseket foganatosítson«, ahogyan a hivatalos jelentés mondja. Ez az ülés negyedikétől tizenegyedikéig tartott, amikor is nyilvánosságra hozták, hogy a tárgyalásokat ideiglenesen felfeszakítják és a tanács tagjai a közeljövőben ismét összejönnek. De azóta nem tartottak újabb összejövetelt, de köztudomásra jutott, hogy a tanács azt ajánlotta minden tagállamnak, hogy »a francia kihívással szemben foganatosítsák az összes szükséges intézkedéseket«. Egyes lap tudósítók abban az időben kijelentették, hogy az új munkáját Anglia javaslatára elnapolták azzal a céllal, hogy Szíria és Libanon kérdését egy háromhatalmi (Anglia, E. Á., Franciaország) bizottság elé utalják fölülvizsgálás végett. Ez ellen Szíria és Libanon tiltakozott.

Köztudomású, hogy az 1945. decemberi francia-angol megállapodás következtében mindkét köztársaság helyzete még jobban kiéleződött. Faresz El Huri, a szíriai küldöttség vezetője az Egyesült Nemzetek első ülésén kijelentette, hogy a szíriaiak »nem értik még, hogyan lehet ezt a lépést összhangba hozni a biztonság elvével... A külföldi fegyveres erők jelenléte Szíriában és Libanonban, amint azt a miúj tapasztalatai mutatják, valójában komolyan fenyegetik a biztonságot.«

Az arab Szövetség másik erőpróbája a Palesztina kérdés volt. A többi formai függetlenségüket már elért arab államokkal ellentétben Palesztina még ma is angol gyarmat terület. Az arab és zsidó lakosság közötti állandó összeütközések, amelyeket kívülálló erők lankadatlanul szítanak, a kérdést még bonyolultabbá teszi.

Egy cionista-zsidó állam Palesztinában való megteremtésének tervét befolyásos amerikai körök hathatósan támogatják. Truman elnök azon üzenetének nyilvánosságra hozatala, hogy Európából százezer zsidó vándoroljon ki Palesztinába és az ezt követő angol-amerikai tárgyalások a Palesztina-kérdést még jobban kiélezték. Angol és amerikai megbízottakból egy bizottság alakult azzal a céllal, hogy ezt a kérdést az érdekeltek közvetlen bevonása nélkül oldja meg.

Ezen bizottság megalakításával kapcsolatban a külföldi sajtó rámutat arra, hogy bizonyos angol és amerikai körök azon fáradoznak, hogy az európai zsidóság sorsát kapcsolatba hozzák. Itt egyáltalán nincs arról szó, hogy gondoskodjanak ezer és ezer zsidó családról, amelyek a Hitler fasiszták és csatlósaik állatiassága és üldözései következtében szenvedtek és hogy ezek lábai alá szilárd talajt teremtsenek, mert a napnál is világosabb, hogy a megmaradt európai zsidóság életfeltételeinek és jövőjének megteremtése nem a palesztinai bevándorlási lehetőségektől, hanem a fasiszmus, a faji örület és következményeinek teljes kiirtásától és a zsidó lakosság igazi megsegítésétől függ. Másrészt arra is rámutatnak, hogy a Palesztina kérdés azért éleződött ki ennyire, mert kifejezésre jutnak benne a közelkeleti angol-amerikai ellentétek.

Bevin a palesztinai kérdésben elért angol-amerikai egyezményről tett nyilatkozatában kijelentette, hogy a probléma további fölülvizsgálásáig fönntartják a zsidók számára előírt bevándorlási arányszámot.

Ez úgy a zsidóknál, mint az araboknál kiábrándulást idézett elő. A helyzet Palesztinában továbbra is feszült maradt.

Mit tett az arab államok Szövetsége ezen eseményekkel kapcsolatban? A Szövetség tanácsának decemberi ülése kizárólag Palesztinával foglalkozott. A tanács azonban nyilvánvalóan igen lassan dolgozott. A kérdést október 31-én kezdték tárgyalni, de csak decemberben hozták a határozatot, hogy az angol-amerikai bizottság megalakítását visszautasítják és kifejezték az arab népek azon kívánságát, hogy Palesztina elnyeri önállóságát.

Látjuk, hogy a Szövetség eddigi főnállásának rövid ideje alatt az arab országok érdekeinek hathatós védelmére semmiféle intézkedést nem fogantatosított. A Közelkelet arab államaiban kialakult éles politikai helyzet következtében a legközelebbi jövő már megmutatja, hogy mennyire váltja be azok reményeit, akik benne az arab államok egységének és függetlenségének előharcosát kívánják látni.

A SZIRIAI ÉS LIBANONI HELYZET

Irta: Volinszki L.

A kérdések sorában, amelyeknek megoldása erre az évre toldott ki, igen fontos helyet foglal el Szíria és Libanon kérdése. Ennek a két államnak a függetlenségét még a második világháború idején elismerték a szövetségesek. A szíriai és libanoni kormányok küldöttségei teljes joggal vettek részt az Egyesült Nemzetek szanfranciszko-i tanácskozásán, sőt a mostani tanácskozásokon is éppen olyan szavazati joggal bírnak, mint a többi tagállam. Így tehát e két állam népjogi helyzete nem vitás.

Egészen más azonban a tényleges helyzet. A két ország még a mult világháború óta folyton idegen megszállás alatt van. Az új helyzet csak azt a különbséget mutatja, hogy a francia csapatokan kívül, amelyek az 1920-as szanremo-i konferencia óta a két országot, mint mandátumos területeket őrzik, most még erős angol csapatok is ott állomásoznak, amelyeknek bevonulását annak idején a német veszéllyel, a német csapatok közelkeleti előrenyomulásával indokolták. Ez az indokolás 1941-ben helyénvaló volt, amikor a közeli Irakban német ügynökök által előkészített lázadás tört ki. A vichyi kormány megbízottja Dentz tábornok meg is tett mindent, hogy a két francia mandátumos területet német kézre juttassa. Ezáltal a németek Szezeit két oldalról tudták volna támadni. Az angol és a szabadfrancia csapatok bevonulása megszüntette ezt a veszélyt és ugyanakkor sikerült az angoloknak az iraki puccsot is leverni, majd az el-alameini győzelem, a német-olasz csapatok közelkeleti összeomlása végképen elhárította a veszélyt, amely a szövetségeseket ezen a területen fenyegette és így azok az okok is elestek, amelyek a szövetséges csapatok ottartózkodását indokolták volna. Ez meg is magyarázza a két ország népének hangulatát, amely a valódi, nem csak papirosos meglevő szabadság, állami önállóság követelésében jutott kifejezésre. Ezen követelést a francia kormány csak részben teljesítette és csak drámai előzmények után, amelyeknek színhelye Libanon volt. A libanoni parlament felfüggesztette azokat az előjogokat, amelyek szerint a franciáknak Libanon mandátumos területe volna, erre a francia parancsnok Helleu fegyveres erővel kergette szét a parlamentet, letartóztatta a libanoni miniszterelnököt, más miniszterek-

kel és egy csomó képviselővel együtt. Ez azután hatalmas tiltakozó-megmozdulást váltott ki, úgy hogy a kedélyeket megnyugtató kénytelenek voltak a franciák külön megbízottakat küldeni Libanonba és különféle engedményeket tenni. Így pl. átadták a postát, a világítótornyokat, a vámot és a közigazgatásnak egy részét a nemzeti kormánzatnak. Ugyanakkor újra kimondták a két ország függetlenségét. A francia és angol csapatok kivonását azzal odázták el, hogy a háborúnak még nincs vége.

A hitleri Németország felett aratott győzelem újult időszerűséggel hozta felszínre ugyanezt a kérdést. A két ország népe tömegtüntetésekkel és általános sztrájkokkal tiltakozott az idegen uralom ellen, úgy hogy az egész gazdasági élet megbénult, sőt néhány helyen a tüntetések fegyveres felkeléssé fejlődtek. A franciák erre Damaszkuszt tüzéséggel lőtték és repülőgépekről bombázták. Az angol csapatok, miután a tüntetések kimondottan franciaellenesek voltak, eleinte nem folytak bele a dolgokba, később azonban rendcsinálás ürügye alatt beavatkoztak. Az önyomásukra, amely már-már fegyveres összetűzésre vezetett és párizsi parancsra a francia csapatok kiűrtették Szíriát és Libanonnak egy részét.

Ilyen módon az egész kérdést most egészen más megvilágításban látjuk. Eddig a függetlenségükért küzdő arab köztársaságok küzdelméről volt szó Franciaország ellen, amely gazdasági és imperialista politikai érdekeit védte a közelkeleten, most azonban már nem az arab-francia, hanem a francia-angol ellentétek nyomultak előtérbe, amiről 1945 nyarán a francia sajtó sok keserűséggel és London címére irányított szemrehányással emlékezett meg. A francia vezető körök hangsúlyozzák, hogy nincs szándékukban lemondani ezen közelkeleti állásukról és megemlítik, hogy Franciaország Szíriában és Libanonban 3,5 milliárd békefrankot fektetett be. Tudvalevő, hogy e két ország gazdasági vezetése francia kezekben van, francia bankokéban és vállalatokéban, mint pl.: »Banque de Syrie et du Liban«, »Credit Foncier d'Orient«, »Beirut Villamosművek« stb.

Az angol beavatkozás természetesen óriási felháborodást keltett francia imperialista berkekben, mint az Beynet tábornok, Bidault külügyminiszter és de Gaulle beszédeiből kitűnik. De Gaulle felsorolja az angol módszereket: a benszülött kormányok követeléseinek támogatása, nyomás abból a célból, hogy az angolok, mint harmadik tárgyaló fél szerepelhessenek és a francia érdekek, különösen az iraki petroleummal kapcsolatban, háttérbeszorítása.

A szíriai vitával, mely már fegyveres felkelésbe ment át, kapcsolatban a szovjetkormány felhívta a nagyhatalmakat, hogy az ügyet békés tárgyalások útján oldja meg és ebből a célból a francia kormánnyal egyetértésben öthatalmi értekezletet javasolt, ez azonban nem jött létre. A franciák közvetlen tárgyalásaik folyamán engedményeket tettek, mint pl. a különleges csapatokat átadták az arab kormányoknak, de a főkérdést nem oldották meg. A francia csapatok és a náluk még nagyobb számú angol csapatok továbbra is ott maradtak. 1945 december 13-án megegyezés jött létre a franciák és az angolok között, amely szerint mindkét kormány lassanként kivonja csapatait a két országból, de a megegyezést az angolok mindjárt kezdetben megszegették és újabb csapatokat küldtek Libanonba, sőt közelkeleti katonai központjukat, amely eddig Kairóban volt, Libanonba helyezték át, annak ellenére, hogy a franciák arra számítottak, hogy a libanoni angol csapatokat is Palesztin-

nába irányítják. Így természetesen ők sem vontak ki onnan egyetlen száz katonát sem és ez az újabb csalódás, ez az újabb játék a kis népek függetlenségével a két országban újabb tiltakozó mozgalmat szült. Habib Abi Chahla képviselő a következőket mondotta:

„... Angliának és Franciaországnak nincs joga ahhoz, hogy a mi sorsunk fölött döntsenek. A sanfranciskói konferencia határozatai érvénytelenítik az angol-francia megegyezést. Szíria és Libanon nincsenek gyámság alatt és így a belügyeinkbe való beavatkozás nem tűrhető. Függetlenségüngen esett sérelem miatt tiltakoznunk kell és követelnünk, hogy az Egyesült Nemzetek határozatainak elég tétessék.»

Mint a legújabb sajtójelentések mutatják Damaszkuszban újabb tüntetések voltak azzal a követeléssel, hogy az angol és francia csapatokat haladéék nélkül vonják ki. Természetesen a nagytétvágyú imperialistáknak eszük ágában sincs csapataikat kivonni, nem sokat törődnek a kis népek függetlenségével, sem a demokratikus elvekkel, melyeket olyan szívesen hangoztatnak és amelyben annyira hisznek a londoni rádió hí hallgatói.

A HÁBORÚ UTÁNI INDIA

Irta: A. Dajakov

A gyarmatok kérdése a háború utáni problémák legfontosabbika. Már az a tény, hogy a gyarmati népek, a világ népességének több mint egyharmada elnyomatás alatt él és az emberi jogokat legfeljebb a hírből ismeri, egyrészt lehetetlenné teszi a tartós békét, másrészt megcsúfolása az amnyiszor és olyan ünnepélyesen kinyilatkoztatott demokratikus elveknek.

India 400 millió lakosával, tehát a világ összgyarmatlakóságainak háromötödével különösen fontos szerepet játszik, így addig a gyarmati kérdésben nem is lehet semmi fejlődésre, vagy előrehaladásra gondolni, míg India politikai helyzete változatlan marad. India tagja az Egyesült Nemzeteknek, tehát annak a testületnek, amely a népek önrendelkezési jogát szavatolja és a népek egyenjogúságának elvén alapul, maga sem nem egyenjogú, sem nem rendelkezik önmaga felett szabadon. Indiát meghívták ugyan a küszöbönálló béketárgyalásokra is, ugyanakkor ennek az óriási országnak nincs alkotmánya, nincs saját nemzeti kormány, nincs saját külügyminisztere, idegen, angol hatóságok kormányozzák, vagy az általuk kinevezett hivatalnokok.

A külföldi sajtó tele volt India szerepével, amelyet a fasiszta blokk legyőzésében játszott. Az indiai katonák együtt küzdöttek a szövetséges csapatokkal és nem kis szerepük volt a fasiszta hordák szétverésében, remélve, hogy saját jobb sorsukat is ki fogják harcolni. A széles indiai néptömegek meggyőződése volt, sőt angol hivatalos körök is ígérték a háború alatt, hogy a győzelem kivívása után India önrendelkezési jogot kap. Ebben a reményben folytatták India Nemzeti Tanácsának képviselői tanácskozásait Lord Wavell alkirályal, bár ezek a tanácskozások nem vezettek eredményre. Az elv, mely szerint a hinduk és a muzulmánok egyenlő arányban vettek volna részt a Tanácsban, lehetetlenné tette az együttműködést.

Bár Wavell kezdeményezése nem sikerült, India népe mégis remélte, hogy a labouristák hatalomrajutása esetén Anglia be fogja váltani régi ígérését és nemzeti önkormányzatot ad Indiának. Bár az előbbi labourista kormányoknak rossz emléke maradt, a júliusi választások eredménye mégis nagy lelkesedést váltott ki Indiában.

Attlee kormányralépésekor Lord Wavell Londonba hívták, majd mikor visszatért, beszédét mondott az új kormány indiai programjáról, ugyanaznap beszélt Attlee Londonban ugyanarról a témáról. Mindketten csak megismételték azokat az ígéretek, amelyeket 1942-ben Churchill tett Stafford Crippsen keresztül, t. i. hogy Indiában 1946 márciusáig lezajlanak a választások, a megválasztott képviselők alkotmányozó gyűléssé alakulnak át és ki fogják dolgozni India alkotmányát.

A választások részben az 1919-es, részben pedig az 1935-ös választási rendelkezések alapján zajlanak majd le, ez pedig India haladó körében érthetően nagy elkeseredést keltett. Ezek a törvényrendeletek reakciós módon csak a lakosság nagyon kis százalékának biztosítják a szavazati jogot nagy adóalaphoz, iskolázottsághoz és szolgálati évekhez kötve azt, úgy, hogy a központi alkotmányozó nemzetgyűlésre a lakoságnak alig egy %-a fog csak szavazni, míg a vidéki megyegyűlési választásokra is csak a lakosság 14%-a. Azonkívül ezek a törvényrendeletek okvetlenül surlódást, féltékenységet idéznek elő a hinduk és a muzulmánok között, ami természetesen meg fogja nehezíteni a hindu Kongresszus és a Mozlem Liga közötti megegyezést.

Az elkeseredést még az is növelte, hogy az új kormány elutasította a Kongresszus még 1942 augusztusában letartóztatott tagjainak szabadonbocsátását. A Kongresszus elnöke Abul Kalam Azad ki is jelentette 1945 október 18-án:

»... Hogyan lehet egyáltalán szabad választásokról beszélni, amikor rendőrségi engedély nélkül nem lehet választási gyűléseket tartani és a jelöltjeink — a Kongresszus tagjai — továbbra is börtönben vannak? Őket fogva tartani annyit jelent, mint tőlünk legjobb szervezőinket elrabolni, ugyanakkor pedig korlátok közé szorítani minket jelöltjeink kiválasztásában...«

A »Hindustan Standard« ezzel kapcsolatban a következőket írja:

»... A Kongresszust el sem lehetne ítélni azért, ha bojkottálná a választásokat, mert azok sem nem szabadok, sem nem demokratikusak.«

Amint tehát látjuk, a labourista kormány első lépései semmivel sem igazolták a hinduk szép reményeit, mert az indiai kérdést semmivel sem vitte előre. Ez természetesen nem maradhatott titok egyes labourista vezetők előtt sem. Így Harold Laski professzor, a párt végrehajtóbizottságának elnöke, Nehru születésnapján, 1945 nov. 14-én a kormány címére a következő megjegyzést tette:

»... A legjellemzőbb az egész angol politikára, úgy az előbbi, mint a mostani kormányra az, hogy hiányzik a jóakarat India felszabadításához.«

Laski már más megjegyzéseivel is bebizonyította, hogy állásfoglalása nem tükörképe kormánya politikai vonalának, habár nincs egyedül. Egész szép számmal akadnak labourista képviselők, akik az alsóházban elítélőleg nyilatkoznak a kormány indiai politikájáról, pl. Dumpselton labourista képviselő, aki beszédében azt követelte az indiai ügyekkel megbízott minisztertől, hogy azonnal adjanak amnesztiát az összes politikai

foglyoknak Indiában, szüntessék meg a különböző pártok elleni betiltó rendelkezéseket és adjanak szabad politikai tevékenységhez jogot azoknak, akik az amnesztiában részesültek.

A Kongresszus minden elnyomó és korlátozó rendelkezés ellenére sem bojkottálja a választásokat, nehogy az angolok lakásai kerüljenek be az Alkotmányozó Nemzetgyűlésbe. A Kongresszus szép választási programmal indul. Követeli India teljes függetlenségét, sőt demokrata föderatív állammá való átalakítását, alapos agrárreformot, a gyáripar kifejlését, a munkabériminimum megállapítását, stb. A választási program olyan, hogy a Kongresszus, amely aránylag szűk rétegeket ölel fel, mégis széles tömegek támogatását fogja élvezni.

Az a tény, hogy a különböző pártok részt vesznek az indiai választásokon, még nem jelenti a helyzet enyhülését, ezt mutatja az a körülmény is, hogy az angol parlament küldöttséget menésszi Indiába az ottani helyzet tanulmányozására és a pártvezetőkkel való érintkezés felvételére. Erről az »Amrita Bazar Patrika« c. kalkuttai újság a következőket írja:

»... Indiában választások folynak és 1946 márciusáig le is fognak zajlani úgy az Alkotmányozó Nemzetgyűlési, mint a vidéki választások. Ha az angol kormány őszintén és komolyan gondolja, úgy össze fogja hívni a Nemzetgyűlést, amely kidolgozza India alkotmányát. A parlamenti bizottság öfelsége meghatalmazásával, vagy anélkül történő közvetítése tehát teljesen felesleges. Már előbb is voltak mindenféle bizottságok és küldöttségek. India torkig van velük és nem kér belőlük bármi legyen is a nevük.«

A Mozlem Liga is erősen bírálja az angolok indiai politikáját és kökövetéseit India teljes függetlenségében és kettéosztásában állítja fel. A Mozlem Liga szerint Indiát Pakistan nevű muzulmán részre és Hindustan nevű hindu részre kell szétosztani és a kettőt egymástól függetleníteni kell. Előbb el kell intézni Pakistan kérdését, akkor lehet csak elkezdni egész India kérdésének tisztázását.

Ez volna nagyjából a két legnagyobb indiai pártnak az állásfoglalása a választásokkal szemben, bár egyiknek, vagy másiknak a sikere nem nyújt tiszta képet a helyzetről, miután az ottani gyarmati állapotok miatt mindkét párt csak igen keskeny néprétegeket képvisel.

A választások eredményeiről még nincs végleges adatunk. A 141 képviselő közül 102-t választanak, 39-et pedig az alkirály nevez ki. Megbízhatatlan adatok szerint a Hindu Nemzeti Kongresszusnak 60, a Mozlem Ligának 30 tagja került be a Nemzetgyűlésbe, ami nagy haladás, mert az előbbi választásoknál csak 35, illetve 25 képviselő került be. Ez azt is mutatja, hogy India nagy erőtelődások színhelye volt azon pártok előnyére, amelyek India teljes függetlenségéért szálltak síkra. Ilyenek az eredmények, pedig a választásokon a népességnek csak jelentéktelen felső rétegei vettek részt, miután ott minden van csak demokratizmus nincs, ezért a választások keveset fognak India reménytelen helyzetén változtatni. Ott a gyarmati helyzet rányomta bélyegét nemcsak a választásokra, hanem a társadalmi életre is. A nép legnagyobb része politikailag inaktív, sőt ki van kapcsolva a politikai tevékenységből épen mert nincsenek meg a legelőőbb politikai jogai sem és a gyarmati élet ezerféle jogfosztó bilincse köti.

Bár általában a választások kötik le leginkább India figyelmét, mégis két más körülmény is izgatja a közvéleményt. Az első ilyen

körülmény, amely egész Indiában nagy elkeseredést szült, az indiai csapatok bevetése az indonéziai és indokinai harcokba, indus csapatok erejének felhasználása az indonéziai és indokinai szabadságmozgalmak letörésére. Nehru kijelentette:

»... Az indiai csapatok bevetése nagy felháborodást keltett. Az angol kormánynak tudnia kell, hogy ennek messzemenő következményei lesznek.«

A Kongresszus elnöke Abul Kalam Azad így nyilatkozott:

»... Felhívom a labouristák figyelmét arra, hogy a francia és holland imperializmus megsegítése az utolsó maradékát is megsemmisíti annak a jóakaratra és rokonszenvre, amelyet pártjuk épen az elnyomott népek megsegítésének ígéretével szerzett.«

A Mozlem Liga vezetője Jinnah a következőket mondotta:

»... Mi támogatjuk a szabadságukért küzdő indonézek mozgalmát, rokonszenvezünk velük és úgy látjuk, hogy tragikus volna, ha Hollandia Indonéziában visszaállítaná imperializmusát.«

1945 novemberében a bombayi kikötőmunkások megtagadták a Jávába irányított hadianyagok berakását. Nagy felháborodást keltett az is, hogy az indiai kormányzat Nehrunak, akit az indonéz kormány meghívott, megtagadta az útlelél kiszolgáltatását.

A másik ügy, amely nagy elkeseredést szült, a per az úgynevezett Hindu Nemzeti Hadsereg ellen. Ez a hadsereg, amelyet a tengelybarát Subhas Chandra Bose szervezett Burmában és a japánokkal működött együtt, a japán vereség és Bose meggyilkolása után szétesett és most több tiszte ellen törvényszéki eljárás folyik hazaárulás címén. Bár Bose fasiszta volt és tengelybarát és hadseregével együtt csak játékszer volt a japán imperialisták kezében, sőt maga Nehru is nyíltan állást foglalt ellene, mégsem lehet abban kételkedni, hogy Bose számtalan követőjét India felszabadításának tiszta szándéka vezette.

A Kongresszus bizottságot alakított a vádlottak védelmére, amelyben nemcsak a Kongresszus tagjai, hanem más pártok követői, sőt a mozlem diákság képviselői is részt vesznek. Mult év végén ezzel kapcsolatban komoly mozgalom jött létre, a diákság tüntetett és a tüntetésekhez Kalkutta munkásai és hivatalnokai is csatlakoztak, úgy hogy a végén már 200.000 ember tüntetett és a város napokig víz és villanyáram nélkül maradt, a rendőrség is beavatkozott, barrikádharcok is voltak 200 sebesülttel és 50 halottal, ez azután egész Indiában nagy felháborodást keltett. Erről az »Amrita Bazar Patrika« 1945 november 24-én a következőket írja:

»... Nyilvánvaló, hogy a rendőrség minden komoly ok nélkül a végső eszközöket használta. Ez szégyenteljes cselekedet, amely joggal hívja ki maga ellen nemcsak a diákság, hanem egész India felháborodását.«

A »Hindustan Times«-ben Gandhi fia a következőket írja:

»... A kalkuttai rendőrség sortüzei csak egy eredményt járhatnak, még mélyebb lesz a szakadék a hindu nép és a törvény és rend mai őrzői között.«

Az ilyen és hasonló kijelentések a napnál is világosabban mutatják, hogy az indiai helyzet továbbra is nagyon feszült.

A második világháború befejeztével India népe nagy változásokat várt, helyzetének javulását remélte és reményében csalatkozott, mert Indiának Angliával fennálló viszonyában semmi változás nem történt. Jellemző tény, hogy az angol sajtó, amely képzelt veszélyekkel és politikai szörszálhasogatásokkal annyit foglalkozik, az indiai helyzetet alig kommentálja. Azok a politikai körök, amelyek a világdemokrácia egyedüli védőinek játszáik ki magukat, úgy igyekeznek a dolgokat fel-tüntetni, mintha Indiában minden a legszebb rendben volna. Ugyanakkor pedig India azon az úton van, mint az első világháború után, azzal a különbséggel, hogy a jelenlegi helyzet sokkal mélyrehatóbb változásokot ígér.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

VILÁGSZEMLE

Irta: Steinfeld Sándor

»Egyik oldalon ott láthatjuk a szakadatlanul a haladásért harcoló demokratikus erőket. A másik oldalon ott vannak a reakciós erők, amelyeknek különféle a hatásuk a világ különböző részeiben.« (Titó)

Az elmúlt hónap eseményei, felelős és felelőtlen államférfiak felelős és felelőtlen nyilatkozatai a világ minden részében, a churchilli »vasfüggönyön« innen és túl minden izükbén visszatükrözik a két erő harcát, a reakció áskálódásait, a megvert, de még teljesen meg nem semmisített fasizmus halálküzdelmét ugyanúgy, mint a békéért, a haladásért, az emberi jogokért és az igaz emberi szabadságért küzdő haladó erők vértelen és véres viadalát.

A szovjetellenes megmozdulások és fegyveres hadjáratok már jó néhányszor levitézlett lovagja Churchill a régi szellemben, de új mezben ismét porondra lépett. Mindenekelőtt le kell szögeznünk azt, hogy ha a reakció saját országában nem talál támogatásra, ha a saját népe elveti egy reakciós politikás irányzatát, akkor az a külföldhöz menekül támogatásért. Így volt ez mind máig a világtörténelemben: így keresett és kapott támogatást Franco Hitlernél és Mussolininél, így menekültek a világ összes Quiszingjei a Harmadik birodalom ölelésébe és ez alól Churchill sem kivétel. Mert a haladás mindig a maga erejét tartja szem előtt és elsősorban azzal számol, de a reakció, mert gyűlöletes a saját népe előtt, csakis a külföldi hasonszőrüek bizalmát élvezi. Gyűlöletes a reakció a nép előtt, mert elnyomatást jelent, mert minden nép a maga bőrében ismerte föl a marxi igazságot, hogy »amíg egy nép másokat elnyom, maga sem lehet szabad«. És minden nép, kivétel nélkül, szabadságra vágyik és ma már minden nép tudja, hogy a szabadsághoz vezető út a sötétség letörésén át vezet, hogy ez az út a szocializmus útja. A világ történelme elérkezett a Marx által megjósolt ponthoz — és ezt az utolsó évtized eseményei kézzel foghatóan be is bizonyították — amikor az emberiség válaszául előtt áll: vagy vissza a középkorba, vagy előre a szocializmusba.

Churchill, századunk don Quijotja, magára öltve ősei páncélját, vértjére tűzve a szálnalmasan elbukott Hitler jelszavait, a fajelméletet és a kommunista özönvizet, ócska dárdájával rohamra indult, az imperializmus megrokkant gébéjét sarkantyúzva, hogy megments a történelem által csúfos halálra ítélt tőkés rendszert. Természetesen ő ezt mint »felelőtlen magánember« tette, de a felelőtlen magánember előtt már egy felelős államférfiú is beszélt és annak szavai alig különböztek valamin Churchill szavaitól. Bevinre gondolunk, És amit az egyik felelős helyről felelősen, a másik felelőtlenül mondott, az Spanyolor-

száiban, Egyiptomban, Indiában, Indonéziában és Triesztben a valóság formájában mutatkozik meg.

A tőkés rendszer uralmát képtelen továbbra is a régi formák között fönntartani, a képletes vér, amelyen épült, ma eleven valóság. És ha a szocializmus országa, a Szovjetunió ma a haladás bástyája, akkor természetes hogy a hanyatló rendszer utolsó erőfeszítéseit ennek a bástyának a rohamozására fordítja. Churchill meg akarja őrizni annak egységét és érintetlenségét. Ezt a világbirodalmat három ellenség rohamozza egyidejűleg. Először a belső demokratikus erők, az angol nép szabadság vágya és szabadulni akarása a mindenható lordok igájától. Másodszor a gyarmati népek nemzeti szabadságmozgalma, amely pilléreiben ingatja meg a közel háromszáz éves büszke Albion uralmát. Ez a két ellenség kiengesztelhetetlen. Ezt a két ellenséget lehetséges talán rövid időre engedményekkel kielégíteni, de békét, tartós békét sem Churchill, sem azok, akiknek érdekeit képviseli immáron negyven év óta, nem remélhetnek és nem is remélnek. A harmadik ellenség az északamerikai Egyesült Államok, amelyek pályafutásukat, mint angol gyarmatkezdtek és győzelmes fölszadító háborújukkal a XVIII. század végén először ingatták meg az angol Világbirodalmat. Az északamerikai Egyesült Államok fölszabadulva a gyarmati elnyomatás alól óriási természeti kincseikre támaszkodva, az idők folyamán annyira megerősödtek, hogy ma már nemcsak Anglia gazdasági versenytársai, hanem katonai erejükönél fogva pillanatnyilag függőben tartják az egykori anyaországot és az »amerikai évszázad« jelszavával, annak örökébe akarnak lépni. Most ennél az ellenségnél próbálkozik Churchill támogatást kapni ugyanúgy, mint azt tette a háború alatt, a nemcsak képzelt, hanem a valóságos közös ellenség, a fasiszta agresszió ellen.

Sztalin mondotta még 1928-ban, hogy az angol-amerikai érdekellentét az első világháború utáni tőkés rendszer belső ellentéteinek alapját képezi. És a második világháború után, amit ezt Varga Jenő írja:

»A hitleri Németország leveretése után az angol-amerikai ellentétek ismét a tőkés világ döntő belső ellentéteivé váltak. 1928-ban Anglia az Egyesült Államoknak csak gazdasági engedményeket tett és katonai és külpolitikai tekintetben többé-kevésbé kiegyensúlyozott volt a viszony a két nagyhatalom között. Most azonban ériási mértékben kimaguslik az Egyesült Államok fölénye, nemcsak gazdaság, de katonai tekintetben is. A brit impériumon belül megerősödtek a centrifugális irányzatok. Az Egyesült Államok hadiiparának fejlődése eredményeként a két állam hadereje már régen nem egyenlő, annál is inkább, mert Anglia pénzügyileg függ az Egyesült Államoktól.«
(Varga Jenő: Az angol-amerikai gazdasági kapcsolatok, Moszkva 1946 január 24.)

Ezen ellentéteket áthidalni óhajtván lobogtatja meg Churchill a szovjet veszedelem, a polgári »demokrácia« összefogásának a fajlemélettel tüzdelt göb-belső-hitleri jelszavak zászlaját. A néltő választ Churchill először Sztalintól kapta meg, erről bővebben nem írunk, mert napi sajtónk ezzel kimerítően foglalkozott és jelen számunkban teljes egészében közöljük Sztalin történelmi szavait. De válaszolt Churchillnek az amerikai közvélemény is: a rádió társaságok többsége megtagadta a háborús gyújtogató beszédének közvetítését. És válaszolt végül Truman elnök is, aki kijelentette, hogy a világbéke megőrzését, kiépítését csakis és kizárólag a Szovjetunióval való együttműködéssel képzelheti el és hivatkozott Sztalinnak egy amerikai újságíró előtt tett nyilatkozatára, amelyben kijelentette, hogy:

»Nagy jelentőséget tulajdonítok az Egyesült Nemzetek szervezétének, mert az komoly eszköze a béke és a nemzetközi biztonság megőrzésének. Ennek a nemzetközi szervezetnek az ereje abban rej-

lik, hogy az államok egyenrangúságának elvén alapul és nem azon az elven, hogy egyik uralkodjék a másik felett. Ha az Egyesült Nemzetek szervezetének sikerül a jövőben is megőrizni az egyenjogúság elvét, föltétlenül nagy szerepet fog játszani az általános béke és biztonság megőrzésében.

»Meggyőződésem, hogy sem a népek sem hadseregeik nem kívánják új háborút — békét akarnak és a béke biztosítására törek-szenek. Ez azt jelenti: hogy a mai háborus félelmet nem erről a rész-ről váltották ki. Azt hiszem, hogy a mai »háborus félelmet« bizonyos politikai csoportok akciói váltották ki, amelyek az új háború hírve-résével foglalkoznak s amelyek ily módon a viszály és bizonytalanság magvát hintik el.

Elengedhetetlenül szükséges, hogy a közvélemény és az országok uralkodó körei széles ellenpropagandát szervezzenek az új háború hirdetői ellen és a béke biztosítása érdekében. Továbbá, hogy az új háború hirdetőinek egyetlen kihívása sem maradjon vártasz és meg-felelő ellenállás nélkül sem a közvélemény és sem a sajtó részéről, s ily módon a háborus gyújtogatókat idejében lezsereljék és lehe-tetlenné tegyék számukra, hogy a béke érdekei ellen visszaéljenek a sajtószabadsággal.«

Sztalin fenti szavaira hivatkozik ma az egész világ békeszerető népe, de ugyanakkor kiemeli azt is, hogy új támadás esetén a háborús gyújtogatók ugyanolyan csúfos vereséget szenvednek, mint 28 évvel ezelőtt!»

A reakciós köröknek egyelőre sikerült megakadályozni, hogy az angol-francia-amerikai együttes föllépés Frankó ellen valóban hatásossá váljék. A be-nem-avatkozási bizottság» átkos árnya és veszedelmes szelleme ismét föl-ütötte a fejét, mert be nem avatkozás az, amikor az angol és amerikai nagytöke lapjai azt írják, hogy a spanyol népnek »meg kell adni a módot, hogy önmaga szabaduljon föl«, vagy »önmaga intézze sorsát«. Természetesen az már a dolgok tőkés fölfogásához vezet, hogy ugyanakkor Francónak hadianyagot és hadi-eszközöket szállítanak és mindehhez a pápa adja legmagasabb áldását. A reakciós angol sajtó el is árulta félelmét. Azt írta és hirdette, hogy a békére lenne veszedelmes, ha Frankót a mai körülmények között külső nyomással el-távolítanák. Veszedelmes lenne azért, mert akkor Spanyolországban a szabotá-zhatatlan anarchia üthetné föl a fejét és tekintettel a világpolitikai helyzetre a »demokratikus erők« (a szó legchurchillibb értelmében, amelynek mintaképe pl. Görögország) nem lennének képesek az események folyását kezükben tartani. A demokratikus erők alatt a reakciós nagytöke érdekeit kell értenünk és az ese-mények ellenőrzése csak a spanyol higan, króm és mangán bányák ellenőrzé-sét jelenti. És tudvalevő, hogy Frankó külföldi segítségre támaszkodó uralmá-nak megdöntése esetén a spanyol nép venné kezébe a hatalmat és ez a nép nem lenne olyan alázkodó és mindenre kész kiszolgálója a külföldi, de főképp angol érdekeknek.

Görögország és a 31-én megtartandó görög választások nyugtalanítják a világ közvéleményét. Annak ellenére, hogy a kormánynak eddig tizenegy tagja mondott le, tiltakozva a választások megtartásának »demokratikus« receptje ellen, amelyet Churchill írt elő a külföld számára, pillanatnyilag még nem tud-hatjuk, hogy ezeket a választásokat, amelyek mai formája és végrehajtási módja merénylet minden politikai lelkiismeret ellen és arculesapása a békének és biztonságának, valóban megtartják-e? A tény az, hogy Angliának óriási érdekei fűződnek egy »angolbarát« görög kormányhoz és az angol megszállás eddig, — kivéve a legfelsőbb köröket — a népből barátokat nem igen szerzett és egy kormány, amely valóban demokratikus választásokból kerülne ki, és a nép aka-

ratát képviselőné nem igen lenne abban a helyzetben, hogy az angol kívánságoknak szó nélkül és »önmehtagadóan« tegyen eleget, mint azt a City érdekei megkövetelnék.

A magyarországi politikai élet éles válság jelét mutatja. A hatalmas munkás tüntetés március elején válasz volt a fasisztabarát reakciós körök megmozdulásaira és egyben megmutatta, hogy Magyarország fiatal demokráciája nem lebecsülendő erő. A kiscgazda párt vezetősége engedett a kormány-koalíció alkotó több pártok követelésének és engedett saját tömegei kívánságának is. A kiscgazda párt hűsz képviselőt kizárt a maga soraiból azok bizonyított reakciós üzelmei miatt. A kizártak között vannak Sulyok Dezső, akit Tildy köztársasági elnökké való választása idején miniszterelnöknek jelöltek és Vásári István, az ideiglenes magyar kormány volt pénzügyminisztere. Ezek a belvárosi kiscgazdák, akiket, reméljük, még többen követnek, a napokban »Kossuth párt« néven új pártot alakítottak. Nem kis adag arcátlanság kell ahhoz, hogy az ifj. Horthy István, mint a nemzeti ellenállás »oszlopos« tagját — aki inelthesleg Rómában éli világát és a magyar köztársaság követségi épületében lakik — földhözjuttatni akarók, a földreformot zsákutcába terelők és az áldatlan magyarországi általános viszonyok felelős felidézői Kossuth nevét tüzik ki népelleses programjukra. A demokratikus magyar közvélemény már nyilatkozott ezekről a gyászmagyarokról és rajtuk még a Kossuth nevével való visszaélés sem ségt.

Ezzel szemben le kell szögeznünk azt a sajnálatos tényt, hogy a magyar kormány még ma, két hónap multával sem bocsájtotta a nyilvánosság rendelkezésére a délszláv lakosság iskola viszonyairól megindított vizsgálat adatait. Tény az is, hogy a magyarországi szláv kisebbségeknek még ma sincsenek iskoláik és tény az is, hogy a magyar kormány nemzetiség-összeírási rendelete a megcsúfolása mindannak, amit demokratikus nemzetiségi politikának neveznek. Az összeíró ívben, amelyet külön erre a célra készítettek, a délszláv nemzetiségeket tizenegy nemzetre osztották. Szerepel ott a szerb, horvát, szlovén mellett vend, sokác, bunyevác, illir, dalmát, szlavón, bosnyák és hercegovinai. Melyik magyar nemzetiség kutató agyában született meg ez a kérdő ív, nem tudjuk, de ez is csak azt bizonyítja, hogy a grófi politika, amely a régi Magyarországot jellemezte, még eleven valóság. Még ma is vend és sokác és illir és szlavón stb. nemzetiségeket tartanak Budapesten számon. Még ma is vannak Magyarországon szerb anyanyelvű magyar nemzetiségű állampolgárok.

Akár csak 1913-ban.

Ideje lenne már, hogy a felelős magyar kormány ne csak nyilatkozatokat adjon és szóbeli biztosítékokat a jószomszédi viszony tekintetében. hanem elsősorban o d a h a z' a mutassa meg és tettekkel fejezze ki jó szándékát.

Igy a világtörténelem kerekét visszafelé hajtani óhajtó erők.

De nézzük az érem másik, nagyobbik oldalát.

Indonéziában vátozatlanul tart a harc. India lázong és föltétel nélküli függetlenséget követel. Az arab világ megmozdult és Egyiptomban fegyveres tüntetésekre került a sor. A belga választások a szocial-demokrata és kommunista párt győzelmét eredményezték. Németország keleti övezetében létrejött a szocialdemokrata és kommunista pártok egysége. Megszületett a német munkásosztály egységes frontja annak ellenére, hogy a nyugati övezetre támaszkodó az angol munkás párt bőséges segítségét élvező ékverők mindent megtettek ennek a megakadályozására. A bolgár munkás párt határozott állásfoglalása a szocializmus mellett, a szláv népek szétszakíthatatlan testvérisége mellett válasz volt a Hazafias Front széttörni akaró külföldi beavatkozásokra. Az amerikai munkásság sztrájkol és tüntet a reakció ellen.

A demokratikus erők mindeműtt szembeszállnak és hátra veszik fel a harcot a multat visszafelé, a jelenbe átmenni akaró állóvágok ellen.

Teszik ezt azért, mert érzik, hogy nincsenek egyedül, hogy olyan támaszuk van, mint a legyőzhetetlen Szovjetunió és annak verhetetlen hadereje, a munkások és parasztok diadalmas Vörös Hadserege.

Márciusban ült össze Moszkvában a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa és annak határozatai nemcsak a jelent világitották meg, hanem lefektetve az új ötéves tervet, megmutatják az emberiségnek az utat a jövőbe. Az új sztalini ötéves terv célja elérni és túlhaladni a legfejlettebb tőkés államokat, most már nemcsak az össztermeléssel, hanem gazdaságilag is. Ez annyit jelent, hogy az össztermelésből az egy lakóra eső termékek mennyisége elérje és túlhaladja a legfejlettebb tőkés államok ilyen módon szemlélt termelését, azzal a különbséggel, hogy itt valóban minden lakós meg is kapja és élvezze a ráeső hányadot. A tőkés államokban ez csak papíron van meg és valójában a termelés bőségét csak a kiváltságosok élvezik. Ennek az új sztalini ötéves tervnek a végrehajtása megnyitja az utat a szocializmusból a kommunizmusba, megnyitja azt a kort, amelyről száz év előtt a legnagyobb magyarok és a világ legnagyobb demokratáinak egyike, Petőfi Sándor írta:

*»Ha majd a jótét asztalánál
Mindenki egyformán foglal helyet,
Ha a majd a bőség kosarából
Mindenki egyformán vehet . . .«*

A közép- és délkelet-európai politikai események legjelentősebb mozzanata Titó marsal varsói és prágai látogatása volt. A látogatások diplomáciai eredménye egy megkötött és aláírt szerződés Lengyelországgal és egy megbeszélte és aláírandó szerződés Csehszlovákiával. De ez a két látogatás túllépte a megszokott diplomáciai kereteket. Titó marsal útja a két testvéri országon át diadalút volt. A lengyel és csehszlovák népek Titóban a jugoszláv népeket, azoknak győzelmes szabadságharcát, új állami rendjét, vörös csillagos lobogóját ünnepezték és ünnepezték Titót, a népfőszabadító harc hadvezérét és hőst.

Titó marsal látogatásai nagyban hozzájárultak a helyzet tisztázódásához és elhatárolták a békeszövevények frontjait. Maga a marsal a következőket mondta Belgrádba való visszatérése után újtjáról annak céljairól és eredményeiről:

»Utunk célja az volt, hogy megmondjuk: Jugoszlávia népei elhatározták, hogy biztonságuk és fejlődésük, a világ békéjének biztosításáért együtt küzdenek szláv testvéreikkel a békében ugyanugy, mint azt tették a háború alatt.«

A szláv népek együttműködése a békéért való munkát és nem háborús tömörülést jelenti. A szláv népek fektetik le a világbéke alapjait.«

És utunkról visszatérve magunkkal hoztuk a legszilárdabb biztosítékait annak, hogy a szláv népek sziklaként kitartanak szabadságuk' és függetlenségük védelmében.«

A triestri és a julijszka krajina kérdés egy éve foglalkoztatja már hazánk közvéleményét. A néprajzi és gazdasági érvek ellenére 1918-ban az olasz imperializmus elrabolta ezeket a vidékeket Jugoszláviától és ott az iskolapéldáját mutatja a legvadabb fasiszta terrornak és elnemzetlenítésnek. Ma egész Isztra és Gorica népe, szlávok és olaszok egyaránt, követelik, hogy ezt a délszláv népek által lakott területet visszacsatolják. A reakciós körök mesterkedései »A« és »B« övezetre osztották ez a két területet. Míg a »B« övezetben a szabadság és munkalendület lángja lobog, az »A« övezetben, amelyet tudvalevőleg az angolok szálltak meg, fasiszta rablóbandák szabadon garázdálkodnak. Nemzetközi bizottság járja be napjainkban ezt a vidéket, megállapítandó a néprajzi határokat és gazdasági összefüggéseket. Ezzel egyidejűleg az angol megszállt csapatok védelme alatt a fasiszta hordák gyilkolnak és szervezkednek. Egész Jugoszláviát átjáró tüntetések és tiltakozások voltak a felelet erre a kihívó és gyalázatos magatartásra.

Belpolitikánk nagy eseménye a nemzetgyűlés költségvetési vitája. Eddig a pénzügyminiszter beszámolóját, Kardelj miniszterelnök helyettes beszédét és Rankovics belügyminiszter nyilatkozatát hallgatta meg a nemzetgyűlés. A pénzügyminiszteri beszámoló fölötteli hazánk pénzügyi helyzetét és rámutat az előttünk álló nehézségekre az infláció elleni harcban. Hazánk költségvetése harmincnégy milliárd dinár, honvédelmünk fejlesztésére ebből közel tizenegy milliárdot adunk. Csołakovics a bosznia-hercegovinai kormány elnöke kijelentette, hogy célunk hazánkat Európa legjobban fölfegyverzett államává építeni, mert ebben látja nemcsak ő, de vele hazánk minden polgára, békénk és biztonságunk legerősebb biztosítékát. Kardelj nagy beszámolójából ki kell emelnünk azt a részt, amelyben hazánk megváltozott gazdasági és társadalmi rendszerének négy legfontosabb eleméről szól. Szavaihoz nem szükséges semmit sem hozzáfűznünk.

Szobotica, 1946 március 27-én.

FIGYELŐ

A TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉS KIATÁSAI

Irta: Dimitrov Georgij

A Bolgár Munkáspárt (kommunisták) szófiai tartománygyűlésén Dimitrov nagy beszédet mondott a Párt feladatairól. Az alábbiakban közöljük a beszédnek érvényességben Bulgária-határain túlmenő részleteit.

A szocializmusé a fővő

A társadalmi fejlődés jelenlegi fokán, azaz a Hazafias Front szakaszában hogyan alakul és mit jelent a mi politikánk? Néhány szóban ezt a következőkben vázolatnánk föl: pártunk, mint a munkásosztály, a dolgozó nép pártja szempontjából, most és a jövőben az egyetlen föladat a Hazafias Front programjának teljes megvalósítása, azon multhatatlan előfeltételek megteremtése, amelyek népünk számára lehetségessé teszik a szocializmusba való átmenetet. Közismert, hogy az összes népek jövője, végéredményben, a szocializmus megvalósításában van. De a szocializmusért való harc ma másmilyen, mint volt a cári Oroszországban 1917 és 1918-ban az Októberi Forradalom idején. Akkor meg kellett dönteni az orosz cárizmust és a szocializmusba való átmenethez kikerülhetetlen volt a proletárdiktatura. Azóta tudvalevőleg három évtized múlt el és a Szovjetunió, mint szocialista állam, világhatalommá fejlődött. A Nagy Honvédelmi Háborúban a szocializmus országa a legnagyobb életrevalóságról tett tanúbizonyságot és a legnagyobb mértékben járult hozzá a fasizmus fölötti győzelemhez az európai civilizáció megmentéséhez, a siker kivívásához. A szocialista társadalmi rend erejét, hatalmát és felsőbbrendűségét éppen ez a háború bizonyította be fényesen. Ezt megmutatta és megmutatja az egész nemzetközi életre való óriási hatás.

A világ demokratikus fejlődése a Szovjetunió hatása alatt

A háború eredménye és a Szovjetunió nagy tetteinek hatása alatt sok országban, hogy ne mondjam minden országban, mélyreható fejlődés indult meg. Ezt láthatjuk Jugoszláviában, Csehszlovákiában,

Lengyelországban, Magyarországon, Romániában, Finnországban és Bulgáriában, ahol végbemegy ez a demokratikus átváltozás, ez a fejlődés a haladás útján a régi reakciós rendszerek ellen, az üzérkedő nagytöke, a kartellek, koncernek, az imperializmus ellen. Ezt a fejlődést tapasztalhatjuk a gyarmatokon: Indonéziában, Indiában és más országok egész sorában.

Egyébként ilyen óriási szocialista államnak, mint a Szovjetunió-nak a fönnállása és a háború utáni történelmi demokratikus átalakulás sok országban a szocializmus megvalósításának kérdését nem úgy állította föl, mint a munkásosztály harcát a szocializmusért az ország többi termelő rétegei ellen, hanem ellenkezőleg, mint a munkásosztály együttműködésének kérdését a parasztsággal, az iparossággal, az értelmiséggel és a nép haladó rétegeivel.

És ha egy napon nálunk Bulgáriában is időszerűvé válik a nép átmenetének kérdése a mai társadalmi rendből az új szocialista berendezkedésbe, akkor a kommunisták, a népre támaszkodva építik majd az új szocialista társadalmat és nem a parasztok, iparosok és értelmiség elleni harcban, hanem velük együtt, mint egy általános-népi történelmi művet.

Valószerű és fájdalommentes út a szocializmusba

Lehetnek olyanok, akik szemében a társadalmi fejlődés ezen útja lassúbbnak tűnik föl, mint a »vedd a fegyvert és üss jobbra, balra és kényszerítsd mindenkire a te diktatúrádat!«, de ez az út nemesak lehetséges, hanem es ehhez nem férhet kétség, a nép számára sokkal fájdalommentesebb. És ezért mi kommunisták nem riadunk attól vissza nyíltan kijelenteni, hogy a mai körülmények között éppen ezt az utat választjuk, mert ez a szocializmusba vezető út valószerű és fájdalommentesebb. És hogy az összes népek, a kicsik és nagyok egyaránt, végeredményben áttérnek a szocializmusra, ahhoz nem férhet semmi kétség, mert az összes népek számára ez történelmi szükségszerűség.

A dolog abban áll és ezt nekünk, mint marxistáknak jól kell tudnunk, hogy az összes népek a szocializmusba nem egyugyanazon, sablonszerű úton jutnak el, nem pontosan a Szovjetunió, hanem a maguk útján, történelmi, nemzeti, társadalmi és kulturális föltételeiknek megfelelően. Marx, Engels, Lenjin és Sztálin nagy tanítását fölhasználva, mi bolgár kommunisták -- marxisták megtaláljuk a mi magunk, bolgár útját a szocializmusba. Az, aki az ellentétekről beszél, amelyek egyrészt a mi hazafias fronti politikánk, az összes haladó erőknek a Hazafias Frontba való egyesítéséért és a Front programjának megvalósításáért folyó harc, másrészt a szocializmusért folyó harc között fönnáll, aki az ilyen ellentétekről beszél, az vagy nem marxista, vagy provokátor.

Minden egyes szakasza a társadalom fejlődésének a nép elé egy nagy központi föladatot állít. A mi hazafias fronti korszakunkban a nagy és központi föladat -- a Hazafias Front programjának a megvalósítása, a történelmi jelentőségű szeptember 9. végleges győzelmének kivívása, a bolgár népi demokráciának biztosítása népünk állami, társadalmi, gazdasági és kulturális életében. Ezért, aki ezen nagy nemzeti föladat megoldásáért nem dolgozik és nem harcol a Hazafias Front soraiban, bármennyit is papol a szocializmusról, a reakció, a szocializmus ellenségeinek malmára hajtja a vizet.

VESZELIN MASZLESA

Írta: Lőrinc Péter

(1906—1943)

»Toll és kard a nemzet szolgálatában« — iskolás dolgozatok sablonos témájává vált, amelyek felett senki sem gondolkozott el mélyebben és amelyben tulajdonképpen már senki sem hitt: sem a tanár, aki feladta a témát, sem a diák, aki azt a tanár kívánsága szerint igyekezett minél szőköttebb, sablonosabb keretek közé szorítani.

Hogy Petőfinék volt erről egy kis költeménye, hogy az lesz a legszébb verse, ha majd a zsarnok német szívébe szuronyéllal írja be, hogy halál. — régen elfelejtettük, vagy legalább elfelejtettük annak igaz, életes, alkotó értelmét.

Igy volt.

Azután más idők jöttek. És a régi dolgozaticim új értelmet kapott. Vaidasági magyar viszonylatot akartok? Ide írom a Mayer Ottmár nevét, Dóci is író volt és Rókus sem volt ellensége a tollnak. Schullmann Rózsi is írt és beszélt mielőtt felcserélte a tollat a puskával és író és harcostársa mellé, Kócsa mellé került az akasztófán is, mint az odáig vezető úton.

Nemzetközi viszonylatot kerestek? Gondoljatok Malrauxra és Iijára és mind az írókra, akik Spanyolhontól Kínáig véreztek a harcerekken. Tihonovra és Szalka Mátéra. De ne menjünk olyan messzire. Itt élnek közöttünk, együtt velünk a szerb, a horvát, a makedón, Jugoszlávia többi népeinek írói, akik a tollat, írógépet, a géppuskával, masinkával cserélték fel, hogy azután visszatérjenek, vagy esetleg végleg a hadseregben maradjanak. Író volt Kócsa Popovics aki először Spanyolhonban fogott puskát, hogy azután tábornoka legyen a népfelszabadító hadseregnek. A haladó írók mind tisztában voltak vele, hogy az írásnak mélyebb, haladóbb, harcosabb értelme is van, mint az önmagában való tudományos kutatás, vagy öncéú szépirodalmárkodás. Az írógép van olyan fegyver, mint a masinka, csak éppen megvan az ideje az írógépnek és megvan az ideje a masinkának. Nem hiába használja a költő és harcos Zogovics Radovan Titórol szülő versében a masinka és ehhez hasonló más költői képeket. Nem üres hasonlatok ezek, de az élet egy és mégis különböző egyformái. Volt ideje a versnek és tudományos kutató munkának és volt, mert eljött végre, ideje a géppuskának, hogy valóra váltsa a költői képeket. A haladó írók hallották az idők hívó szavát, hiszen a hívó szó erősítésén maguk is fátadoztak és elmentek az erdőbe. Zogovics és Jovan Popovics, Cseada Minderovics és Oszkár Davicsó, Kersovani és Ceszarec, Kócsa Popovics és ahogy már hívták őket és közöttük az író, a publicista, a tudós marxista — Veszelin Maszlesa is.

Néhányuk visszajött. Sokan ottmaradtak. Nincsenek közöttünk Kersovani és Ceszarec, Prica és Miskina, nincsenek közöttünk Miloje Csiplics és Vladimir Kolarov, Majer Ottmár és Schullmann Rózsa és nincs közöttünk rövidlátó szemével Veszelin Maszlesa sem. Ahogy a szintén író és harcos Győlasz Milovan írja róla, talán ez az azelőtt kedves hunyorgó rövidlátása is hozzájárult ahhoz, hogy az ötödik offenzíva alkalmával, amikor csapataink áttörtek az ellenség sokszoros gyűrűjén, elesett.

Csak testi szemei voltak rövidlátók. Messzebbre látott sok jószemű embertársánál. Látta a célt és látta a hozzávezető utat. Csak testi sze-

mei voltak gyöngék, mert még kisgyerek korában kiütötte egyik szemét kis iátszójárása a harc hevében egy jól-rosszulcélzott gesztenyével és zsúfolt élete, amely könyvek mellől börtönbe, börtönből harcokba és újból könyvek mellé sodorta, nem volt alkalmas arra, hogy kíméletes eljárással javítsa testi látását.

Roppant sokat írt és dolgozott. Nagyon termékeny író, publicista és tudós volt. De nagyobb lélekzetű munkához csak egyszer életében volt némi kis ideje, akkor amikor egyszer teljes másfél esztendeig le nem buktatták, teljes másfél esztendőn át szabadlábban élhetett. Mert kisgyerek kora óta dolgozott irodalmi téren és kisgyerek kora óta üdözött haladó eszméi miatt. Hatodikos gimnazista volt, amikor először tiltották be egy munkáját, akkor még az iskolai hatóságok. De akkor már regen dolgozott mint író és rég dolgozott mint politikus is. Így rajta van, hogy a haladó és munkássportegyleteket tömörítse a Boszanszka Krajinában, s míg egyrészt marxista tanulmányokat végez, másrészt kijár a Zmijanje falvaiba és a parasztnak az utópista szocialista Pelagies és a nagy bosnyák parasztköltő és politikus Kocsics írásait magyarázza. Ez volt a diák Maszlesa élete. Az egyetemi hallgató Maszlesa folytatja a gimnazista Maszlesa életét. Politikai tanulmányokat folytat Zágrebben, Frankfurtban, Párisban. Mindenütt dolgozik, ír, kutat és mindenütt bekapcsolódik a munkásmozgalomba. Párisban bukik le először. Azután hazatér Banyá Lukába. Innen Oszijekre kerül, ahol újságíróskodik, amíg le nem fogják és Banyá Lukába nem toloncolják vissza. Azután Beográdba jön, itt újságíróskodik, majd Kersovani Ottokárral megindítja a »Nova literatura« című folyóiratot (1928), amelyet később átvesz tőle Bihálj Pál (aki szintén áldozata lett a fasizta terrornak 1941-ben), hogy kifejlessze belőle a »Nolit« kiadóvállalatot.

A január hatodikai véres diktatura (1929) betiltotta a »Nova literatura«-t is és újból lebuktatta Vészát is. Hét hónapot töltött ezúttal vizsgálati fogságban, azután a felmentett Maszlesát újból Banyá Lukába toloncoltatta a diktatura rendőrsége. 1930-ban a zágrábi rendőrség kéri ki, hogy ott töltsen le egy büntetését. Munkásmozgalom, börtön, íróasztal; ez a Vésza élete, ezekben az években. Röngeteget ír, dolgozik. Tanul, cikkeket ír, fordít, tanulmányokat folytat. 1931-ben újból Beográdban van mint a »Narodno blagostanje« munkatársa. Dolgozik a mozgalomban, dolgozik az illegális újságokban; munkatársa a haladó folyóiratoknak, ahová politikai és gazdasági cikkeket ír. Ismerik nevét a zágrébi »Književnik« és a beográdi »Stožer« olvasói.

1932-ben újra letartóztatásban van. Rövid idő múlva ismét szabadlábba kerül és Kecmanovicsekkal együtt megalapítja a »Kosmos« kiadóvállalatot, amely többek között a Marx Tökéjét is programjába vette, és amelynek második kötetét (1935) ő rendezte sajtó alá. (A fordítás munkáját magát Mosa Pijade végezte a börtönben). Ő maga is fordítója a »Kosmos«-nak. Habár 1935-ban kétszer is volt letartóztatásban, munkatársa lett a »Trgovinski glasnik«-nak, majd a következő évben részt vett a »Danas« című haladó folyóirat alapításában és szerkesztésében Krlezsa és mások társaságában. De munkatársa egyúttal a zágrébi folyóiratoknak és az akkoriban Beográdban megjelenő hetilapoknak, a NIN-nek is. 1934-ben három hónapot tölt letartóztatásban, 1935-ben pedig két ízben is összesen nyolc és fél hónapot, 1936-ban hat hónapot. Minden letartóztatásának felmentés a vége. Azért állandóan dolgozik és a »Töke« sajtó alá rendezése mellett résztvesz az új folyóirat, a »Naša

sztjarnoszt» szerkesztésében. Talál magának időt arra is, hogy közben befejezze jogi tanulmányait, 1937-ben levizsgázik. Fordít, cikkeket ír és komoly tudományos kutatómunkát végez egyúttal. Aktuális gazdasági kérdéseket tanulmányoz, foglalkozik a paraszt és agrárkérdéssel, anyagot gyűjt új könyveire, hogy élénk állíthassa a maguk valóságában az utópista szocialista harcosokat: Vászta Pelagicsot és Szvetozár Markovicsot. Tanulmányozza szűkebb hazájának, Boszniának történelmét is az újabb időkben, hogy megértse és megértesse a Princip ifjúságának és ifjúsági mozgalmanak adottságait és mélyebb szükségyszerűségét. Ez az időszaka a legtermékenyebb, mert ebben az időben történt vele először, hogy másfél éven át nem volt letartóztatásban. Mert 1939-ben már újra 5 hónapot tölt börtönben, majd 1940-ben illegálitásban húzódik, hogy reszt vehessen továbbra is a munkásmozgalomban. Közben befejezte könyvét a »Bosnyák ifjúság«-ról és sajtó alá rendezte a Nedeljkovics Hegelfordítását.

Mindezek persze száraz semmitmondó, süket adatok egy ember életéből, amelyek elsikkasztják azt, ami a legfontosabb, az élő embert vergődéseivel, vívódásaival, gondolataival és érzéseivel, amelyek nem adnak semmit abból, ami egy ember életét képezi, semmit Maszlesa kapcsolatairól korának többi mozgalmi emberével és író társával, amelyek még csak rá sem mutatnak azokra a kapcsolatokra, amelyek őt korához kötik és korparancsá teszik számára a munkát és a harcot. Milyen népi erők buzognak fel Maszlesában, aki nem proletár származású, de aki a Zmijanije hegyvidékről való, ahol a paraszt mindig is a legnagyobb nyomorban tengődött és a legharciasabb volt, ahonnan származott az a Kocsics is, aki az egykori bosnyák száborban egyedül harcolt a jobbágyfelszabadításért és aki a »Jazavac pred sudom« egyfelvonásosában maradandót alkotott: ahol a szerb jobbágy már évtizedek óta csak együtt tudta elképzelni a szociális és nemzeti felszabadulást, de ahol mindig együtt élt horvát paraszt társával és együtt szenvedett és egyként a bégi földesurak és német, hécsi, idegen politika és idegen tőke kizsákmányolása és elnyomása alatt.

Már a pár süket adat is összeköti őt korának neveivel és mozgalmaival és nem ismerkedhetünk meg vele anélkül, hogy korának történelmével is meg ne ismerkednénk egyúttal. Többiekkel összekötött atómia ő korának és épen ebben van nagysága és jelentősége.

Egyenesen húzódtott, mert egyenesre cirkalmazták ki a Maszlesa útját. A fasiszta támadás, Beográd bombázása, a kapituláció már Crna Gorában találják, ahol résztvesz az általános népfelkelés megszervezésében és magában a felkelésben. Résztvesz a harcokban a Kőnyic-hegység partizánsapataiban, de politikai és szervezőmunkát is végez egyúttal és Zogovicsal együtt adta ki a Sloboda« című lapot. Azután nyomdát szervez és új, most már nyomtatott, lapot ad ki »Narodna borba« címen. Megindítja később a »Borba«-t és annak szerkesztőségi tagja. Résztvesz az Antifasiszta tanács első ülészakán és annak Végrehajtóbizottságába kerül. Később az Ötödik crnagorai brigád harcaiban vesz részt. Az ötödik offenzíva alkalmával az utolsó csoportban harcolt, amely körül az ellenség többszörös gyűrűt képezett. Utolsó óráiról így ír író- és harcostársa Gyilasz Milovan: »Június 14-én este velem volt Maszlesa és a többi társunkkal, amikor áttörtük magunk a Szutjeszka folyón. Őt az első csoportba rendelték: ennek volt feladata, hogy áttörje a vonalat. Emlékszem, hogy láttam őt a folyó partján közvetlenül aze-

lött, hogy a németek a tulsó oldalról géppuskázní kezdtek volna. Sötét volt köröskörül és erdőség, úgyiszóiván semmit sem lehetett már látni. Hallottam egy testnek hullását és nem tudtam szabadulni a benyomástól, hogy ez Maszlesa testének hullása volt. Amikor a németek visszavonultak erről a terepről, mi visszatértünk, bejártuk a terepet, de nem akadtunk rá sehol a Maszlesa holttestére. Ettől kezdve nyoma veszett és minden mese alaptalannak mutatkozott. Ezen az éjjelen esett el Veszelin Maszlesa is és ezzel megpecsételte, mint annyi sok ezer más társa széles e Jugoszláviájában, a nagy művet, amelyért harcolt.»

Maszlesa egyik legjelentékenyebb figurája a jugoszláviai marxista publicisztikának. Munkái komoly kísérletek arra, hogy történelmünk egyes eseményeit és egyes kimagaslóbb alakjait tudományos alapzatról értelmezze és beállítsa őket abba a keretbe és arra a helyre, amely megilleti őket népeink társadalmi és történelmi fejlődésének vonalán.

Mint harcos, munkásmozgalmi vezető ember és mint író és publicista egyaránt sokat adott. Annál érezhetőbb és érzékenyebb a veszteség, amely ért bennünket halálával; habár nem élt hiába. Nem élt hiába mint harcos és nem élt hiába mint kultúrunkás. Harca győzelemmel végződött. Amit írt útmutatás nekünk és a következő nemzedék kultúrunkásainak és buzdító serkentés egyúttal, hogy kitartsunk az úton, amelyet ő nyitott meg előttünk. Halála után és felszabadulásunk óta már két legnagyobb lélekzetű munkáját adta ki a beográdi Kultúra könyvkiadóvállalat. A Szvetozár Markovics és a Mlada Bosna (Bosnyák ifjúság) a Maszlesa emlékoszlopai, amelyeket önmaga emelt emlékének. Élő emlékek ezek és nekünk kötelességünk, hogy amikor útmutatásai szerint próbálunk a boszniai és szerbiai problémák felé tapogatózni, akkor rá is emlékezzünk, aki egyként folytatója a vonalnak, amely Szvetozár Markovicstól és a Zmijanje harcosától hozzánk vezet.

A MI VERSENYÜNK

Lapunk nem szórakozás, nemcsak olvasmány, de mindenekelőtt és elsősorban mozgalom. Amikor főhívtuk sajtóbizottságunkat és terjesztőnket, hogy kapcsolódjanak be a versenybe azért, hogy a HÍD terjesztését fokozottabb mértékben tegyék szívük ügyévé, az volt a célunk, hogy folyóiratunkat eljuttassuk minden delgozó asztalára.

Mindjárt az elején meg kell állapítanunk, hogy főhívásunk mindeddig nem járt kellő sikerrel. Sőt emelkedés helyett legtöbb helyen pangást és visszaesést tapasztalunk. Ezt csak azzal magyarázhatjuk, hogy hajtóbizottságaink a legtöbb helyen csak papíron léteznek, ill. semmiféle munkát, munkaeredményt nem mutatnak föl. Ezen a sajnálatos körülményen cskvetlenül változtatnunk kell.

Lapunk terjesztése a közvetlen előfizetéseken kívül, három módon folyik.

1. Mozgalmi terjesztők;

2. Lapárúsítók;

3. Könyvesboltok, legtöbbnyire az antifasiszta könyvesboltok útján.

1941-ig mozgalmi terjesztők voltak azok, akik a HÍD-at a tömegekbe vitték és ma is az lenne elsőrendű feladatuk, hogy ők építsék ki olvasóinkkal a közvetlen kapcsolatot. Ehelyett azt látjuk, hogy a HÍD-at ma főképen foglalkozás-

beli lapárúsítók terjesztik. Ennek a lap részére meg van az a jó oldala, hogy az elszámolások nagyjából pontosan befolyának, a visszamaradt példányok száma kevés és mivel ezek a néptársaink az eladásból részükre jutó százalékból élnek, vagy legalább is ez az összeg létfenntartásukhoz szükséges, mindent megtesznek, hogy a lapot minél nagyobb számban terjesszék. Ezzel szemben a lap és a terjesztő között csak tisztán üzleti kapcsolat áll fenn, úgyszintén az olvasó és a terjesztő között. Ilyen módon nem kapunk értesítést olvasóink kívánásairól, sem pedig véleményükről a lapot annak irányát, az egyes cikkeket illetően.

A könyvesboltok útlán való terjesztés a múltban igen kis mértékben folyt. Ma az antifasiszta könyvesboltokon keresztül nagyszámú lap jut az olvasók kezébe ott, ahol ezen vállalkozások léteznek és működnek. Az ilyen formájú terjesztés mozgalmi terjesztés mert az antifasiszta könyvesboltok nem csak üzleti vállalkozások, hanem egyúttal a Népfrent szervei is és az olvasók irányítását ilyen módon szervezetten lehet helyes irányban végezni. A lap, legalább is a HÍD részére — ezt sajnos kij kell jelentenünk, bármennyire is nehezeünkre esik az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a mozgalmi könyvesboltok fő részében nem állnak helyzetük magaslatán. Sem a lap terjesztése sem pedig az elszámolás terén. Néhány esetet külön föl kell tüntetnünk, mert azok túlmennek a megengedett és elmézhető határokon.

A zentai antifasiszta könyvesbolt januárban rendelt 500 HÍD-at, februárban ugyanannyit és március 4-én visszaküldött 156 januári és 260 februári számot, ezenkívül még három decemberit is. Ezenkívül, annak ellenére, hogy a többi példányokat eladta, a HÍD-ért járó 13.500,— dinárt kitevő számlájára március 15-ig 7.192,— dinárt fizetett csak be, vagyis tartozása majdnem a számba felét teszi ki. Először, ha látták már január végén, hogy a lapot nem tudják a rendelt 500 példányban eladni, kötelességük lett volna azonnal értesíteni a kiadóhivatalt, hogy a februáriból kevesebbet küldjenek. Mert így nemcsak anyagi kár éri a HÍD-at, de pótolhatatlan papírvesztésünkre támad. Arról nem is szólnunk, hogy a posta munkáját fölöslegesen terheljük meg két ódávissza szállítással. Az elszámolás hanyag voltát nem is kell külön magyaráznunk. A HÍD nem tőkés vállalkozás és semmiféle anyagi segítséget nem kap. Egyedüli támaszunk olvasóink és terjesztőink pontos és idejére történő elszámolása. Ezért kell nekünk legkésőbb minden hó elsejéig tudnunk, hogy a következő számból mennyit nyomassunk, mert se pénzünk, se papírunk nincs annyi, hogy ráktarra dolgozhatnánk.

A hanyag elszámolásban vezetnek még: Knjižara Prösveta Beli Manastir; Knjižara Budućnost, Novisád; Narodna knjižara, Petrovgrad; Antifasisztička knjižara, Novi Kneževac. Vezetnek annak ellenére, hogy, már erre nem lenne szükség, töméntelen fölszólító levelet és figyelmeztetést küldtünk. Ezzel szemben ki kell emelnünk a bácskatonaljai, molji, szuboticaí, és velika kikindaj antifasiszta könyvesboltokat mintaszerű pontosságukért és lelkiismeretes munkásságukért.

A hanyag terjesztésnek szinte mintaképe a szuboticaí USAOV. Januárban eladott 100 példányt. Februárban az átvett 60-ból 28-at visszaadott. Ha ez így megy tovább, akkor május elsejéig eléri a nullát. Nem himnénk, hogy a szuboticaí ifjúsági szervezet, amely egyébként jól működik, ne tudná jobban lelkiismereti kérdéssé tenni a HÍD terjesztését.

Most pedig egy kimutatás arról, hogy hol mennyi HÍD fogy el és ez a szám az ottélő magyarok hány százalékát jelenti. Egyébként ez a szám egyúttal a májusi versenyünk kulcsszáma is.

Februárban elfogyott 5.200 HÍD Ez Vaidaság öszsmagyarságára számolva 1.3%-ot tesz ki. Ebből:

Városok:

1. Petrovgrád	660	7.5%	6. Neviszád	356	1.4%
2. Szombor	275	3.5%	7. Zenta	304	1.2%
3. Be'la Crkva	10	3%	8. Kikinda	63	1.1%
4. Szubotica	763	1.8%	9. Kanizsa	120	0.7%
5. Vrsac	42	1.7%	10. Pancsevo	6	0.3%

Jelentősebb nagyközségeink és falvaink:

1. Ada	77	0.7%	27. Nedicsevo	15	
2. Apatin	175	3.6%	28. Novi Knezsevac	38	1.7%
3. Bácska Topola	585	4.4%	29. Odzsáci	10	3.0%
4. B. Petr. Szelo	66	0.8%	30. Pacsir	40	1.2%
5. Bácsko Gradiste	37	1.4%	31. Padej	10	0.3%
6. Bajmok	7	0.1%	32. Sztári Becsej	10	0.9%
7. Batina	10		33. Sztára Moravica	104	1.5%
8. Beli Manasztir	15		34. Szrbobran	40	0.6%
9. Bocsar	5	1.2%	35. Szuza	46	2.3%
10. Crvenka	20	4.0%	36. Szvilojevó	5	0.3%
11. Csantavir	125	1.5%	37. Szkorenovác	10	0.3%
12. Csóka	25	1.0%	38. Sztanisis	20	3.0%
13. Debeliacsá	50	1.0%	39. Titel	80	6.5%
14. Feketics	90	2.6%	40. Telecska	5	0.1%
15. Horgos	50	0.6%	41. Temerin	20	0.2%
16. Jázovo	50	2.6%	42. Bezdán	12	0.2%
17. Kevi pusztá	25		43. Kopacsevo	9	
18. Kovin	40	9.0%	44. Pasicsevo	10	2.2%
19. Kula	63	1.8%	45. Vujicsevo	25	0.6%
20. Kn. Vinogradi	5	14.0%	46. Mihajlovó	6	0.6%
21. M. Igyos	89	1.5%	47. Bogaras	8	
22. Mol	10	0.1%	48. B. Elemir	3	0.3%
23. Martonos	20	0.4%	49. Szaján	2	0.1%
24. Nadaljan	2	0.6%	50. Szv. Miletics	2	0.1%
25. Novi Vrbász	61	0.6%	51. Vranjevó	100	4.0%
26. Novi Becsej	25	0.6%			

A részletes kimutatás szerint 2.500 példány fogy el a városokban és 2.700 községeinkben. A háború előtti helyzethez képest ez haladást jelent a városok tekintetében. Szerkesztőségünk részére ez útmutatás, hogy tekintettel az olvasóközönség ilyen megoszlására, a különleges érdeklő bíró írások fele részben városi, fele részben falusi dolgozóinkat érdeklő tárgyakkal foglalkozzanak. Ez a beosztás természetesen csak a nem általános érdekű cikkekre vonatkozik. Ehhez hozzá kell még tennünk azt, hogy a Jugoszláviában élő magyarságnak kb. egyharmada város lakó.

De ezek a számok mást is mondanak.

Nem elérhetetlen vágy, hogy lapunkat minden tízedik magyar vásárolja, mert olvasni emél többnek kell. Ez a szám pedig kereken negyvenezret tesz ki. Napilapunk a Magyar Szó elérte ezt a számot, viszont neki sokkal magasabban kellene állnia. Pillanatnyilag az Ifjúság Szava mellett csak egy napilapunk és egy havonta megjelenő folyóiratunk van. Ha a szláv nyelvű kiadványok óriási számára és mennyiségére nézünk, azt látjuk, hogy népünk még mindég nem

nőtt ki a csak kalendárium-olvasás szűk látóköréből. Ez mindenekelőtt a mi hibánk, aktivisták hibája, mert nem találtuk meg a módiát, hogyan kell a legszélesebb tömegekhez eljuttatni és velük megkedveltetni sajtótermékeinket. Másrészt, minden bizomnyal a szerkesztők hibája is, mert még nem találták meg azt a hangot és írásmódot, úgy a szerkesztés, mint a témaválasztás tekintetében, amely legjobban megfelel néptünk általános színvonalának.

Hogy ezt — az utóbbit — elérhessük és el kell érniünk, műhatatlanul szükséges, hogy éppen mozgalmi terjesztőinken keresztül állandó, szétszakíthatatlan kapocs kössön minket össze minden olvasócsoporthal és azon keresztül népünk minden egyes tagjával. Szükséges továbbá, hogy szerkesztőseinket maguk az olvasók keressék föl kívánságaikkal, indítványaikkal, bírálatukkal, levelekkel, írásaikkal. Szükséges, hogy szerkesztőseink — bármilyen munkatöbbletet is jelent ez — minden beérkezett írásra válaszoljanak, külön levélben vagy cikkben. Az így kialakult eleven kapocs azután csak odaháthat, hogy kellőképpen ismerve a szükségleteket és a való helyzetet; a közös művön — népünk emelésén — közösen munkálkodva kialakítjuk a sajtószolgálatnak az olyan szervezetét, amilyenre népünknek és mozgalmunknak szüksége van és milyen új népi életünknek mindenben megfelel.

Ami pedig magát a terjesztést illeti, szükséges, hogy azt minél nagyobb hányadban a mozgalmon keresztül végezzük. Akikre ez a munka hárul, lássák állandóan maguk előtt a célt és lássák éppen sajtóinkban a legerősebb eszközt a célhoz vezető út elérése megrövidítésének és megkönnyebbitésének.

Egy folyóirat részére — ma és itt — a negyvenezres példányszám elérhetetlen álom. Mi nem vagyunk álmképkergetők. (Ezt mindenkinen hebizonyítottuk úgy multunkkal, mint jelenünkkel.) De nem álom, hanem minden ízében megvalósítható valóság, hogy népünk két és fél százaléka vásárolja a HÍD-at, vagyis kétszázból ötven. Jelenleg négyszázból vásárolják ötven, vagyis egy HÍD vásárlóra, majdnem kilencvenkilenc olyan jut, aki nem veszi a lapot. Ha mi most azt állítjuk úgy magunk, mint elsősorban terjesztőink elé közvetlen feladatul, hogy a vásárlók számát ez év végéig megkétszerezzük, akkor nem kívánunk sem lehetlent, sem elérhetlent. Azt mondanunk sem kell, hogy ebben az esetben lapunk ára is csökkenne és egyéb kiadványainkat még olcsóbban és jobb kiállításban juttathatnánk el olvasóink és barátaink kezébe.

Májusi versenyünk legyen ennek a harcnak első szakasza. Harcot mondottunk, mert ezt a célt csak harc útján érhetjük el. Harccal a nemtörődömség, a gáncoskodás, a sötétség ellen. És legyen ebben a szakaszban közvetlen cél előttünk, hogy:

1. A HÍD-at minél inkább tegyük mozgalmi ügyvé. és ahol mozgalmi terjesztők híjjával a munkának ezt a részét hivatásos emberek végzik, ott sajtóbizottságokat alakítsunk és ezeknek a főladata, elsősorban az olvasócsoporthon keresztül, minden eszközt megragadni arra, hogy a kitzűzött célokat: a lap példányszámának emelését és a szerkesztőseggel való közvetlenebb kapcsolatot kiépítését minél hathatósabban és gyorsabban elérjük.
2. Az elszámolásokat minél gyorsabban és pontosabban végezzük.
3. A szükséges példányszámot minél pontosabban jelentjük a kiadóhivatalnak és igyekezzünk minden megrendelt lapot eladni, hogy ne legyen viszsamaradt példány, de egyetlen ember sem aki, ha kívánt, ne kapott volna lapot.
4. A HÍD egyéb kiadványait terjesztjük és azoknak olvasókat és vevőket találunk.

Munkálkodjunk hát lankadatlanul és a siker — mindannyiunk közös sikere — a győzelem — közös győzelmünk — a miénk.